

**STRATEGIA
ROZWOJU GMINY
TRZCIANNE
DO ROKU 2030**

PROJEKT

Wersja 1.1

Trzcianne, 2024

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej - model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy	5
Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność..	6
Ludność i procesy demograficzne	13
Gospodarka i rynek pracy.....	17
Środowisko naturalne i infrastruktura	20
Infrastruktura techniczna	35
Kultura i dziedzictwo kulturowe.....	45
Turystyka	47
Oświata i wychowanie.....	50
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	51
Ochrona zdrowia i polityka społeczna.....	52
Finanse samorządowe	54
Wyniki badania ankietowego	63
Analiza SWOT	81
Strategiczne cele rozwoju społeczno-gospodarczego.....	86
Kluczowe wymiary rozwoju gminy	87
Uwarunkowania zewnętrzne i obszary strategicznej interwencji określone w dokumentach strategicznych szczebla krajowego, regionalnego, powiatowego wraz z zakresem działań.....	92
Uwarunkowania zewnętrzne realizacji strategii	92
Obszary Strategicznej Interwencji	95
System realizacji strategii	102
Monitorowanie i ewaluacja strategii.....	103
Wskaźniki oceniające realizację strategii	105
Indykatorywna lista zadań inwestycyjnych gminy Trzcianne	108
Ramy finansowe i źródła finansowania strategii.....	110
Spis rysunków.....	115
Spis tabel	116
Spis wykresów	117

WPROWADZENIE

Niniejsza Strategia rozwoju gminy Trzcianne do roku 2030 powstała jako aktualizacja „Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego gminy Trzcianne na lata 2001-2015” oraz „Planu rozwoju lokalnego Gminy Trzcianne na lata 2016-2022”. Opracowanie tej aktualizacji podyktowane jest przede wszystkim zmianami jakie dokonały się w sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, regionu podlaskiego oraz Polski. Ważną przesłanką jest także rozpoczęcie wdrażania nowego okresu programowania funduszy strukturalnych na lata 2021-2027 oraz Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO). Okresem realizacji niniejszej strategii będą objęte lata 2024-2030. Dokument jest kontynuacją strategii z okresu 2001-2015, a jednocześnie wpisuje się w obecny okres budżetu Unii Europejskiej (lata 2021-2027/2029).

Dokument składa się z głównych elementów:

1. **Diagnozy stanu istniejącego, obejmującej komplementarność względem innych dokumentów wyższego szczebla oraz opis obecnej sytuacji gminy, która de facto stanowi charakterystykę uwarunkowań funkcjonowania gminy Trzcianne - jej wieloaspektowy model struktury funkcjonalno-przestrzennej.** W tym zakresie uwzględniono szereg aspektów mających wpływ na aktywizację rozwoju na poziomie lokalnym, a mianowicie: uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność, ludność i procesy demograficzne, gospodarkę (lokalną) i rynek pracy, środowisko naturalne i infrastrukturę, infrastrukturę techniczną, kulturę i dziedzictwo kulturowe, turystykę, oświatę i wychowanie, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne, ochronę zdrowia i politykę społeczną oraz finanse samorządowe, co odzwierciedla spis treści niniejszego dokumentu strategicznego.
2. **Strategicznego planu rozwoju – określenie misji i wizji gminy oraz obszarów priorytetowych i ich celów, a także kierunków działań na rzecz rozwoju gminy.**

Niniejsza strategia stanowi dokument bazowy dla opracowania innych dokumentów niezbędnych w procesie między innymi aplikowania po fundusze strukturalne Unii Europejskiej.

Przyjęta metodyka procesu weryfikacji i aktualizacji „Strategii rozwoju gminy Trzcianne do roku 2030” oparta została na partnersko-eksperckim modelu budowy planów strategicznych, w pełni oddającym oczekiwania krajowych oraz unijnych instytucji wspomagających rozwój samorządów w Polsce. Władze gminy uznały, że proces planowania długofalowego rozwoju gminy powinien być wspierany zarówno przez konsultantów zewnętrznych, jak również przez społeczność lokalną. Wspólne było zatem przekonanie, iż do prac nad aktualizacją strategii należy zaangażować także środowisko lokalne. Wybrano metodę konsultacji społecznych. Prowadzono również działania polegające na współpracy z Radą Gminy oraz zbieraniu wniosków od mieszkańców.

Prace podzielone były na cztery główne etapy:

1. Faza wstępna, obejmująca podjęcie decyzji o rozpoczęciu prac nad aktualizacją strategii.
2. Diagnoza, która polegała na gromadzeniu aktualnych informacji o gminie i stworzeniu opisu sytuacji bieżącej. Diagnoza stanowiła podstawę dla dalszych prac nad strategią. Zgromadzone informacje pozwoliły na opracowanie uwarunkowań rozwojowych.
3. Określona została struktura celów strategicznych i celów operacyjnych oraz przyporządkowane do nich zostały kierunki działań.
4. Upublicznienie projektu strategii, czyli etap obejmujący konsultacje społeczne. Po konsultacjach, dokument został przeredagowany i uzupełniony na bazie uzyskanych informacji zwrotnych. Ostatnim etapem prac było przekazanie gotowego dokumentu do zatwierdzenia i uchwalenia przez Radę Gminy.

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej - model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Opracowanie tej części dokumentu oparto o dane i materiały dostępne w:

- GUS. Bank Danych Lokalnych,
- GUS. Statystyczne Vademecum Samorządowca,
- GUS. Portal geostatyczny,
- GIS Podlasia. Portal mapowy,
- System informacji przestrzennej,
- Geoportal otwartych danych przestrzennych. E-MAPA,
- Hydroportal - ISOK,
- Oficjalna strona internetowa gminy: <https://trzcianne.pl/>,
- dokumenty gminne, w tym m.in.: „Strategia Rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Trzcianne na lata 2001-2015”, „Plan rozwoju lokalnego Gminy Trzcianne na lata 2016-2022”, „Plan gospodarki niskoemisyjnej dla Gminy Trzcianne na lata 2016-2022”, „Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2019-2025”, „Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie”.

Przeprowadzenie diagnozy w zakresie sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy oraz wynikający z niej opisowy, ogólny model struktury funkcjonalno-przestrzennej i wysnute wnioski dokonano na przełomie roku 2023/2024 na początkowym etapie prac nad Strategią. Zaprezentowane w tej części dokumentu dane i informacje zostały wygenerowane z dostępnych oficjalnych źródeł (w tym m.in. statystyki publicznej i centralnej informacji przestrzennej) na koniec 2023 roku.

Do dnia przedłożenia niniejszego dokumentu, przedmiotowe, kluczowe dane nie zmieniły się w sposób pozytywny, potwierdzając zaobserwowaną i opisaną trafnie tendencję oraz określone w dokumencie szanse i zagrożenia w rozwoju strategicznym gminy Trzcianne.

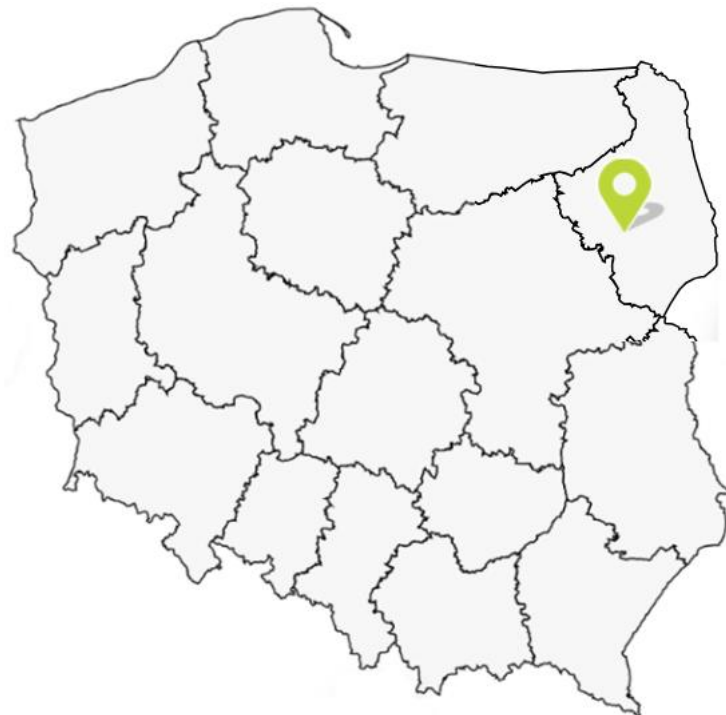
Uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego, dostępność komunikacyjna i mobilność

Trzcianne – gmina wiejska w województwie podlaskim. W latach 1975-1998 gmina położona była w województwie łomżyńskim. Siedzibą gminy jest wieś Trzcianne.

Trzcianne (gmina wiejska)

- Województwo: podlaskie
- Powiat: moniecki
- Siedziba gminy: Trzcianne, ul. Wojska Polskiego 10
- Kod: 19-104
- Sąsiednie gminy: Augustów, Goniądz, Kalinowo, Rajgród, Sztabin
- Powierzchnia w km²: 332
- Liczba miejscowości: 26
- Liczba sołectw: 21

Rysunek 1. Położenie gminy na schemacie konturowym Polski

Źródło: opracowanie własne.

Gmina Trzianne położona jest w północno-wschodniej Polsce w województwie podlaskim, w powiecie monieckim, na północny zachód od Białegostoku. Gmina Trzianne stanowi południowo-zachodnią część powiatu monieckiego i graniczy od zachodu z gminą Radziłów, Jedwabne, Wizna, od południa z gminą Zawady, od południowego wschodu z gminą Tykocin, od wschodu z gminą Krypno, zaś od północy z gminami Mońki i Goniądz. Siedzibą władz gminnych jest wieś Trzianne. Umieszczenie gminy na obszarze województwa podlaskiego i w jego otoczeniu przestrzennym (granice powiatów, województw i państw) obrazuje rysunek 2, a schemat położenia w granicach powiatu monieckiego – rysunek 3.

Rysunek 2. Położenie gminy Trzianne w województwie podlaskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GIS.

Rysunek 3. Położenie gminy Trzcianne w powiecie monieckim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GIS.

Odległość drogowa (wg Google maps) między Trzciannem a:

- Mońkami wynosi 11 km,
- Grajewem - 41 km,
- Białymstokiem - 49 km,
- Ełkiem - 73 km,
- Łomżą - 59 km,
- Zambrowem - 61 km,
- Augustowem - 80 km,
- Grodnem (Białoruś) - 112 km,
- Suwałkami - 120 km,
- Warszawą - 191 km,
- Wilnem (Litwa) - 293 km.

Najbliższe lotnisko międzynarodowe od Trzciannego znajduje się w Olsztynie (Port Lotniczy Olsztyn - Mazury, Szymany) – 163 km, kolejnym jest Mazowiecki Port Lotniczy Warszawa-Modlin – 191 km i Lotnisko Chopina w Warszawie – 200 km.

Gminy nie przecinają linie kolejowe. Niewątpliwie brak komunikacji kolejowej (w tym w szczególności ruchu towarowego) negatywnie wpływa na rozwój gminy. Najbliższa stacja kolejowa jest w Mońkach (według klasyfikacji PKP ma kategorię dworca lokalnego) – oferuje połączenia m.in. z Białymstokiem, Ełkiem, Warszawą, Gdańskiem, Gdynią, Olsztynem, Szczecinem, Łodzią, Wrocławiem.

Bezpośrednio przez gminę nie przebiegają dalekobieżne linie autobusowe. Transport komunikacji publicznej jest obsługiwany przez pojazdy dowożące pasażerów m.in. do/z Moniek (czas podróży z miejscowości Trzciannie według <https://www.e-podroznik.pl> waha się pomiędzy 16 a 18 minut).

Gmina Trzciannie ma charakter rolniczy i posiada bardzo duże walory przyrodnicze i krajobrazowe.

Pierwsze wzmianki o Trzciannie sięgają XIII wieku. Nazwa pochodzi prawdopodobnie od trzcin rosnących wokół przepływającej wówczas przez wieś rzeczki.

Gmina Trzciannie jest gminą wiejską o powierzchni 332 km² (33.164,49 ha) i ludności liczącej 3 975 osób (dane za 2022 rok wg GUS). Powierzchnia gminy stanowi 24 % powierzchni powiatu monieckiego i 1,65 % powierzchni województwa podlaskiego.

Grunty rolne stanowią 44,73% obszaru gminy (14 843 ha), grunty leśne 22,45% (7 450 ha), z czego lasy stanowią 20,65% (6 854 ha), grunty zabudowane i zurbanizowane 2,24% (743 ha). Drugim co do wielkości rodzajem gruntów w gminie są nieużytki stanowiące blisko 30% powierzchni (9 920 ha).

W gminie Trzcianne znajduje się 26 miejscowości w ramach 21 sołectw.

Miejscowości w gminie:

1. Boguszewo,

2. Boguszki,

3. Brzeziny,

4. Budy,

5. Chojnowo,

6. Dobarz,

7. Gietczyn,

8. Gugny,

9. Kleszcze,

10. Korczak,

11. Krynica,

12. Laskowiec,

13. Milewo,

14. Mroczyki,

15. Niewiarowo,

16. Nowa Wieś,

17. Pisanki,

18. Stare Bajki,

19. Stójka,

20. Szorce,

21. Trzcianne,

22. Wilamówka,

23. Wyszowate,

24. Zajki,

25. Zubole,

26. Zucielec.

Gmina jest położona w samym sercu Biebrzańskiego Parku Narodowego i często nazywana jest „Perłą Biebrzy”. Jest południową częścią największych w Europie bagien.

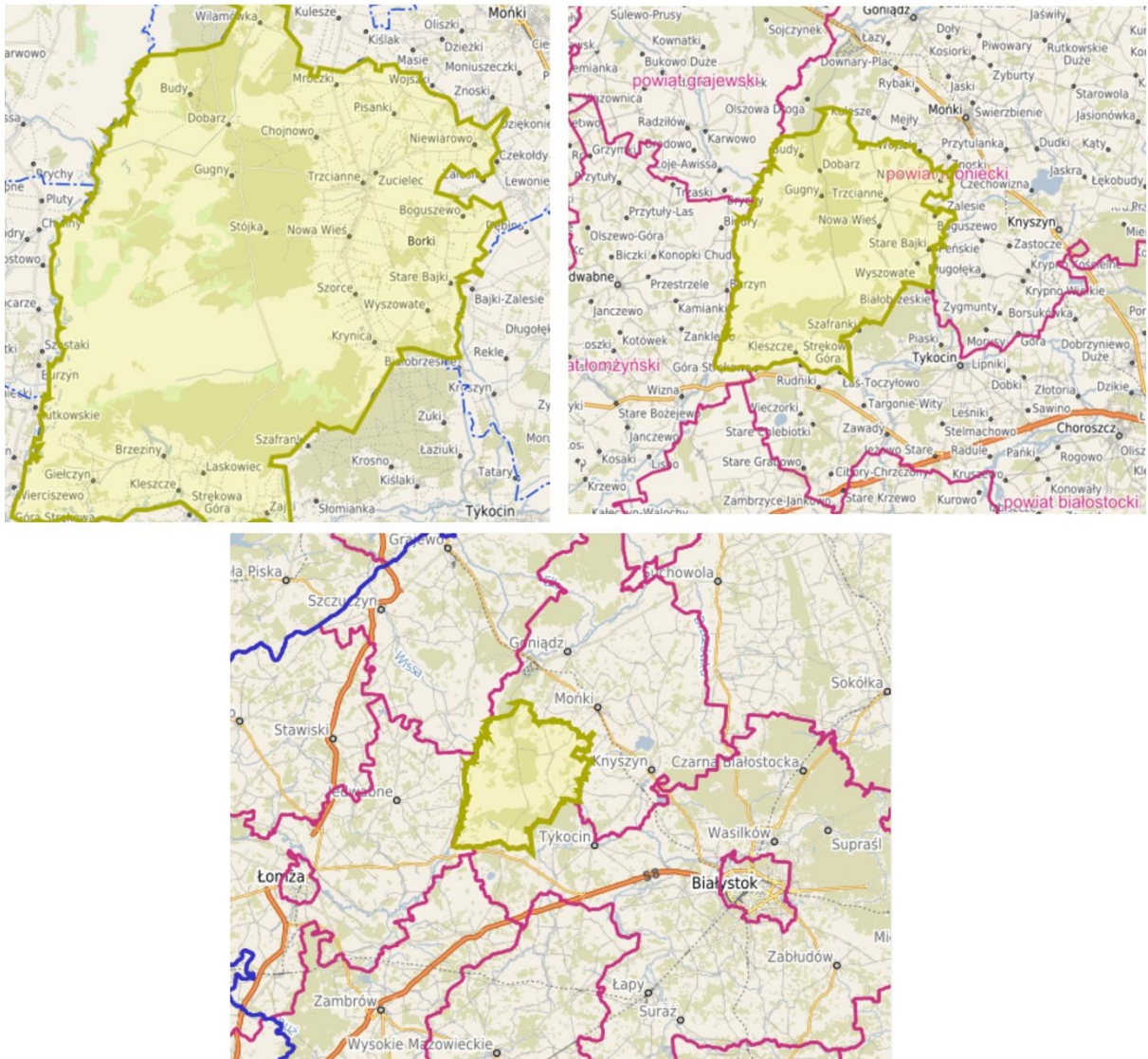
Na obszarze gminy można zobaczyć żyjące na swobodzie: wilki, łosie, jelenie i bobry, a ponadto wydry, borsuki, kuny i inne ssaki z rzędu łasicowatych. Wśród wielu drapieżnych ptaków występuje tu największy z nich - orzeł bielik. Ptakiem występującym na terenie gminy jest również wodniczka. To niewielki ptak wędrowny (zimujący w zachodniej Afryce) z rodziny trzciniaaków zagrożony wyginięciem. Ciekawostką jest, że prawie cała światowa jego populacja występuje właśnie w gminie Trzcianne.

Tereny ścisłej ochrony Parku zajmują ponad połowę powierzchni gminy, tj. 16.539 ha.

Na terenie gminy znajduje się 27,9% powierzchni Biebrzańskiego Parku Narodowego. Przepływają przez nią 4 rzeki: od strony południowej Narew, od zachodu Biebrza, od północy Kosódka i od strony wschodniej Nereśl.

Poniżej mapy poglądowe gminy Trzcianne w 3 skalach, ukazujące przestrzenne położenie terenu gminy.

Rysunek 4. Mapy poglądowe gminy Trzcianne

Źródło: e-mapa.net

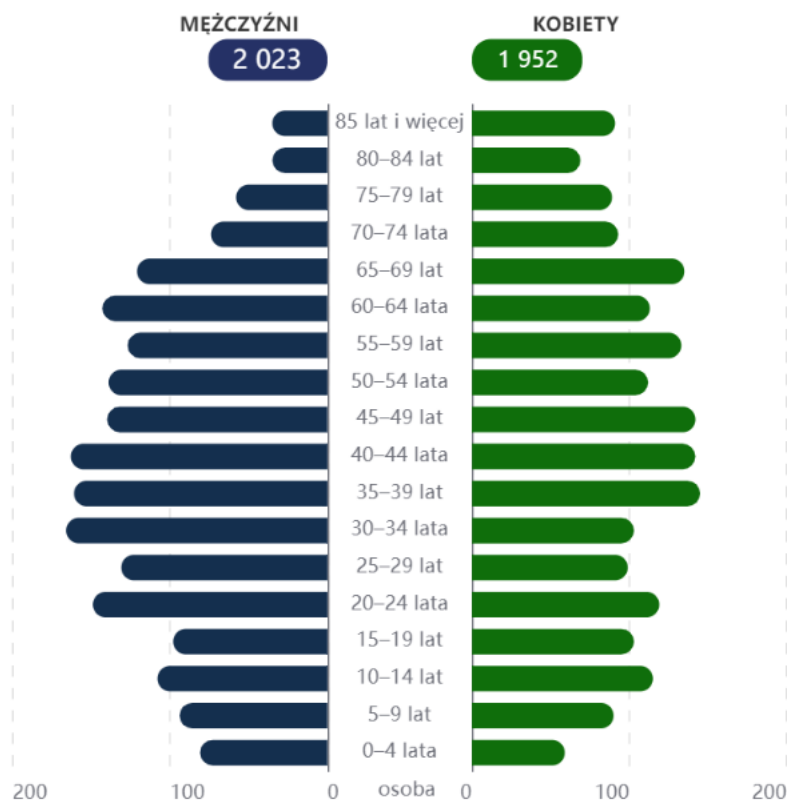
Ludność i procesy demograficzne

Jednym z podstawowych i najważniejszych uwarunkowań rozwoju gminy jest sytuacja demograficzna, tendencje przekształceń w liczbie ludności i jej strukturze.

Na koniec 2022 roku wg GUS gminę zamieszkiwało 3 975 osób, z czego 1 952 to kobiety.

Piramidę wieku mieszkańców gminy przedstawia wykres 1.

Wykres 1. Ludność gminy Trzcianne w 2022 r. według płci i wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Mieszkańcy gminy stanowili w 2022 roku 10,5% mieszkańców powiatu monieckiego oraz około 0,35% mieszkańców województwa podlaskiego.

W latach 2017-2022 można zaobserwować spadek liczby mieszkańców gminy. W tym okresie ubytek mieszkańców wyniósł 392 osoby (ubytek ten wyniósł 9%).

Tabela 1. Gmina Trzciannie - wybrane dane statystyczne - demografia

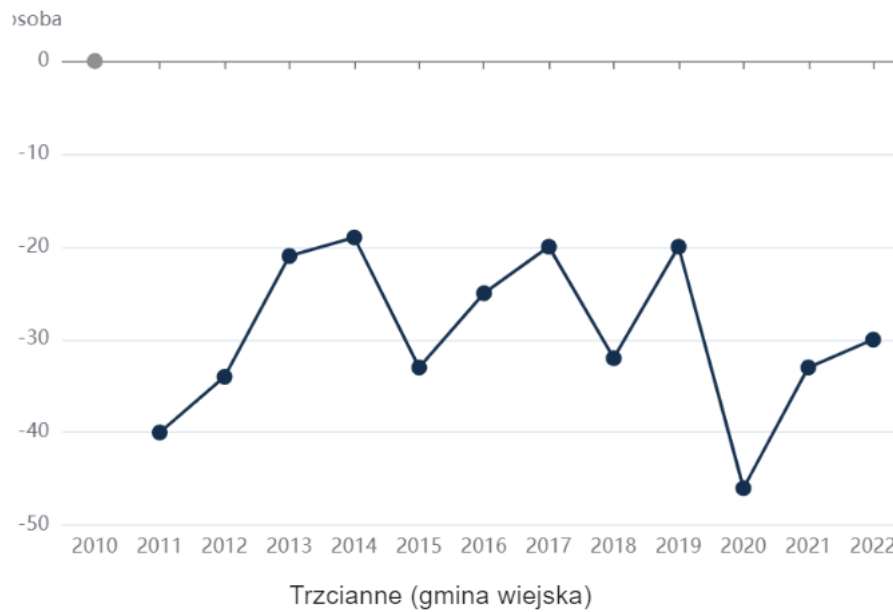
Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność [osoba]	4 367	4 312	4 271	4 080	4 009	3 975
Ludność - kobiety [osoba]	2 145	2 116	2 096	2 000	1 966	1 952
Przyrost naturalny [osoba]	-20	-32	-20	-46	-33	-30
Saldo migracji ogółem [osoba]	-22	-25	-19	-31	-15	-22
Ludność w wieku przedprodukcyjnym [osoba]	732	698	679	725	692	662
Ludność w wieku produkcyjnym [osoba]	2 692	2 682	2 658	2 454	2 419	2 400
Ludność w wieku poprodukcyjnym [osoba]	943	932	934	901	898	913

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

W 2022 roku gmina Trzciannie cechowała się bardzo niskim wskaźnikiem gęstości zaludnienia, wynoszącym 12 osób na 1 km², w tym w porównaniu do wartości wskaźnika powiatu monieckiego (27 osób na 1 km²). Ponadto wskaźnik ten dla gminy cechuje się spadkiem począwszy od 2017 roku i tendencja ta się utrzymuje.

Niekorzystanie w gminie prezentuje się także przyrost naturalny, który osiągnął wartości poniżej 0.

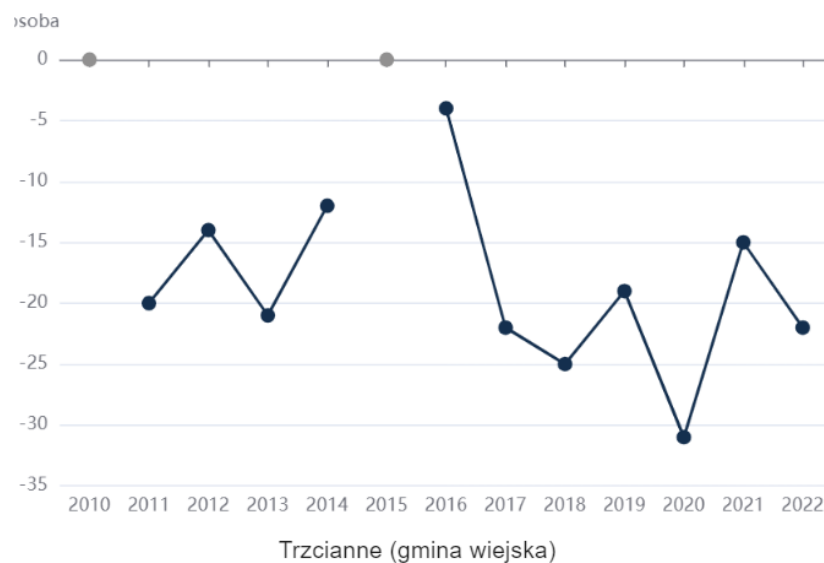
Wykres 2. Przyrost naturalny w gminie Trzcianne w latach 2011-2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Niekorzystny dla gminy jest również wskaźnik salda migracji, który obrazuje tendencję odpływu ludności z terenu gminy. Do powodów wyjazdów zaliczyć można m.in. poszukiwanie lepiej płatnej pracy, chęć kontynuacji nauki na poziomie średnim i wyższym, poszukiwanie lepszych warunków mieszkaniowych, sprawy rodzinne, itp.

Wykres 3. Saldo migracji w gminie Trzcianne w latach 2011-2022.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS [brak danych w portalu GUS dla roku 2015].

Podsumowując można stwierdzić, iż oprócz zarejestrowanych zmian ilościowych wśród ludności gminy istotną rolę odgrywają również zmiany struktury demograficznej ludności. Oprócz spadku liczby ludności na terenie gminy zaobserwować można również zmianę struktury demograficznej. Gmina, podobnie jak znaczna część gmin na terenie Polski boryka się z tzw. starzeniem społeczeństwa, co można zaobserwować poprzez rosnący udział w strukturze demograficznej osób w wieku poprodukcyjnym oraz malejący udział osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym.

Ostatnim istotnym wskaźnikiem w aspekcie demograficznym jest „Prognoza ludności dla gmin na lata 2023-2040” GUS, która wskazuje, iż do roku 2040 liczba ludności w gminie będzie stale spadać, a jej wartość zmniejszy się w porównaniu do 2022 roku o 29%. Tendencje obrazuje poniższa tabela.

Tabela 2. Struktura demograficzna gminy Trzcianne wraz z prognozą

Gmina	Płeć	Wiek	2022	2023	2024	2025	2030	2035	2040
Trzcianne	Ogółem	Ogółem	3 975	3 900	3 826	3 746	3 409	3 090	2 811
		0-17	662	633	624	609	500	425	385
		18-59	2 400	2 335	2 243	2 175	1 968	1 755	1 520
		45-59	936	927	892	887	870	804	706
		60+ /65+	913	932	959	962	941	910	906
		15-64	2 628	2 575	2 518	2 459	2 185	1 936	1 698
		65+	800	806	823	827	831	814	799
		80+	230	238	242	234	222	250	290

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Podobnie niekorzystnie wygląda prognozowany przez GUS współczynnik obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym, który dla roku 2040 znacznie się powiększy w stosunku do bazowego 2022.

Rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym oraz malejący udział osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym w strukturze demograficznej gminy.

Spadek liczby ludności gminy.

Gospodarka i rynek pracy

Decydujące znaczenie w lokalnej gospodarce odgrywają mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, które zapewniają zatrudnienie i dochody mieszkańcom gminy. Główną gałęzią gospodarki jest rolnictwo oparte na indywidualnych gospodarstwach rolnych zajmujących się produkcją roślinną i zwierzęcą. Poza rolnictwem rozwija się handel i usługi dla ludności.

Na terenie gminy Trzcianne funkcjonuje 197 podmiotów gospodarczych. Podmioty gospodarcze zarejestrowane w gminie Trzcianne stanowią ok. 7% podmiotów ogółem w powiecie monieckim.

Liczbę podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy zobrazowano poniżej.

Tabela 3. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy Trzcianne

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON [szt.]	161	172	172	185	196	197
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze rolniczym [szt.]	11	9	10	9	10	10
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze przemysłowym i budowlanym [szt.]	63	72	73	83	85	82
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w sektorze budowlanym [szt.]	43	52	54	59	60	57
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności [szt.]	369	399	403	453	489	496
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. Ludności [osoba]	279	304	307	353	387	382

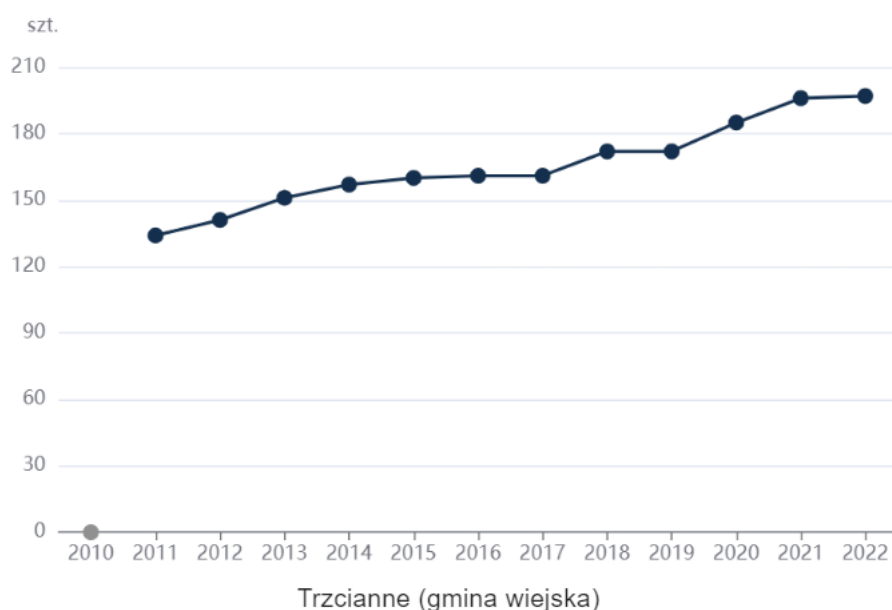
Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Jak wynika z powyższych danych tendencja ilości przedsiębiorstw i osób prowadzących działalność gospodarczą na przestrzeni 6 wskazanych lat wykazuje niewielkie zmiany dodatnie, co przedstawiono także na wykresie.

Poziom wielkości zatrudnienia w gminie warunkują w głównej mierze:

- a) cechy demograficzne ludności – udział ludności w wieku produkcyjnym, poziom wykształcenia ludności;
- b) poziom rozwoju gospodarczego obszaru gminy;
- c) poziom aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym;
- d) stan zdrowotny ludności w wieku produkcyjnym.

Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Trzciannie w rejestrze REGON (szt.) w latach 2011-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Według rodzajów działalności PKD 2007 dominują przedsiębiorstwa zajmujące się pozostałą działalnością. Przedsiębiorstwa trudniące się przemysłem i budownictwem stanowią ponad 42% przedsiębiorstw ogółem, natomiast podmioty gospodarcze związane z rolnictwem stanowią około 5 % podmiotów gospodarczych ogółem.

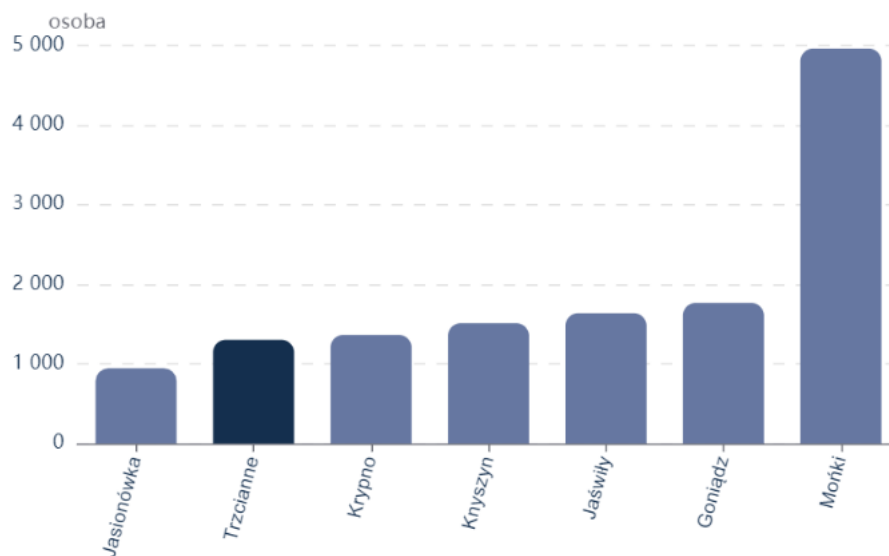
Poza sektorem rolniczym i publicznym (urząd Gminy, szkoły, służba zdrowia) mieszkańcy gminy zajmują się turystyką, drobnymi usługami dla ludności miejscowej i przyjezdnej.

Najważniejsze profile gospodarcze to:

- handel,
- usługi budowlane,
- usługi stolarskie,
- usługi transportowe,
- prace leśne, ścinka drzew.

Niekorzystnie w gminie wygląda wskaźnik pracujących w porównaniu z miejscowościami powiatu monieckiego, zobrazowany na poniższym wykresie.

Wykres 5. Pracujący ogółem w gospodarce narodowej (stan na grudzień 2022) - gminy powiatu monieckiego (osoba)

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Na terenie gminy brak jest dużych zakładów pracy zatrudniających mieszkańców gminy. Jest to główny problem bezrobocia wśród mieszkańców, choć zauważalny jest stały spadek poziomu bezrobocia zarejestrowanego na przestrzeni lat 2017-2022.

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności mieszkańców gminy wynosił w 2022 roku 3,2%, z czego wskaźnik bezrobocia wśród kobiet był nieco wyższy – 3,5%.

Tabela 4. Charakterystyka rynku pracy na terenie gminy Trzcianne

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Pracujący [osoba]	129	159	168	165	151	(.)
Pracujący w gospodarce narodowej (stan na grudzień) - ogółem [osoba]	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	1 306
Pracujący w gospodarce narodowej (stan na grudzień) - mężczyźni [osoba]	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	797
Pracujący w gospodarce narodowej (stan na grudzień) - kobiety [osoba]	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	509
Bezrobotni zarejestrowani [osoba]	110	112	101	111	85	77
Bezrobotni zarejestrowani - kobiety [osoba]	48	51	50	48	37	37
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	4,1	4,2	3,8	4,5	3,5	3,2
Udział bezrobotnych zarejestrowanych kobiet w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym [%]	4,1	4,4	4,4	4,5	3,5	3,5
Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej (stan na grudzień) [lata]	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	41,6
Średnia wieku pracujących w gospodarce narodowej (stan na grudzień) - mężczyźni [lata]	(.)	(.)	(.)	(.)	(.)	41,8

"." - Brak informacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Środowisko naturalne i infrastruktura

ŚRODOWISKO NATURALNE

Gmina Trzcianne położona jest w obrębie Wysoczyzny Białostockiej i Kotliny Biebrzańskiej, które wchodzi w skład Niziny Północnopodlaskiej. Kotlina Biebrzańska zajmuje zachodnią i środkową część gminy.

Gmina Trzcianne leży na terenach posiadających zachowane w znacznym stopniu środowisko przyrodnicze, o wysokich walorach unikalnych w skali Europy. Wchodzi w skład makroregionu funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Na terenie gminy znajduje się duży obszar Biebrzańskiego Parku Narodowego (największy obszarowo park narodowy w Polsce - jest on wpisany na listę obiektów chronionych konwencją z Ramsar oraz ma rekomendację Komisji Parków Narodowych i Obszarów Chronionych IUCN, a także Federacji Parków Narodowych

i Parków Natury Europy do uznania za Obiekt Dziedzictwa Światowego). Obszar gminy charakteryzuje się dużym stopniem naturalności szaty roślinnej oraz wysoką bioróżnorodnością.

Przez południową część gminy płynie Narew z występującymi wyspowo tarasami nadzalewanymi i zalewanymi wraz z licznymi starorzeczami. Przez zachodnią część gminy płynie Biebrza, prawobrzeżny dopływ Narwi. Przez wschodnią część gminy przepływa szeroka, zatorfioną doliną Nereśl. Wody rzeki Narew utrzymują się w II i III klasie czystości wód. Większość parametrów wód Biebrzy utrzymuje się w I i II klasie czystości. Nereśl utrzymuje się w II klasie czystości.

Gmina Trzciannie charakteryzuje się stosunkowo czystym powietrzem atmosferycznym. Zanieczyszczenia stanowią głównie pyły i gazy z procesów energetycznych spalania paliw stałych (węgla kamiennego, koksu, drewna).

Tereny wysoczyzny sprzyjają rozwojowi rolnictwa w gminie Trzciannie. Południowa część gminy posiada duże złoża torfów (torf trzcinowy, turzycowy, olchowy). W okolicy wsi Wyszowate eksploatowane są gliny ilastopiaszczyste, a w okolicach wsi Chojnowo, Szorce, Kol. Boguszewo – piaski. Wyrobiska piasku ze żwirem i żwiru z piaskiem występują głównie w okolicach Mroczek, Trzciannego, Boguszewa, Wyszowatych.

Gmina Trzciannie należy do obszarów o dobrych zasobach wód podziemnych. Zasoby wód podziemnych i wód powierzchniowych nie ograniczają rozwoju gospodarczego gminy.

Lasy gminy należące do Krainy Mazursko-Podlaskiej mają zróżnicowany drzewostan. Lasy należą do Nadleśnictwa Knyszyn z siedzibą w Mońkach. Lasy państwowe stanowią ok. 13% ogólnej powierzchni obszaru gminy, lasy prywatne ok. 10,5%. Większe kompleksy leśne znajdują się w południowej części basenu Biebrzy. W północno-wschodniej części gminy oraz na południowych tarasach Narwi występują zbiorowiska borowe (sosna, świerk, brzoza). Lasy na torfowiskowych obniżeniach to przeważnie: olsza czarna, brzoza. Główną funkcją lasów prywatnych jest produkcja surowca drzewnego, głównie na potrzeby właścicieli. Odgrywają one rolę wodo i glebochronną będąc równocześnie ostoją zwierzyny leśnej i ptactwa.

Warunki klimatyczne gminy Trzcianne odpowiadają warunkom klimatycznym Kotliny Biebrzańskiej. Klimat kotliny wynika z nakładania się cech związanych z rozległymi obszarami torfowisk, formą dolinną i ogólnych cech klimatu północno-wschodniej Polski. Klimat jest zbliżony do kontynentalnego z elementami subborealnego. Cechuje go długa zima, krótkie przedwiośnie i najkrótszy (poza górami) okres wegetacyjny. Średnia roczna temperatura jest jedną z najniższych na niżu. Najchłodniejszym miesiącem jest luty (-4,5°C do -5,5°C). Dni mroźnych (z temperaturą maksymalną poniżej 0°C) jest od 57 do 66 w ciągu roku. Zima (okres z temperaturą średnią dobową poniżej 0°C) trwa od 107 do 117 dni. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec (17,3°C do 17,8°C). Typowe jest występowanie nocnych spadków temperatury, prowadzących do częstszego pojawiania się dni przymrozkowych, np. w maju a nawet w czerwcu (od 2 do 4 dni). Lato (okres z temperaturą średnią dobową powyżej 15°C) trwa od 77 do 85 dni. Dni mgielnych jest od 30 do 70, ale nad torfowiskami jest ich dwukrotnie więcej niż nad wysoczyznami. Bardzo często dochodzi do spływu wychłodzonego powietrza (lokalne przymrozki) i kondensacji pary wodnej (mgły przyziemne) do lokalnych zagłębień terenowych.

OBSZARY CHRONIONE

Gmina Trzcianne znajduje się w sercu Biebrzańskiego Parku Narodowego. Tereny ścisłej ochrony Parku zajmują ponad połowę powierzchni gminy. Na terenie gminy znajduje się 27,9% powierzchni Biebrzańskiego Parku Narodowego. Przepływają przez nią 4 rzeki: od strony południowej Narew, od zachodu Biebrza, od północy Kosódka i od strony wschodniej Nereśl.

Flora terenów gminy jest bardzo zróżnicowana. Występują zespoły roślinne prawie wszystkich typów: bagienne, torfowiskowe i leśne. Przeważa jednak roślinność charakterystyczna dla torfowiska niskiego i wysokiego oraz bagiennego olsu. Znajdują się tu stanowiska kilkudziesięciu gatunków roślin chronionych i zagrożonych wyginięciem.

Cechy ekologiczne oraz rozległość tych terenów powodują, że na terenie gminy zachowało się i bytuje wiele ginących gatunków fauny związanych ściśle z terenami bagiennymi i wodnymi. Świetne warunki znajdują tu łoś, bóbr, wilk oraz 157 gatunków ptaków z pewnością i 19 prawdopodobnie lęgowych. Gniazdują tu tak unikalne gatunki jak: bielik, orlik grubodzioby i krzykliwy, cietrzew, żuraw, bocian czarny, biegus zmienny i sowa błotna. Na bagnach

biebrzańskich można zaobserwować ponad sześćdziesiąt gatunków ptaków nielegowych w trakcie ich wędrówek z Syberii i Wschodniej Europy do Afryki. Na terenie gminy znajdują się ostatnie w Środkowej i Zachodniej Europie tokowiska batalionów i dubeltów. Największą jednak ciekawostką tutejszej ornitofauny jest wodniczka (*Acrocephal paludicola*) – bagna biebrzańskie (wraz z sąsiednim stanowiskiem na Białorusi) są miejscem, gdzie żyje praktycznie cała światowa populacja tego gatunku.

Formy ochrony przyrody na terenie gminy Trzcianne:

specjalny obszar ochrony (SOO)

- Dolina Biebrzy: 25 387,0 ha
- Ostoja Narwiańska: 0,16 ha

park narodowy

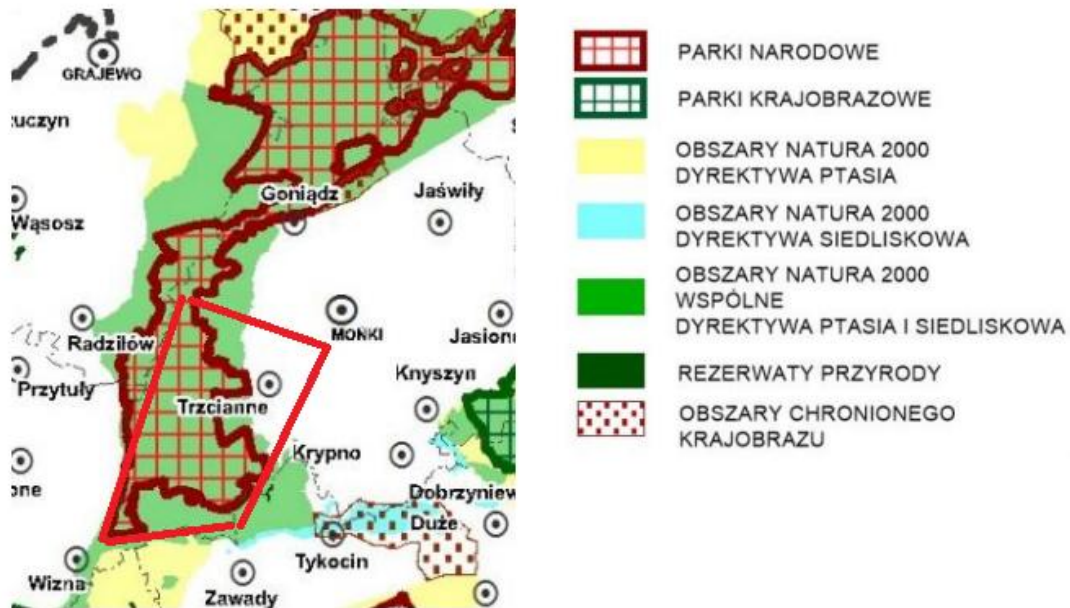
- Biebrzański Park Narodowy: 16 673,0 ha
- Biebrzański Park Narodowy - otulina: 10 126,0 ha

obszar specjalnej ochrony (OSO)

- Ostoja Biebrzańska: 25 386,0 ha
 - Bagno Wizna: 0,11 ha
-

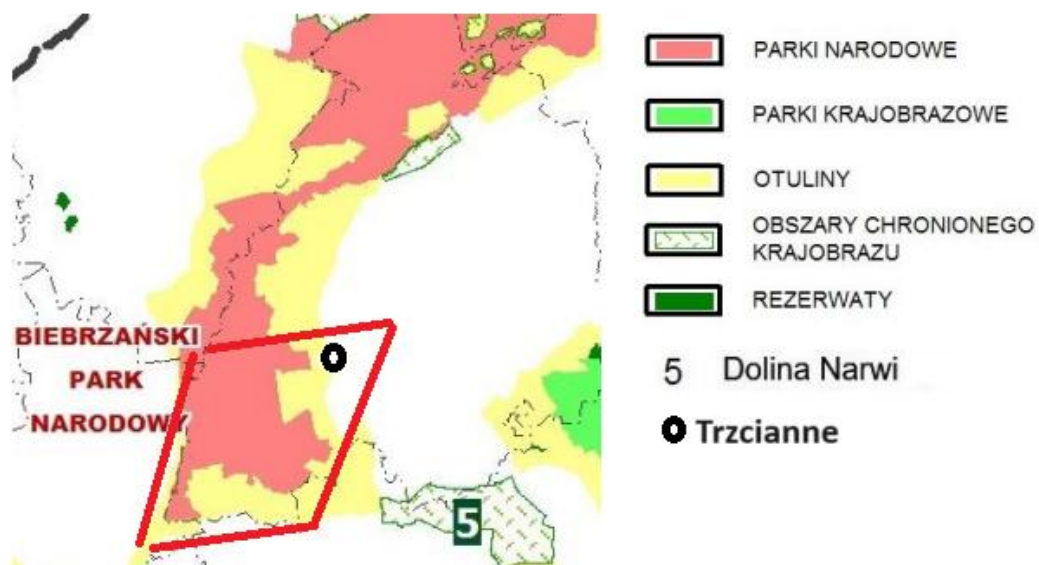
Na poniższych rysunkach przedstawiono schematycznie środowisko przyrodnicze gminy z uwzględnieniem obszarów chronionych.

Rysunek 5. Środowisko przyrodnicze. Obszary ochrony przyrody - położenie gminy Trzcianne - schemat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.)

Rysunek 6. Środowisko przyrodnicze. Elementy krajowego systemu obszarów chronionych - położenie gminy Trzcianne - schemat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.)

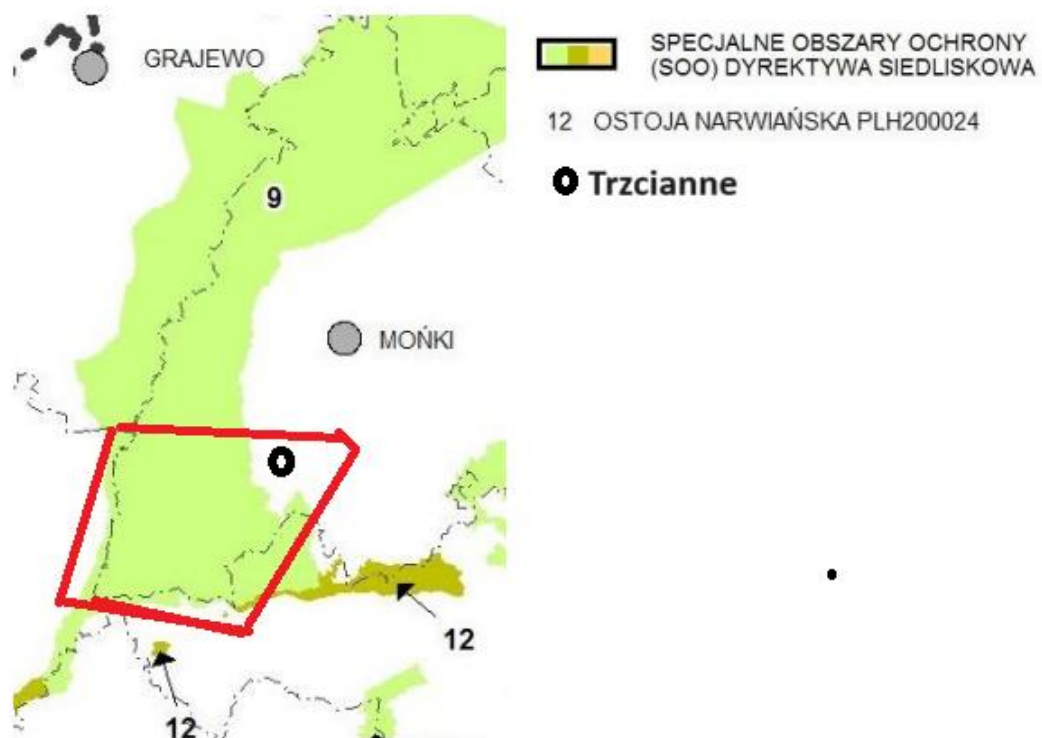
Rysunek 7. Środowisko przyrodnicze. Natura 2000. Dyrektywa ptasia - położenie gminy Trzcianne - schemat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.)

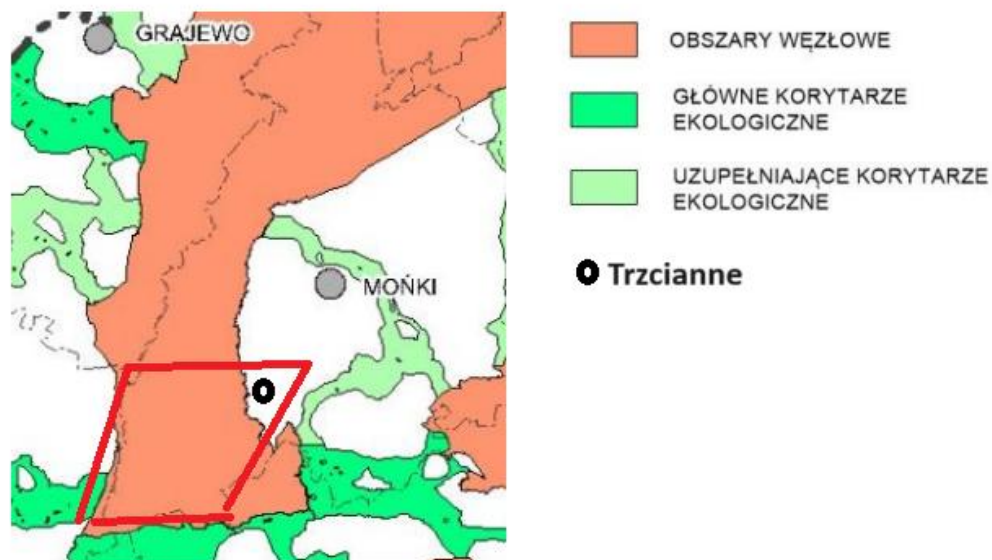
Ostoja Dolina Biebrzy położona jest w Kotlinie Biebrzańskiej. Stanowi ona rozległe, zatorfione obniżenie terenu, otoczone wysoczyznami morenowymi i równinami sandrowymi. Jest to obecnie największy kompleks dobrze zachowanych torfowisk niskich w Europie środkowej. Ostoja obejmuje obszar od ujścia Sidry po Narew. W Dolinie Biebrzy wyróżnia się trzy baseny - górny (powyżej Rutkowszczyzny), środkowy (między Rutkowszczyzną a Osowcem) oraz dolny (między Osowcem i ujściem Biebrzy do Narwi). Główną rzeką ostoi jest Biebrza. Większe jej dopływy to: Sidra, Netta z kanałem Augustowskim, Brzozówka, Ełk z Jegrznią i Wissa. Biebrza i dolne odcinki jej dopływów regularnie wylewają w okresie wiosennym z czym związany jest strefowy układ roślinności, szczególnie dobrze widoczny w basenie dolnym. Lasy zajmują tu ok. ¼ powierzchni ostoi, rosną zarówno na gruntach podmokłych (olsy porzeczkowe i torfowcowe, łąg olszowo-jesionowy czy bór bagienny), jak też na gruntach mineralnych (bory i grądy). Na całym terenie ostoi występują różne zarośla wierzbowe, w tym wierzby lapońskiej i brzozy niskiej.

Rysunek 8. Środowisko przyrodnicze. Natura 2000. Dyrektywa siedliskowa - położenie gminy Trzciannie - schemat

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.)

Rysunek 9. Środowisko przyrodnicze. Regionalna sieć ekologiczna - położenie gminy Trzcianne - schemat

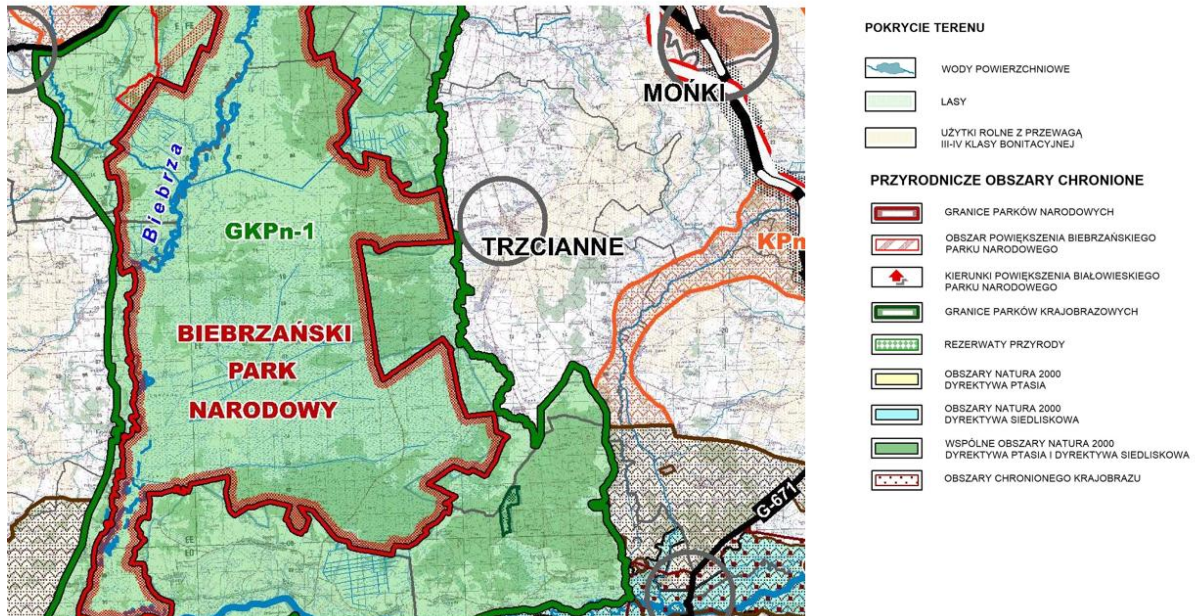
Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.)

Fragmenc obszar gminy został uwzględniony w „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego” (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.) jako obszar funkcjonalny kształtowania potencjału rozwojowego, cenny przyrodniczo, stanowiący część krajowej sieci ekologicznej jako obszar węzłowy regionalnej sieci ekologicznej, pełniący funkcje biocentrów o najwyższych walorach ekologicznych. Jest to umiejscowiony na południowo wschodnich krańcach gminy **obszar węzłowy GKPn-1 Dolina Biebrzy** z:

- Biebrzańskim Parkiem Narodowym i jego sferą ochronną,
- częścią Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Biebrzy”,
- OSO Ptaków Natura 2000 – Ostoja Biebrzańska PLB 200006,
- SOO Siedlisk Natura 2000 – Dolina Biebrzy PLH 200008.

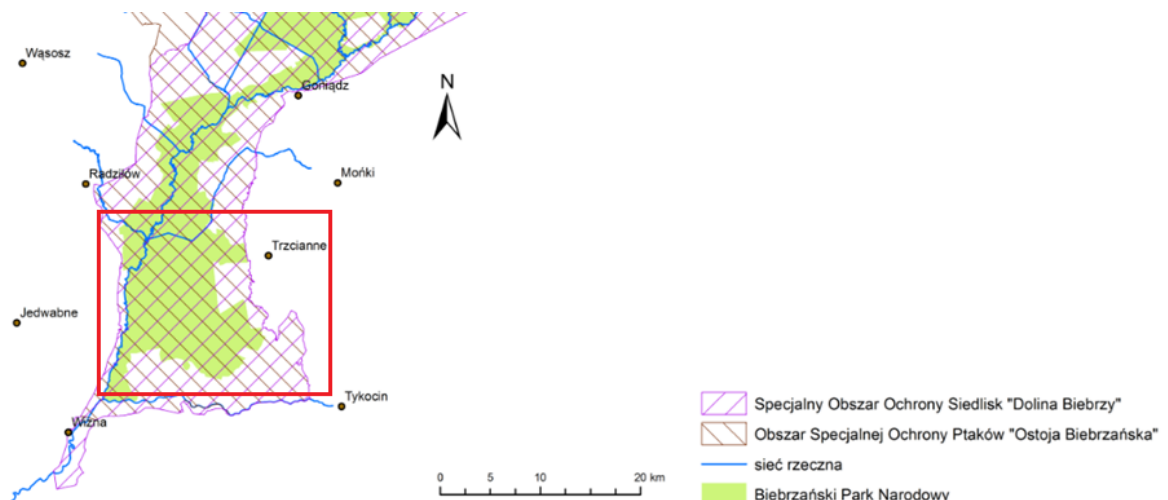
Schematyczne granice obszarów w obrębie gminy przedstawiono na poniższych rysunkach.

Rysunek 10. Ochrona sieci ekologicznej, w tym obszar GKPn-1 na terenie gminy Trzcianne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, Rysunek 10, Ochrona sieci ekologicznej, złóż, kopalin i gleb” (Uchwała Nr XXXVI/330/17 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 22 maja 2017 r.)

Rysunek 11. Gmina Trzcianne na mapie lokalizacji obszarów NATURA 2000: SOO Dolina Biebrzy i OSO Ostoja Biebrzańska

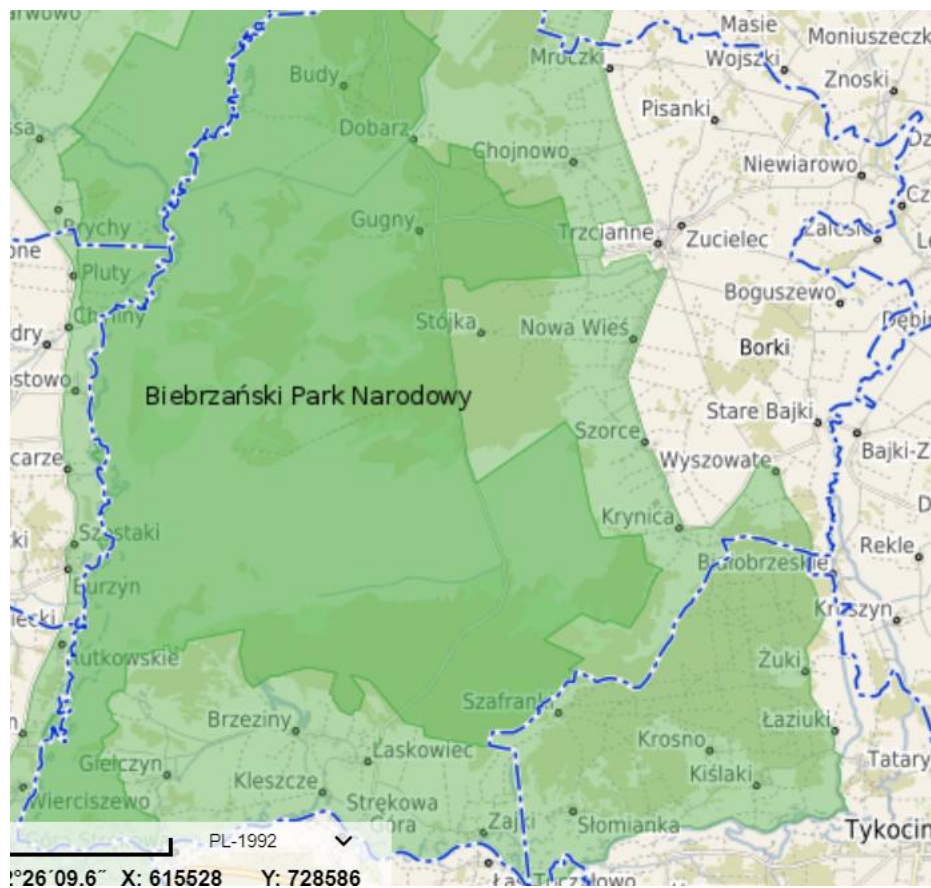
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://www.biebrza.org.pl>

Poniżej przedstawiono opis powyższych obszarów niezwykle cennych przyrodniczo na terenie gminy.

Fragmenc obszar gminy Trzcianne objęty jest ochroną w formie parku narodowego.

Najcenniejszym obiektem przyrodniczym gminy jest unikatowy na skalę europejską Biebrzański Park Narodowy (jego zasięg na terenie gminy zaprezentowano na poniższej mapie).

Rysunek 12. Biebrzański Park Narodowy na terenie gminy Trzcianne

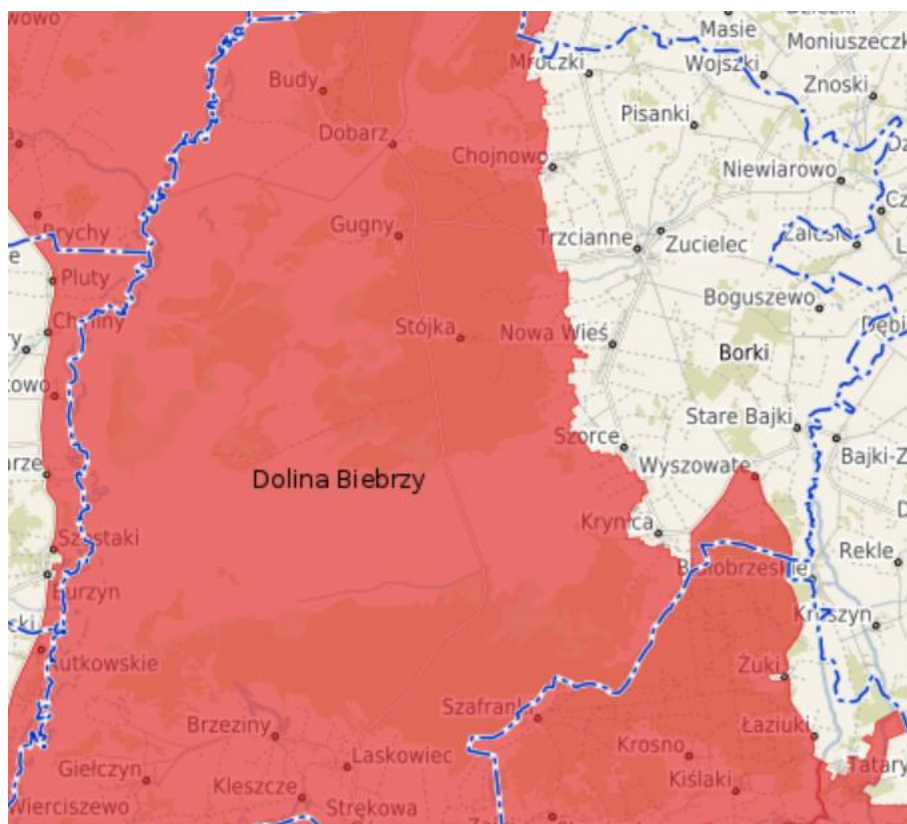
Źródło: strona internetowa <https://podlaskie.e-mapa.net/>

Dolina Biebrzy PLH200008

Ostoja położona jest na obszarze województwa podlaskiego, gdzie średnia wysokość na tym obszarze wynosi 110 m n.p.m. Obszar jest szczególnie cenny ze względu na walory przyrodnicze jak i ostoję ptasią na tym terenie, a także torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód.

Obszar ochrony Doliny Biebrzy przechodzący przez tereny gminy został przedstawiony na poniższym rysunku. Zajmuje on znaczną część zachodnią i południową gminy.

Rysunek 13. Natura 2000 - Specjalne Obszary Ochrony - na terenie gminy Trzcianne

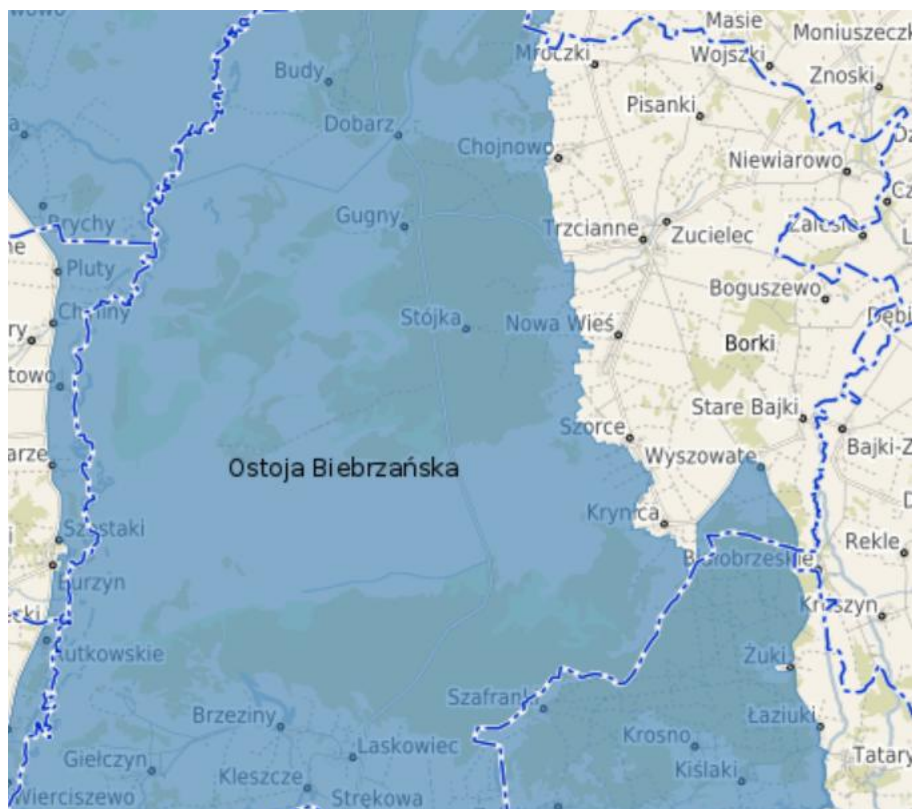
Źródło: strona internetowa: <https://podlaskie.e-mapa.net/>

Ostoja Biebrzańska PLB200006

Obszar obejmuje rozległy fragment Kotliny Biebrzańskiej, od ujścia Sidry po Narew, z dużym udziałem elementów naturalnych: w jednej piątej zabagnienia, w jednej piątej uprawy, w jednej trzeciej łąki i w ponad jednej trzeciej zalesienia (olsy porzeczkowe i torfowcowe, łąg olszowo-jesionowy, bór bagienny, bory i grądy).

Obszar specjalnej ochrony na terenie gminy - Ostoja Biebrzańska - został przedstawiony na poniższym rysunku. Zajmuje on znaczną część zachodnią i południową gminy.

Rysunek 14. Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony na terenie gminy

Źródło: strona internetowa: <https://podlaskie.e-mapa.net/>

Pomnik przyrody znajdujący się na terenie gminy:

- Typ pomnika: jednoobiektowy; rodzaj tworu: drzewo; gatunek drzewa: Dąb szypułkowy (*Quercus robur*); położenie: rośnie przy drodze powiatowej 1839B Gielczyn - Brzeziny - Laskowiec we wsi Gielczyn

ZAGROŻENIA POWODZIOWE

Rzeki i zbiorniki wodne zajmują 216 ha, co stanowi 0,65% obszaru gminy.

Odrębną kwestią w tym fragmencie dokumentu jest konieczność wskazania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.

W gminie Trzciannie zagrożenie powodziowe i podtopienia występują wzdłuż istniejących rzek (Narew i Biebrza), w partiach niższego terenu i są powodowane okresowym wzbieraniem wód. W dolinach rzek, w okresie roztopów i sptywów wiosennych może dochodzić do zalewania piwnic czy łąk i pól w pobliżu rzek. Zagrożenie jest o tyle poważne, że rzeka Biebrza i Narew zlokalizowane są na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego, w związku z tym co do zasady zabronione jest czyszczenie czy udrażnianie odpływów urządzeń melioracyjnych.

Zagrożenie powodziowe na terenie gminy występuje na jej zachodnich i południowych obszarach wzdłuż głównych rzek przepływających przez gminę.

Na zachodzie gminy zagrożone są obszary rzeki Biebrza (oraz jej dopływ Kosódka i dopływ z Bagno Ławki), na południu Narew.

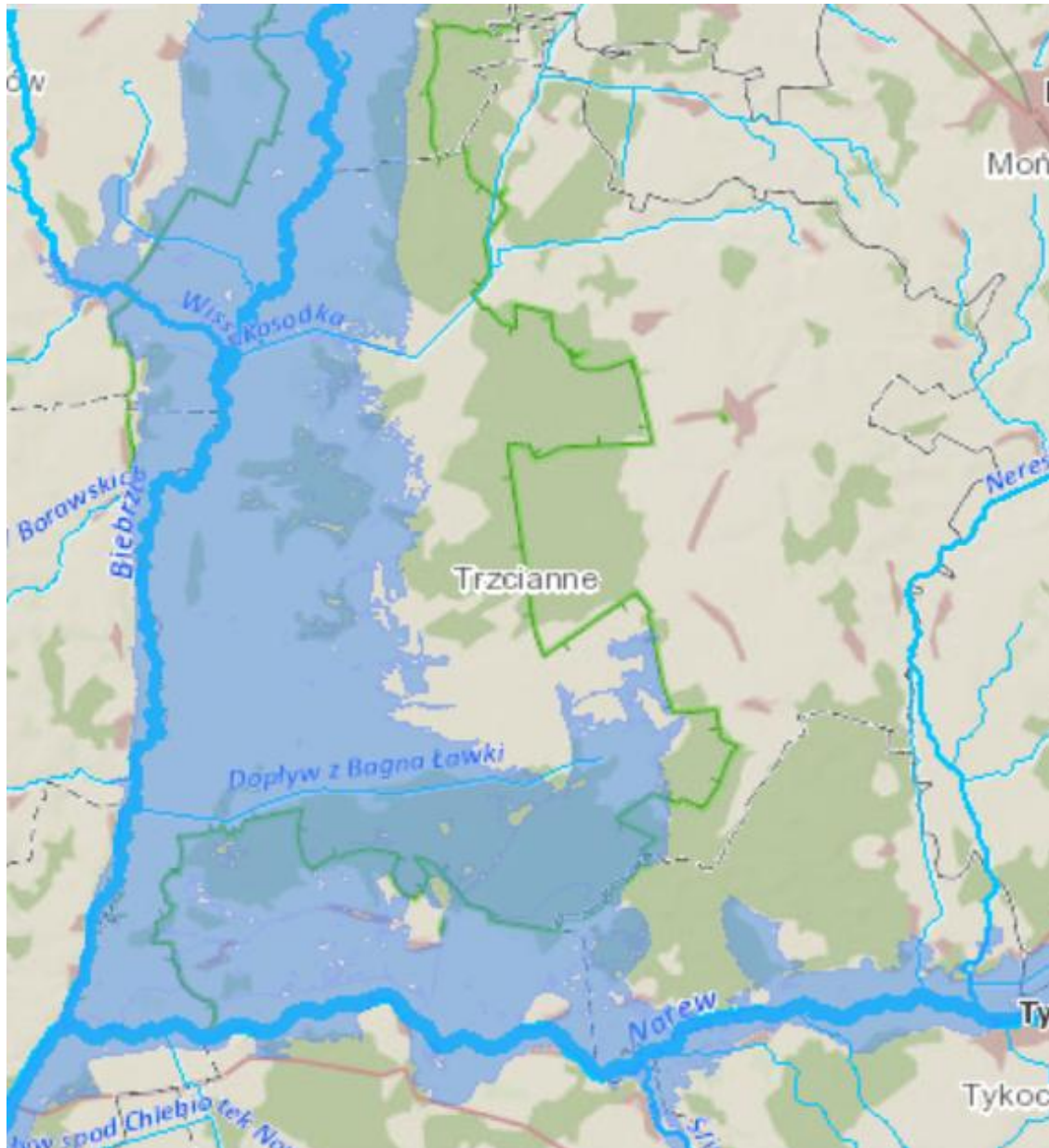
Zagrożenia powodziowe na terenie gminy określające obszary, które mogą być zalane w przypadku wystąpienia powodzi o określonych prawdopodobieństwach:

- niskim – powódź raz na 500 lat – 0,2%;
- średnim – powódź raz na 100 lat – 1%;
- wysokim – powódź raz na 10 lat – 10%;

pokrywają się.

Na poniższych rysunkach zaprezentowano obszar szczególnego zagrożenia powodziowego pokrywający znaczną, zachodnią i południową, część gminy oraz obszary zagrożenia powodziowego wylaniem rzek.

Rysunek 15. Obszar szczególnego zagrożenia powodziowego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Mapy ryzyka powodziowego”, strona internetowa <https://wody.isok.gov.pl/>

Rysunek 16. Zagrożenie powodziowe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Mapy zagrożenia powodziowego”, strona internetowa <https://wody.isok.gov.pl/>

Infrastruktura techniczna

Drogi

Sieć drogową na terenie gminy Trzciannie tworzą drogi powiatowe oraz drogi gminne. Liczba dróg gminnych wynosi 113,5 km. Pod względem typu nawierzchni w gminie Trzciannie występuje następująca liczba km dróg, co zostało przedstawione na poniższym rysunku.

Tabela 5. Drogi publiczne gminne wg typu nawierzchni (stan na 2022 rok)

o nawierzchni twardej	km	36,2
o nawierzchni twardej ulepszonej	km	35,5
o nawierzchni gruntowej	km	41,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

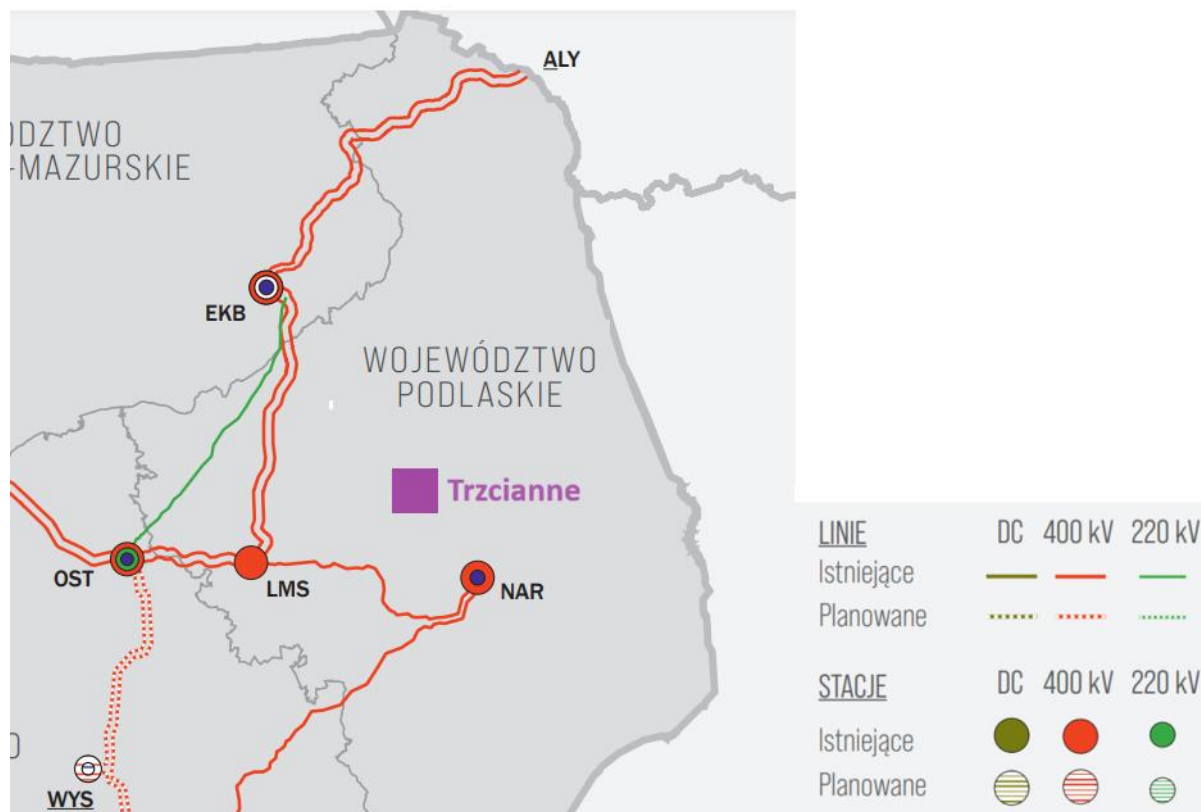
W dalszym ciągu gmina podejmuje działania mające na celu poprawę stanu dróg, gdyż stanowią one o dostępności i atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Na terenie gminy znajduje się 68 przystanków komunikacji publicznej (na podstawie Uchwały nr XXXI/214/22 Rady Powiatu w Mońkach, Uchwały nr XII/86/19 Rady Gminy Trzciannie oraz Uchwały nr X/56/19 Rady Gminy Trzciannie).

Sieć elektroenergetyczna

Plan rozwoju sieci przesyłowej najwyższych napięć w Polsce - 220 do 400 kV - (wg. Polskich Sieci Elektroenergetycznych) z uwzględnieniem inwestycji planowanych omija teren gminy oraz jej najbliższe sąsiedztwo.

Rysunek 17. Województwo podlaskie w inwestycjach sieciowych PSE - plan sieci przesyłowej na rok 2036

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Inwestycje sieciowe PSE (materiał informacyjny), stan na kwiecień 2023 r.”, strona internetowa <https://www.pse.pl/inwestycje/informacje-ogolne>

Teren gminy to sieci średniego i niskiego napięcia (liniami średnich napięć w Polsce energia przesyłana jest do typowych transformatorów słupowych; liniami niskiego napięcia energia przesyłana jest do końcowych odbiorców, np. gospodarstw domowych).

Źródłem zasilania w energię elektryczną gminy są stacje transformatorowo-rozdzielcze RPZ 110/15 kV w Knyszynie i Mońkach – poprzez układ sieci SN 15 kV.

Główne linie SN 15 kV to:

- Mońki – Trzcianne (2 linie),
- Knyszyn – Trzcianne (2 linie),
- Od istniejącej Mońki – Grajewo do Trzciannego.

Zasilanie poszczególnych odbiorców odbywa się poprzez układ sieci SN 15 kV, jako odgałęzień od ww. linii głównych.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest kilkadziesiąt stacji transformatorowych.

Stan tej sieci ma podstawowy wpływ na jakość energii elektrycznej dostarczanej odbiorcom i pewność ich zasilania. Niewątpliwie obecny stan techniczny tych sieci jest niezadowolający. Dla prawidłowego przebiegu procesu planowania rozwoju w sieci rozdzielczej konieczna jest współpraca ze strony przedsiębiorstw energetycznych. W Polsce rolę operatora systemu przesyłowego pełni spółka skarbu państwa Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A., a sieci dystrybucyjne są sieciami regionalnymi i są zarządzane przez regionalnych operatorów systemu dystrybucyjnego – w województwie podlaskim jest to PGE Dystrybucja S.A.

Gazownictwo i ciepłownictwo

Gmina Trzciannie nie jest zgazyfikowana.

Brak na terenie gminy sieci gazowej uniemożliwia wykorzystanie tego medium także w produkcji ciepła.

Gazociąg Polska-Litwa omija teren powiatu monieckiego (tym samym gminę Trzciannie).

Rysunek 18. Przebieg systemu przesyłowego Polska-Litwa w sąsiedztwie powiatu monieckiego

Źródło: <https://swi.gaz-system.pl/swi/public/#!/gis/map/preview?id=10059&lang=pl>

Pewna liczba gospodarstw korzysta z gazu płynnego propan-butan, zaopatrując się indywidualnie w funkcjonujących w gminie punktach sprzedaży gazu płynnego.

Na terenie gminy istnieją większe źródła wytwarzania energii cieplnej, obsługujące budynki użyteczności publicznej.

W budowie mieszkaniowej najczęstszym rozwiązaniem są lokalne źródła ciepła na paliwo stałe.

Istniejące w gminie źródła ciepła wystarczają do pokrycia zapotrzebowania odbiorców na energię cieplną. Stan techniczny tych źródeł jest średni. Stosowane technologie są przeważnie rozwiązaniami przestarzałymi i nie gwarantują optymalnego gospodarowania paliwem oraz otrzymaną energią cieplną. Pracują one głównie w oparciu o paliwo stałe.

Energia ze źródeł odnawialnych

Jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju przynoszących efekty ekologiczno-energetyczne jest racjonalne wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych.

Odnawialne źródła energii tj.: biomasa, energia wodna, energia geotermalna, energia wiatru, energia promieniowania słonecznego mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym gminy.

Mogą zapewnić racjonalne bezpieczeństwo i niezależność oraz przyczynić się do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej sieci energetycznej.

Największe możliwości na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w gminie ma biomasa oraz energia pozyskana z instalacji solarnej. Źródłem biomasy jest przede wszystkim drewno opałowe z lasów, słoma, trzcina oraz inne materiały pochodzenia roślinnego.

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy Trzciannie są zlokalizowane 3 ujęcia wody wraz ze stacjami uzdatniania w następujących miejscowościach: Trzciannie, Laskowiec, Zajki. Stacja w Zajkach obecnie jest nieczynna. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) wynosi 86,3 km. Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania – 993 sztuki.

Ludność korzystająca z sieci wodociągowej stanowiła w 2022 roku 70,8% ludności ogółem. Dwadzieścia jeden sołectw jest podłączonych do sieci wodociągowej, w tym osiem sołectw częściowo (bez kolonii).

W pozostałych miejscowościach zaopatrzenie w wodę odbywa się z ujęć lokalnych tj. studni kopalnych i wierconych.

Z systemu wodociągowego korzysta ponad 70% ogólnej liczby mieszkańców.

Gospodarka ściekowa i odpadowa

Wskaźniki dotyczące oczyszczania ścieków i odpadów komunalnych prezentuje tabela 6.

Gmina Trzciannie posiada oczyszczalnię ścieków o przepustowości 140 m³ na dobę wraz z siecią kanalizacyjną o długości 23,2 km w następujących miejscowościach: Trzciannie, Zucielec, Zubole, Nowa Wieś, Szorce, Krynica. Powierzchnia gruntów zajętych pod gminną oczyszczalnię wynosi 2,01 ha.

Tabela 6. Gospodarka ściekowa i odpadowa gminy Trzciannie

Wybór	Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
☒	Oczyszczalnie ścieków [szt.]	1	1	1	1	1	1
☒	Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków [osoba]	1 548	1 557	1 560	1 538	1 555	1 600
☒	Nieczystości ciekłe bytowe odebrane (w ciągu roku) [m ³]	(.)	1 275,0	1 649,0	1 241,0	1 677,0	1 762,0
☒	Zbiorniki bezodpływowe [szt.]	480	480	480	480	486	303
☒	Oczyszczalnie przydomowe [szt.]	66	67	67	67	87	90
☒	Odpady komunalne zebrane (w ciągu roku) [t]	632,86	698,68	764,36	685,94	674,36	646,71
☒	Odpady komunalne zebrane z gospodarstw domowych (w ciągu roku) [t]	607,99	659,57	705,31	622,48	601,45	543,36

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Biorąc pod uwagę całą gospodarkę wodno-ściekową w gminie Trzciannie należy zauważyć, iż istnieje dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania, a stanem skanalizowania gminy, chociaż dysproporcja ta jest coraz mniejsza ze względu na rozbudowę przydomowych oczyszczalni ścieków.

Z kanalizacji korzysta 28,8% ogółu ludności.

Utrzymanie czystości i porządku należy do obowiązkowych zadań własnych gminy.

System zorganizowanego wywozu odpadów komunalnych stałych funkcjonuje od 2013 r.

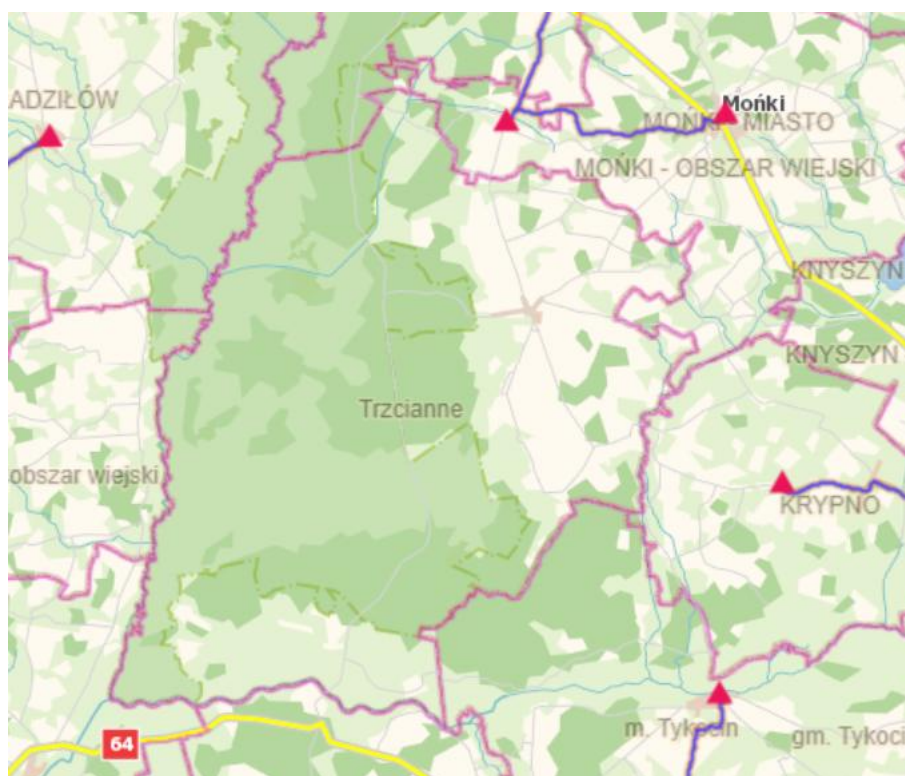
Wywozem objętych jest 100% mieszkańców Gminy.

Internet

Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej nie przechodzi przez gminę Trzcianne (przebieg przedstawia rysunek 19.).

Niewątpliwie rozwój sieci szerokopasmowej stanowić mógłby impuls rozwojowy gminy - powstała sieć jest otwarta dla wszystkich zainteresowanych przedsiębiorców telekomunikacyjnych chcących dostarczać usługi szerokopasmowe bezpośrednio odbiorcom końcowym, tj. mieszkańcom, firmom czy instytucjom.

Rysunek 19. Sieć szerokopasmowa Internetu w sąsiedztwie gminy Trzcianne.

Źródło: https://portale.wrotapodlasia.pl/sspw_wp/

Najbliższe węzły dostępowe sieci znajdują się w okolicy: wsi Kulesze w gminie Mońki (od północy), wsi Długołęka w gminie Krypno (od wschodu), mieście Tykocin (od południa), wsi Radziłów od zachodu.

Mienie komunalne

Mienie komunalne gminy Trzcianne wg stanu na dzień 31.12.2020 roku.

Gmina Trzcianne posiada 576,5346 ha gruntów stanowiących mienie komunalne. Z powierzchni tych gruntów najwięcej przypada na tereny komunikacyjne – 483,00 ha (z tego 187,5 km dróg gminnych i 1 036,5 km dróg dojazdowych do pól i łąk), grunty orne – 30,52 ha, łąki trwałe – 8,30 ha, pastwiska trwałe – 11,19 ha, grunty rolne zabudowane – 0,15 ha, rowy – 0,44 ha, lasy – 6,758 ha, tereny mieszkalne – 1,00 ha, zurbanizowane tereny niezabudowane – 0,26 ha, tereny rekreacyjno-wypoczynkowe – 7,77 ha, nieużytki – 25,83 ha, grunty budowlane – 0,2146 ha, grunty zadrzewione i zakrzewione – 0,37 ha.

Z ogólnej powierzchni gruntów będących własnością komunalną w 2020 roku wydzierżawionych było 9,16 ha oraz w wieczystym użytkowaniu znajdowało się 0,9557 ha gruntów. Z tytułu dzierżawy gruntów komunalnych osiągnięto w 2020 roku dochód w wysokości 10 476,02 zł, z tytułu opłat za wieczyste użytkowanie 2 193,33 zł. Za wydzierżawione grunty pod maszt telefonii komórkowej Orange S.A. – 17 712,00 zł, dla Polkomtel S.A. – 19 806,48 zł.

Gmina posiada budynek wolnostojący trzykondygnacyjny, w którym znajduje się Urząd Gminy, budynek dwukondygnacyjny, w którym znajdują się pomieszczenia biurowe Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (na parterze budynku znajdują się lokale użytkowe, w których mają siedziby: apteka, Urząd Pocztowy i Punkt Socjoterapeutyczny) oraz budynek dwukondygnacyjny Gminnego Centrum Usług Medycznych (na parterze znajduje się przychodnia lekarza rodzinnego i gabinet stomatologiczny). Gmina posiada również budynek dwukondygnacyjny pod adresem Trzcianne, ul. 3 Maja 48. Ogólna liczba lokali mieszkalnych w budynkach stanowiących własność gminy wynosi 8, w tym jedno w bloku wielorodzinnym przy ulicy Nowej w Trzciannem.

Gmina posiada budynek gospodarczy (garaż) w Trzciannem, budynek remizy strażackiej we wsi Wyszowate, w którym znajduje się również świetlica wiejska i garaż Ochotniczej Straży Pożarnej. Oprócz tego gmina Trzcianne posiada Świetlice Wiejskie w Niewiarowie, Krynicy,

Szorcach, Nowej Wsi i w Brzezinach. W budynku świetlicy wiejskiej w Nowej Wsi, na piętrze budynku znajdują się 3 mieszkania, które są obecnie wynajmowane.

Za wynajmowane lokale użytkowe w budynkach komunalnych w 2020 roku uzyskano dochody z tytułu czynszów w wysokości 14 392,80 zł. oraz za czynsze z lokali mieszkalnych w wysokości 13 784,28 zł.

W skład mienia gminnego wchodzi 2 budynki szkół (w tym 1 przekazany w trwały zarząd dla Stowarzyszenia Edukator w Łomży, tj. budynek w Brzezinach), budynki Szkoły w Trzciannem oraz hala sportowa przy Szkole Podstawowej w Trzciannem, w których siedzibę ma Gminna Biblioteka Publiczna.

Gmina Trzcianne posiada oczyszczalnię ścieków. Na terenie gminy Trzcianne są zlokalizowane 3 ujęcia wody wraz ze stacjami uzdatniania (stacja w Zajkach jest nieczynna). Od 1 stycznia 2014 roku sieć wodociągowa wraz ze studniami poboru i uzdatniania wody przeszła w zarząd gminy Trzcianne.

Ze środków transportowych gmina posiada 2 autobusy, którymi dowożone są dzieci do Szkoły Podstawowej w Trzciannem, 3 ciągniki rolnicze, koparko-ładowarkę JCB 3CX, samojezdną równiarkę drogową O&K-New Holland i 4 przyczepy ciągnikowe, którymi wykonywane są bieżące naprawy dróg gminnych, a także inne niezbędne prace. Traktorami, równiarką i koparko-ładowarką wykonywane jest również odśnieżanie dróg w okresie zimowym na terenie gminy. Gmina posiada rozsiewacz do piasku z solą oraz 3 samochody pożarnicze. Własnością gminy są również samochód marki Volkswagen Transporter do przewozu osób i towarów oraz Renault Master przystosowany do przewozu osób niepełnosprawnych.

Mieszkania

W roku 2022 na terenie gminy Trzcianne znajdowało się ogółem 1 329 mieszkań. Zasoby mieszkaniowe (mieszkania ogółem) w gminie z roku na rok stopniowo maleją. Prezentuje to poniższa tabela.

Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe gminy Trzcianne

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mieszkania oddane do użytkowania - ogółem [szt.]	5	1	4	6	4	1
Mieszkania oddane do użytkowania - indywidualne [szt.]	5	1	4	6	4	1
Mieszkania oddane do użytkowania - przeznaczone na sprzedaż lub wynajem [szt.]	0	0	0	0	0	0
Zasoby mieszkaniowe - mieszkania ogółem [szt.]	1 499	1 500	1 503	1 325	1 329	1 329
Zasoby mieszkaniowe - przeciętna powierzchnia użytkowa [m ²]	95,7	95,7	95,8	99,4	99,8	99,9
Zasoby mieszkaniowe - wypłacone dodatki mieszkaniowe [szt.]	243	136	16	32	27	23
Zasoby mieszkaniowe - zaległości w opłatach za mieszkanie w zasobach gminnych [tys. zł]	(.)	0,0	(.)	0,0	(.)	0,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Poniżej w tabelach zaprezentowano procentowy i wskaźnikowy stan mieszkalnictwa w gminie Trzcianne.

Tabela 8. Mieszkania wyposażone w instalacje - % ogółu mieszkań

ogółem; wodociąg	%	89,1
ogółem; ustęp splukiwany	%	77,2
ogółem; łazienka	%	72,8
ogółem; centralne ogrzewanie	%	53,3
ogółem; gaz sieciowy	%	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki

przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania	m2	99,9
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę	m2	33,4
mieszkania na 1000 mieszkańców	-	334,3
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	-	4,41
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	-	2,99
przeciętna liczba osób na 1 izbę	-	0,68

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Jak wynika z powyższych danych istnieje spory odsetek mieszkań nie podłączonych do publicznej sieci wodociągowej i CO. Szczególnie istotny jest widoczny brak sieci gazowej. Ponadto duży odsetek mieszkań nie posiada dostępu do łazienki i spłukiwanego ustępu. Wskaźniki mieszkaniowe obrazują wysokie wartości. Jednakże w skorelowaniu z wyposażeniem mieszkań w instalacje, zasoby mieszkaniowe na terenie gminy stanowią spore wyzwanie rozwojowe dla samorządu.

Kultura i dziedzictwo kulturowe

Oprócz walorów przyrodniczo-rekreacyjnych na terenie gminy znajdują się również obiekty, które stanowią potencjał w kontekście turystyki kulturowej:

- zabytkowy Kościół Parafialny pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Trzciannem,
- zabytkowa dzwonnica w Trzciannem,
- zabytkowy drewniany Kościół Parafialny pw. Nawiedzenia NMP w Giełczynie,
- folwark szlachecki we wsi Mrocзки,
- carski trakt.

Na terenie gminy funkcjonuje publiczna biblioteka, której celem jest usprawnianie procesów efektywnego uczenia się, umożliwianie rozwoju zainteresowań, jak również stwarzanie warsztatu pracy - miejsca, które kształtuje kompetencje informacyjne – księgozbiór 18 251; komputery użytkowane w bibliotece - 4 oraz Gminny Ośrodek Kultury w Trzciannem, którego

celem jest prowadzenie wielokierunkowej działalności rozwijającej potrzeby kulturowe mieszkańców gminy Trzcianne oraz upowszechnianie i promocja kultury.

W 2022 roku wg GUS zorganizowano 28 imprez kulturalnych, w których uczestniczyło 2 350 osób, w tym: - wystawy: 10 (uczestnicy: 900), - festiwale i przeglądy artystyczne: 1 (uczestnicy: 60), - koncerty: 6 (uczestnicy: 300), - prelekcje, spotkania, wykłady: 2 (uczestnicy: 80), - imprezy turystyczne i sportowo - rekreacyjne: 4 (uczestnicy: 600), - konkursy: 3 (uczestnicy: 320), - pokazy teatralne: 1 (uczestnicy: 40), - warsztaty: 1 (uczestnicy: 50).

Działające grupy artystyczne i członkowie w 2022 roku wg GUS: - ogółem: 6 (członkowie: 92), - muzyczne, instrumentalne: 1 (członkowie: 10), - folklorystyczne (ludowe, pieśni i tańca, kapele): 2 (członkowie: 34), - taneczne: 3 (członkowie: 48).

Wskaźniki udziału społeczności gminnej w kulturze obrazuje poniższa tabela.

Tabela 10. Kultura w gminie

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Biblioteki i filie [ob.]	1	1	1	1	1	1
Czytelnicy w bibliotekach publicznych [osoba]	591	636	660	225	338	292
Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika [wol.]	11,0	10,1	9,6	12,4	16,1	17,7
Imprezy organizowane przez instytucje kultury [szt.]	38	36	34	28	26	28
Uczestnicy imprez organizowanych przez instytucje kultury [osoba]	7 980	8 220	7 680	1 644	2 103	2 350
Grupy artystyczne [szt.]	5	5	5	5	6	6
Członkowie grup artystycznych [osoba]	76	89	75	67	89	92
Koła/kluby/sekcje [szt.]	2	2	2	1	1	1
Członkowie kół/klubów/sekcji [osoba]	31	37	34	6	5	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS.

Jak można zaobserwować z powyższych danych, rośnie liczba wypożyczeń bibliotecznych i udziału społeczności w zajęciach grup artystycznych. Lata 2020-2022 dla uczestnictwa w kulturze były szczególnie trudne i wymagające – był to okres pandemii COVID-19, przez co dane dla tego okresu się niemiernie i nie obrazują stałego trendu w wartościach osobowych.

Turystyka

Głównym czynnikiem decydującym o atrakcyjności tej ziemi są jej walory przyrodnicze i krajobrazowe. Gmina Trzciannie leży na malowniczych obszarach południowego basenu Biebrzy. Flora tych terenów jest bardzo zróżnicowana. Występują zespoły roślinne prawie wszystkich typów: bagienne, torfowiskowe i leśne. Przeważa jednak roślinność charakterystyczna dla torfowiska niskiego i wysokiego oraz bagiennego olsu. Znajdują się tu stanowiska kilkudziesięciu gatunków roślin chronionych i zagrożonych wyginięciem.

Cechy ekologiczne oraz rozległość tych terenów powodują, że zachowało się i bytuje tu wiele ginących gatunków fauny związanych ściśle z terenami bagiennymi i wodnymi.

Na terenie gminy funkcjonują kwatery agroturystyczne, pola biwakowe oraz pensjonat z zapleczem konferencyjnym. W porównaniu z rokiem 2008 liczba obiektów noclegowych zwiększyła się o 1 obiekt.

Gmina oferuje atrakcje w formie wież widokowych.

1. Wieża widokowa – „Przy Carskim Trakcie”. Wieża usytuowana jest przy drodze prowadzącej z Trzciannego do Laskowca – czyli tak zwanym „Carskim Trakcie”. Rozciąga się z niej widok na Bagno Ławki.
2. Wieża widokowa – „Batalionowa łąka”. Na 3,3 km Szlaku Zielonego znajduje się wieża widokowa przy łące tzw. „Batalionowej”, gdzie realizowany jest projekt czynnej ochrony przyrody.

Przez Gminę przebiegają także szlaki turystyczne:

1. Biebrzański Szlak Konny [25,0 km]

Trasa: Góra – Morusy – kolonia Kruszyn – most na Nereśli – granica gmin Trzciannie, Tykocin, Krypno – Wyszowate – Szorce – kolonia Szorce – kolonia Nowa Wieś – Werykle – Zubole – Chojnowo – kolonia Mroczyki – Wilamówka – granica gminy Trzciannie – kolonia Olszowa Droga granica BPN

2. Niebieski szlak turystyczny (130,7 km)

Trasa: Wizna – Góra Strękowa – Laskowiec – Barwik – Olszowa Droga – Goniądz – Dolistowo – Jagłowo Trzrzeczki – Jałowo – Lipsk

3. Żółty szlak turystyczny (20,5 km)

Trasa: Zajki – Słomianka – Łazy – Kiślaki – Łaziuki – Piaski – Tatary – Tykocin

4. Zielony szlak turystyczny (6,2 km)

Trasa: tzw. „Grobla Honczarowska” – szlak łatwy5

5. Czerwony szlak turystyczny (9,5 km)

Trasa: Gugny – Barwik

6. Żółty szlak turystyczny (20,5 km)

Trasa: Trzcianne – Zubole – Chojnowo – Gugny – „Stójka” – Nowa Wieś – Trzcianne

7. Podlaski Szlak Bociani (w granicach gminy ok. 26,0 km)

Trasa: Białowieża (BPN) – Pogorzelce – „droga narewowska” - Gruszki – Narewka – Stare Lewkowo – Odrynki – Narew – Trześcianka – Puchły – Kaniuki – Wojszki – Doktorce – Zawyki – Suraż – Turość Dolna – Dobrowoda – Baciuty – Bokiny – Kurowo (NPN) – Pajewo – Radule – Leśniki – Tykocin – Tatary – Piaski – Łaziuki – Łazy Duże – Słomianka – Zajki – Laskowiec – Strękowa Góra – Gugny – Dobarz – Osowiec-Twierdza (BPN) – Goniądz

W gminie przebiega przez miejscowości: Zajki – Laskowiec – Gugny.

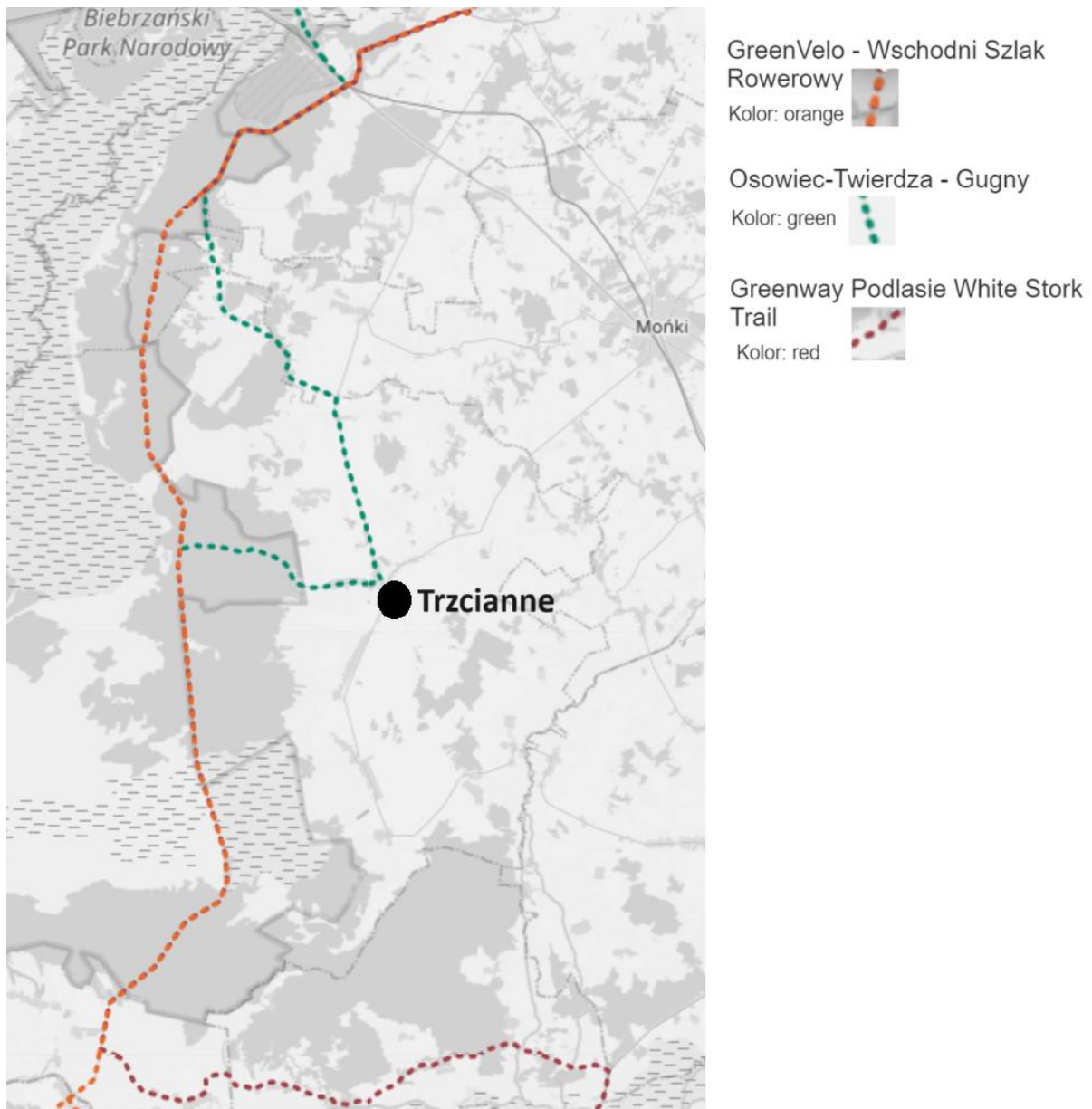
8. Szlak Świętego Franciszka [16 km] jest to ścieżka edukacyjna.

Trasa: Trzcianne (przy szkole) – Zubole – Werykle – Gugny – Chojnowo – Trzcianne.

Przez teren gminy Trzcianne przebiegają także szlaki rowerowe:

- GreenVelo - Wschodni Szlak Rowerowy
- Osowiec-Twierdza - Gugny
- Greenway Podlasie White Stork Trail

Rysunek 20. Przebieg tras rowerowych na obszarze gminy Trzcianne.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <https://mapa.wirtualneszlaki.pl/>

Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo – szlak rowerowy prowadzący przez pięć województw we wschodniej Polsce. Obejmuje tereny województw: lubelskiego, podlaskiego, podkarpackiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego. Trasa szlaku przebiega przez pięć parków narodowych. Cztery parki znajdują się w województwie podlaskim, tj. Wigierski Park Narodowy, Biebrzański Park Narodowy, Narwiański Park Narodowy oraz Białowieski Park Narodowy, natomiast w województwie lubelskim na szlaku znajduje się Rztoczański Park Narodowy. Trasa główna i lokalne odcinki łącznikowe mają łączną długość 2071 km. Jest to jeden z najdłuższych szlaków rowerowych w Polsce. Wzdłuż szlaku rowerowego wybudowano

228 miejsc obsługi rowerzystów (MOR). Green Velo stanowi połączenie miejscowości oraz obiektów o dużej wartości przyrodniczej, kulturowej i historycznej.

Greenway Podlasie White Stork Trail – szlak bociana białego z Hajnówki do Kętrzyna. To najdłuższy szlak rowerowy w województwie. Przebiega przez cztery parki narodowe – Białowieski, Narwiański, Biebrzański i Wigierski. Podążając śladami bociana turysta poznaje walory przyrodnicze i kulturowe Podlasia. Trasa przebiega przez najcenniejsze przyrodniczo obszary nie tylko Polski, ale i Europy. Łączy najpiękniejsze miejsca województwa podlaskiego, w tym 4 parki narodowe: Białowieski, Narwiański, Biebrzański oraz Wigierski. Podlaski Szlak Bociani to najdłuższa oznakowana trasa rowerowa województwa podlaskiego, licząca 414,5 km.

Oświata i wychowanie

958 mieszkańców gminy Trzciannie jest w wieku potencjalnej nauki – 3-24 lata (w tym 453 kobiet oraz 505 mężczyzn).

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 roku 14,5% ludności posiada wykształcenie wyższe; 3,0% wykształcenie policealne; 13,5% średnie ogólnokształcące, a 17,8% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 20,2% mieszkańców gminy Trzciannie, gimnazjalnym 3,7%, natomiast 23,2% podstawowym ukończonym. 4,0% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa podlaskiego mieszkańcy gminy Trzciannie mają niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Trzciannie największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (24,3%) oraz wyższe (18,9%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (26,7%) oraz podstawowe ukończone (22,6%).

Na terenie gminy Trzciannie funkcjonowały 3 szkoły podstawowe (dane z 2022 r.):

1. Szkoła Podstawowa im. św. Franciszka w Trzciannem z oddziałami przedszkolnymi, ul. 3 Maja 9, Trzciannie,
2. Szkoła Podstawowa w Laskowcu, Laskowiec 46, Trzciannie,
3. Szkoła Podstawowa w Starych Bajkach, Stare Bajki, Trzciannie.

Według GUS z 2022 roku w szkołach działały 24 oddziały, w których uczyło się 251 uczniów. Istniało 27,34 etatów nauczycielskich.

Wskaźniki dla gminy w obszarze wychowania i edukacji prezentuje tabela 11.

Tabela 11. Wskaźniki dotyczące edukacji i wychowania w gminie Trzcianne

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Placówki wychowania przedszkolnego [ob.]	3	3	3	3	3	3
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego [osoba]	76	74	76	99	96	86
Dzieci w przedszkolach bez specjalnych [osoba]	29	27	0	0	0	0
Dzieci w przedszkolach specjalnych [osoba]	0	0	0	0	0	0
Szkoły podstawowe [ob.]	3	3	3	3	3	3
Uczniowie szkół podstawowych [osoba]	258	287	280	274	273	251
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach podstawowych [osoba]	11	11	10	11	11	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS (dane z 2022 r.)

W gminie działa klub sportowy, który w 2022 roku wg GUS liczył 45 członków, w tym 31 do lat 18. W klubie działały 2 sekcje sportowe.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Istniejące plany zagospodarowania przestrzennego

Na 2022 rok w gminie obowiązywał 1 plan zagospodarowania przestrzennego. Powierzchnia gminy objęta obowiązującymi planami wynosiła 14 ha. Wydano 28 decyzji o warunkach zabudowy. Powierzchnia objęta decyzjami o warunkach zabudowy wyniosła 48,6 ha.

Obowiązujące plany:

- Uchwała nr 48/IX/03 RADY GMINY TRZCIANNE z dnia 21 sierpnia 2003 r. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części obszaru gminy Trzcianne; Numer uchwały: 48/IX/03; Data uchwalenia: 2003-08-21,

- Uchwała nr XXVIII/161/21 Rady Gminy Trzcianne z dnia 6 września 2021 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Zubole w gminie Trzcianne; Numer uchwały: XXVIII/161/21; Data uchwalenia: 2021-09-06.

Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem jest niewielki i wynosi jedynie 14 ha (0,04% powierzchni gminy).

Ochrona zdrowia i polityka społeczna

Na terenie gminy wg stanu na 2022 rok działa jedna przychodnia podstawowej opieki zdrowotnej.

Najbliższy szpital znajduje się w mieście powiatowym – Mońki (Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mońkach). Tam również mieszkańcy gminy Trzcianne mogą korzystać ze specjalistycznego poradnictwa oraz badań lekarskich.

Opieka Społeczna sprawowana jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzciannem. Ośrodek realizuje zadania własne i obowiązkowe z zakresu pomocy społecznej oraz zadania zlecone gminie z zakresu pomocy społecznej. Zadania zlecone gminie wiążą się z wypłacaniem zasiłków stałych, wyrównawczych i okresowych, jak również rent socjalnych, zasiłków z zakresu ochrony macierzyństwa, zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych, dodatków mieszkaniowych.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzciannem funkcjonuje jako gminna jednostka organizacyjna pomocy społecznej powołana na mocy Uchwały nr 43/XI Gminnej Rady Narodowej w Trzciannem z dnia 17 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzciannem. Na poziomie lokalnym wykonuje zadania skierowane na wsparcie i poprawę warunków życia mieszkańców gminy Trzcianne.

Do głównych zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzciannem należy prowadzenie całokształtu spraw w zakresie pomocy społecznej, a w szczególności polegających na:

- przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawami świadczeń;
- pracy socjalnej, rozumianej jako działalność zawodowa skierowana na pomoc osobom i rodzinom we wzmocnieniu lub odzyskaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie oraz tworzenie warunków do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin;
- tworzeniu warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej, w tym rozbudowy niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia pomocy społecznej;
- realizacji zadań wynikających z potrzeb społecznych;
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb;
- pobudzaniu aktywności społecznej w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin.

Z pomocy społecznej w 2022 r. skorzystało 214 rodzin (łącznie liczba osób w rodzinach: 666).

Tabela 12. Powody udzielenia pomocy społecznej oraz liczba osób, które skorzystały z pomocy

Lp	Powód udzielenia pomocy zgodnie z art.7 ustawy o pomocy społecznej	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
1	UBÓSTWO	85	311
2	BEZDOMNOŚĆ	3	3
3	POTRZEBY OCHRONY MACIERZYŃSTWA	48	271
	-w tym wielodzietność	47	267
4	BEZROBOCIE	28	82
5	NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	45	122
6	DŁUGOTRWAŁA CHOROBA	47	113
7	BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUŃCZO - WYCHOWAWCZYCH	23	48
	-w tym rodziny niepełne	7	21
	-w tym rodziny wielodzietne	2	7
8	ALKOHOLIZM	4	11
9	ZDARZENIE LOSOWE	8	16

Źródło: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Trzciannem (dane z 2022 r.)

Na terenie gminy Trzcianne funkcjonują także:

- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy domowej,
- Punkt nieodpłatnej pomocy prawnej.

Wskaźniki w obszarze ochrony zdrowia i polityki społecznej zaprezentowano w tabeli 12.

Tabela 13. Wskaźniki dotyczące ochrony zdrowia i polityki społecznej w gminie Trzcianne

Nazwa wskaźnika	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Przychodnie [ob.]	3	3	3	2	2	1
Porady podstawowej opieki zdrowotnej [szt.]	13 387	13 584	12 812	9 029	8 891	0
Udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem [%]	15,0	14,3	13,1	12,5	12,2	11,4
Przeciętna miesięczna liczba dzieci, na które rodziny otrzymują świadczenie wychowawcze [osoba]	554	509	(.)	576	580	(.)
Wypłaty świadczeń RODZINA 500+ [zł]	3 340 081	3 072 043	3 198 055	3 449 382	3 419 179	(.)
Wydatki na pomoc społeczną w zł [zł]	985 845,69	992 833,86	1 037 023,85	1 080 380,94	1 303 225,99	1 970 101,78
Wydatki na pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w zł [zł]	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	2 703 056,34
Wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi [zł]	39 581,99	36 047,32	42 223,59	36 196,71	35 994,85	63 172,86

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS [platforma GUS nie uwzględnia porad POZ dla roku 2022].

Wzrost wydatków na politykę społeczną gminy.

Finanse samorządowe

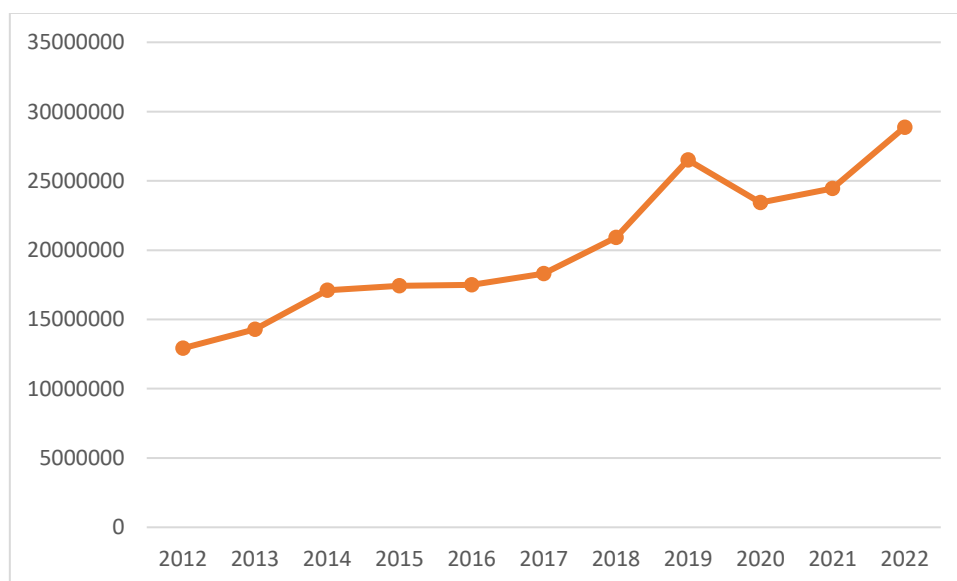
Jednym z kluczowych czynników, które warunkują rozwój lokalny i regionalny są zasoby finansowe danej jednostki samorządu terytorialnego. Gospodarka finansowa tych jednostek realizowana jest w oparciu o ustawę z dnia 27 sierpnia 2009 roku o finansach publicznych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1634 z późn. zm.), określającą m.in. zakres, zasady oraz tryb planowania, uchwalania i wykonywania budżetów tych jednostek. Zgodnie z uchwałą budżetową, określone są planowane dochody i wydatki danej jednostki samorządu terytorialnego

w danym roku budżetowym, których kwoty wyszczególnia się w układzie działów klasyfikacji budżetowej.

Zgodnie z ww. ustawą o finansach publicznych, w ramach dochodów wyróżnia się dochody bieżące, które definiowane są jako dochody nie będące dochodami majątkowymi, które z kolei obejmują dotacje i środki przeznaczone na inwestycje, dochody ze sprzedaży majątku oraz dochody z przekształcenia prawa użytkowania wieczystego w prawo własności. Podobnie przedstawia się kwestia wydatków budżetowych, które również dzielą się na wydatki bieżące, niebędące wydatkami majątkowymi oraz wydatki majątkowe, którymi są inwestycje i zakupy inwestycyjne, w tym również programy finansowane z udziałem środków zewnętrznych, zakup i objęcie akcji i udziałów, a także wniesienie udziałów do spółek prawa handlowego. Różnica pomiędzy dochodami, a wydatkami budżetu jednostki samorządu terytorialnego określana jest mianem nadwyżki budżetu lub deficytem budżetu.

Potencjał zasobów finansowych gminy Trzciannie według danych GUS z 2022 roku wynosił 28 870 719,89 zł, a w stosunku do roku 2012, wysokość dochodów na terenie gminy zwiększyła się o 15 949 240,96 zł, tj. o 123,4%. Z kolei wysokość wydatków w 2022 roku wyniosła 29 740 583,24 zł, wskutek czego deficyt budżetowy wyniósł -869 863,35 zł. W stosunku do roku 2012 wysokość wydatków gminy zwiększyła się o 17 897 789,28 zł, tj. o 151,1%.

Wykres 6. Dochody ogółem gminy Trzciannie w latach 2012-2022 (w zł)

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Tabela 14. Dochody gminy Trzcianne według klasyfikacji budżetowej w latach 2020-2022
(w zł)

Dochody ogółem wg klasyfikacji budżetowej	2020	2021	2022
Dział 010 - Rolnictwo i łowiectwo	988 999,34	975 081,21	1 101 573,10
Dział 020 - Leśnictwo	4 290,23	4 296,83	15 682,12
Dział 400 - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0	0	450 298,49
Dział 600 - Transport i łączność	377 000,00	0	1 559 341,60
Dział 700 - Gospodarka mieszkaniowa	120 049,93	174 285,20	645 838,38
Dział 750 - Administracja publiczna	169 103,98	234 391,66	318 775,70
Dział 751 - Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	40 805,95	921,00	915,00
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	28 000,00	35 000,00	141 276,27
Dział 756 - Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	2 570 440,30	2 771 846,90	5 570 315,10
Dział 758 - Różne rozliczenia	11 399 530,00	12 371 600,00	9 953 806,00
Dział 801 - Oświata i wychowanie	218 899,53	198 608,86	150 358,70
Dział 851 - Ochrona zdrowia	0	32 868,00	0
Dział 852 - Pomoc społeczna	479 498,95	309 053,39	1 054 519,10
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0	0	2 780 398,70
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	104 851,00	96 193,00	78 363,00
Dział 855 - Rodzina	5 585 684,70	5 647 801,60	3 937 146,70
Dział 900 - Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 345 625,40	1 401 783,90	1 107 255,10
Dział 921 - Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 800,00	200 750,00	4 856,97

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Gmina Trzcianne posiada uchwaloną Wieloletnią Prognozę Finansową na lata 2023-2027. Z uchwały Nr XX/133/20 z dnia 23 grudnia 2020 roku w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Trzcianne na lata 2021-2030 wynika, że gmina zamierza spłacać zaciągnięty dług do końca roku 2030. Od roku 2022 nie prognozuje się pozyskiwania nowych przychodów z tytułów zwrotnych, ponieważ wg założeń przedłożonej WPF od 2022 roku jednostka ma osiągać dodatnie wyniki budżetów, które w całości będą służyły finansowaniu spłat zaciągniętego zadłużenia. Najwyższa wartość długu wystąpiła na koniec 2021 roku i

wyniosła 3 328 031,45 zł (14,67% planowanych dochodów ogółem). W kolejnych latach wielkość długu będzie sukcesywnie maleć.

Ponadto w kolejnych latach zakładane są tzw. nadwyżki operacyjne, czyli dodatnie różnice między dochodami bieżącymi, a wydatkami bieżącymi, uwzględniające wymogi reguły wydatkowej z art. 242 ustawy o finansach publicznych.

Tabela 15. Dotacje gminy Trzcianne (stan na 2022 rok, w zł)

Kategoria dotacji	kwota (zł)
dotacje ogółem	11 462 554,58
dotacje celowe	11 275 762,58
dotacje celowe z budżetu państwa	6 209 047,06
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania z zakresu administracji rządowej	5 674 556,98
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania własne	534 490,08
dotacje celowe z budżetu państwa na zadania realizowane na podstawie porozumień z organami administracji rządowej	0
dotacje otrzymane z funduszy celowych	0
dotacje celowe na zadania realizowane na podst. porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	0
dotacje celowe z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jst na dofinansowanie własnych zadań	505 000,00
dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie zadań inwestycyjnych obiektów zabytkowych oraz prac remontowych i konserwatorskich przy zabytkach	0
dotacje §§ 200, 620	0
dotacje §§ 205, 625	186 792,00

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

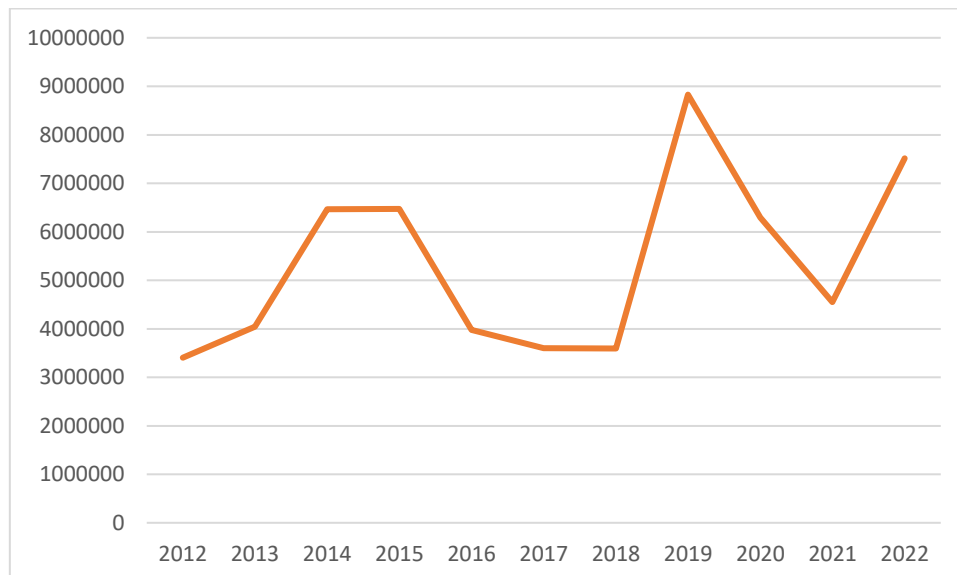
Dochody budżetu gminy Trzcianne według Klasyfikacji budżetowej prezentuje tabela 13. W 2021 większe dochody w związku z pandemią COVID-19 (dział 754, a także 852). Znacznie zmniejszyły się dochody w dziale 801 – oświata i wychowanie.

W kategorii dotacji gminie udało się pozyskać ponad 11 mln zł. w postaci dotacji celowej, co stanowiło większość pozyskanych dotacji ogółem.

W gminie można zaobserwować wzrost dochodów własnych, co sprzyja autonomii finansowej jednostki.

W 2022 r. dochody własne wynosiły 7 511 892,31 zł. W porównaniu z 2012 r. odnotowano wzrost dochodów własnych o 120,6%.

Wykres 7. Dochody własne gminy Trzciannie w latach 2012-2022.

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Podatki stanowiące dochody budżetu państwa to 46% dochodów gminy Trzciannie. Gmina Trzciannie zajmuje 2 468 miejsce na 2 477 pozycji pod względem wskaźnika G (wskaźnika dochodów podatkowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca dla poszczególnych gmin). Wartość tego wskaźnika wynosiła 657,78. Podstawą do wyliczenia tego wskaźnika były dane o dochodach podatkowych za 2020 rok według stanu na 30 czerwca 2021 r.

Gmina Trzciannie, w porównaniu do pozostałych sześciu gmin powiatu monieckiego, charakteryzuje się podobnymi wartościami dochodów ogółem. Od średniej odbiega gmina Mońki, która pełni funkcję siedziby powiatu monieckiego – miasto Mońki.

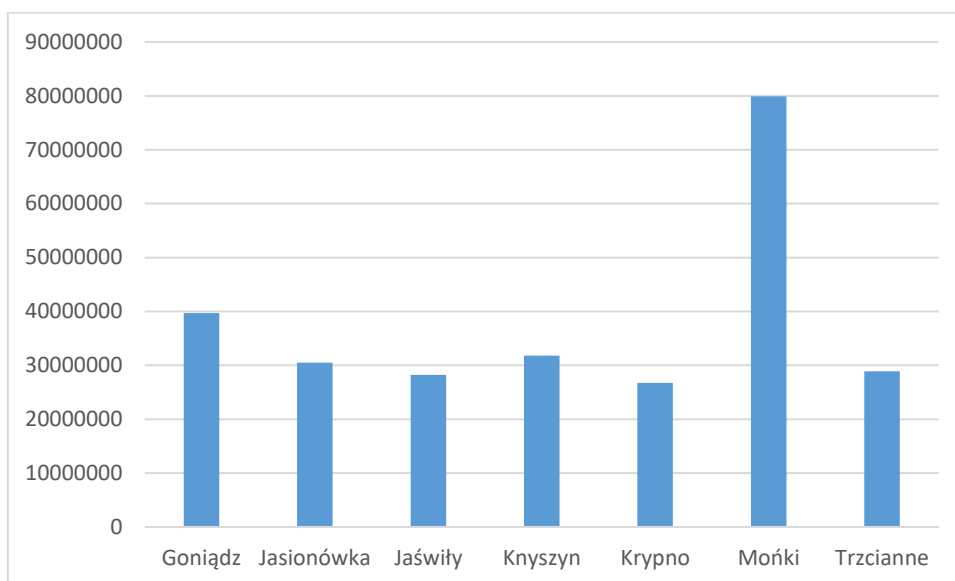
W 2022 r. gmina Trzciannie otrzymała płatności w zakresie budżetu środków europejskich w wysokości 186 792,00 zł. Była to najmniejsza kwota spośród wszystkich gmin powiatu monieckiego. W 2020 roku płatności te były większe i wynosiły 297 462,29 zł.

Tabela 16. Dochody podatkowe gminy Trzcianne w 2022 roku

Dochody podatkowe	kwota w zł
podatek rolny	448 167,60
podatek leśny	210 566,47
podatek od nieruchomości	725 902,33
podatek od środków transportowych	6 436,01
podatek od spadków i darowizn	30 832,70
podatek od czynności cywilnoprawnych	118 368,00
podatek od działalności gospodarczej osób fizycznych, opłacany w formie karty podatkowej	0
ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw	1 540 273,11
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób fizycznych	3 914 041,57
udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa podatek dochodowy od osób prawnych	12 629,00
wpływy z opłaty skarbowej	18 482,00
wpływy z opłaty eksploatacyjnej	0
pozostałe dochody - wpływy z usług	690 777,75
wpływy z opłaty targowej	0
wpływy z innych lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw	735 443,03
dochody z majątku - dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych JST oraz innych umów o podobnym charakterze	153 359,29
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - razem	0
pozostałe dochody - środki na dofinansowanie własnych zadań pozyskane z innych źródeł - inwestycyjne	0
suma	8 605 278,86

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Wykres 8. Dochody ogółem gmin w powiecie monieckim w 2022 roku

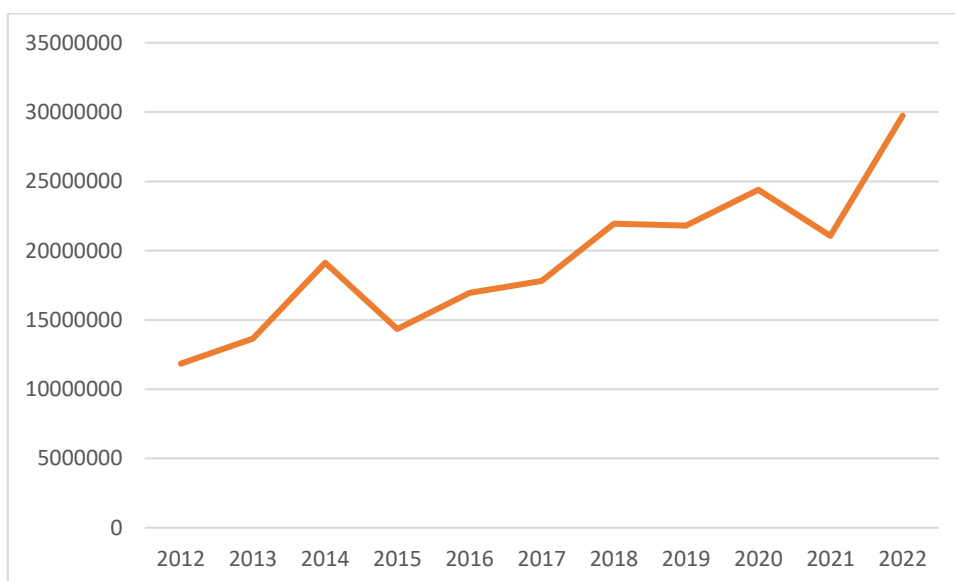

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Wydatki budżetu gminy Trzyciane podobnie jak dochody charakteryzują się trendem wzrostowym. Wydatki gminy Trzyciane w 2022 roku były znacznie wyższe niż w dwóch poprzednich latach.

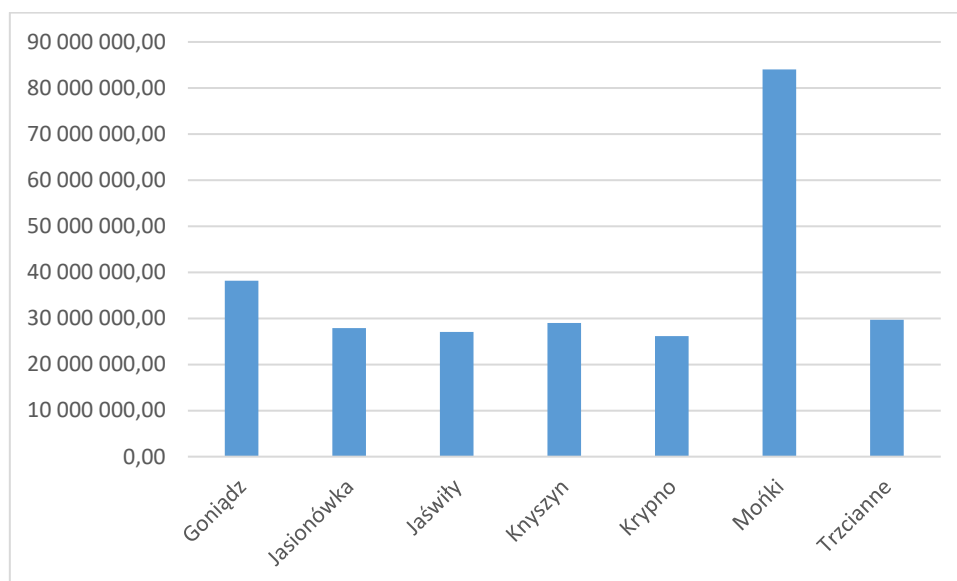
Wydatki gminy na jednego mieszkańca wynoszą 7 480,03 zł. W powiecie monieckim największe wydatki na mieszkańca ponoszone są w gminie Jasionówka - 11 286,52 zł.

Wykres 9. Wydatki ogółem gminy Trzyciane w latach 2012-2022

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Wykres 10. Wydatki gmin powiatu monieckiego w 2022 roku

Źródło: Bank danych lokalnych GUS, bdl.stat.gov.pl

Wysokość wydatków gminy Trzciannie jest zbliżona do wydatków pozostałych gmin w powiecie monieckim.

Gmina Trzciannie w 2022 roku wykonała następujące zдания majątkowe:

- Rozbudowa sieci sanitarnej na terenie gminy Trzciannie oraz modernizacja przepompowni ścieków – 18 500 zł,
- Dotacja celowa na zadania pn. „Poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszych poprzez budowę wyniesionego przejścia dla pieszych w ciągu drogi powiatowej nr 1363B Mońki-Kołodziej-Trzciannie w m. Zucielec” – 32 910,82 zł,
- Sporządzenie wtórnika lewostronnego działek nr 204 oraz 201 obręb Niewiarowo stanowiących drogę Okrągłe - Niewiarowo – 14 500 zł,
- Inwestycja pn. „Poprawa warunków komunikacji ulic: Spółdzielczej, Słowackiego i Ogrodowa i drogi gminnej Nr 104705B Trzciannie-Pisanki” – 3 683 243,69 zł,
- kosztorys inwestorski dla zadania pn. „Przebudowa drogi gminnej Nr 104716B od drogi powiatowej Nr 1841B Krypno Wielkie – Downary do m. Stare Bajki od km 3+800, do km 5+335,73” – 3 690 zł,
- wydatki poniesione na inwestycje pn. „Przebudowa z rozbudową istniejącego budynku w miejscowości Trzciannie na potrzeby Gminnego Centrum Usług Medycznych

w Trzciannem – 1 399 990 zł (w tym 856 090 zł ze środków Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych),

- wykonanie dokumentacji projektowej przebudowy z rozbudową budynku szkolnego w miejscowości Laskowiec – 5 700 zł,
- częściowe wykonanie robót budowlanych świetlicy wiejskiej we wsi Krynica – 482 072,31 zł,
- zakupy w ramach Funduszu Sołectkiego (sołectwo Zubole) – 24 968,24 zł,
- budowa Otwartej Strefy Aktywności na terenie Gminy Trzciannie – 289 077,35 zł,
- sporządzenie dokumentacji technicznej inwestycji pn. „Poprawa warunków komunikacji poprzez budowę dróg dojazdowych do miejscowości Nowa Wieś wraz z budową chodników we wsi” – 10 000 zł,
- wykonanie programu funkcjonalno-użytkowego dla zadania „Remont i rozbudowa gminnej oczyszczalni ścieków w miejscowości Trzciannie” – 24 600 zł.

Analizując strukturę wydatków w gminie Trzciannie, należy stwierdzić, iż gmina prowadzi procesy inwestycyjne, które odzwierciedlone są w wydatkach majątkowych.

Informacje finansowe gminy za rok 2022 przedstawiają się następująco:

Podstawowe wskaźniki:

1. Zrealizowane dochody za rok 2022 wyniosły 28 870 719,89 zł, co stanowi 96,32% planu rocznego. Z tej kwoty na dochody bieżące przypada 26 804 631,44 zł, a 2 066 088,45 zł na dochody majątkowe;
2. Dochody podatkowe (dział 756): 5 570 315,07 zł;
3. Plan wydatków ogółem gminy Trzciannie na dzień 31.12.2022 wyniósł 31 966 220,2 zł, zaś wykonanie po IV kwartale roku budżetowego 2022 wynosiło 29 740 583,24 zł, tj. 93,04%;
4. Wynik budżetu ogółem na koniec 2022 roku wyniósł -869 863,35 zł. W uchwale WPF wynik budżetu ogółem gminy Trzciannie w roku 2022 zaplanowano na -4 360 919,29 zł. Na dzień 31.12.2022 r. gmina nie posiadała zobowiązań wymagalnych. Oznacza to, że w stosunku do wartości planowanych wynik budżetu na koniec roku zwiększył się, ale ma charakter deficytowy. Z uwagi na fakt, iż wynik budżetu ma charakter deficytowy,

zgodnie z art. 217 ust. 2 ustawy o finansach publicznych został on pokryty z nadwyżki budżetu JST z lat ubiegłych – 869 863,35 zł.

Wykonanie budżetu gminy:

Podstawowe wskaźniki:

1. wykonanie dochodów: 23 870 719,89 zł, tj. 96,32% w stosunku do planu, z tego:
 - a) dochody bieżące: 26 804 631,44 zł, w tym z tytułu:
 - udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych: 3 914 041,57 zł;
 - udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych: 12 629,00 zł,
 - subwencji ogólnej: 9 896 273,00 zł;
 - dotacji i środków przeznaczonych na cele bieżące: 9 542 425,43 zł;
 - pozostałe dochody bieżące: 3 439 262,44 zł (w tym podatek od nieruchomości: 725 902,33 zł);
 - b) dochody majątkowe: 2 066 088,45 zł, w tym z tytułu:
 - sprzedaży majątku: 0 zł;
 - dotacji oraz środków przeznaczonych na inwestycje: 2 066 088,45 zł;
2. wykonanie wydatków: 29 740 583,24 zł, tj. 93,04% planu, z tego:
3. wydatki bieżące: 23 725 583,24 zł;
 - a) wydatki majątkowe: 6 015 252,41 zł;
4. wynik budżetu: deficyt w wysokości -869 863,35 zł.

Wyniki badania ankietowego

Analiza ankiet

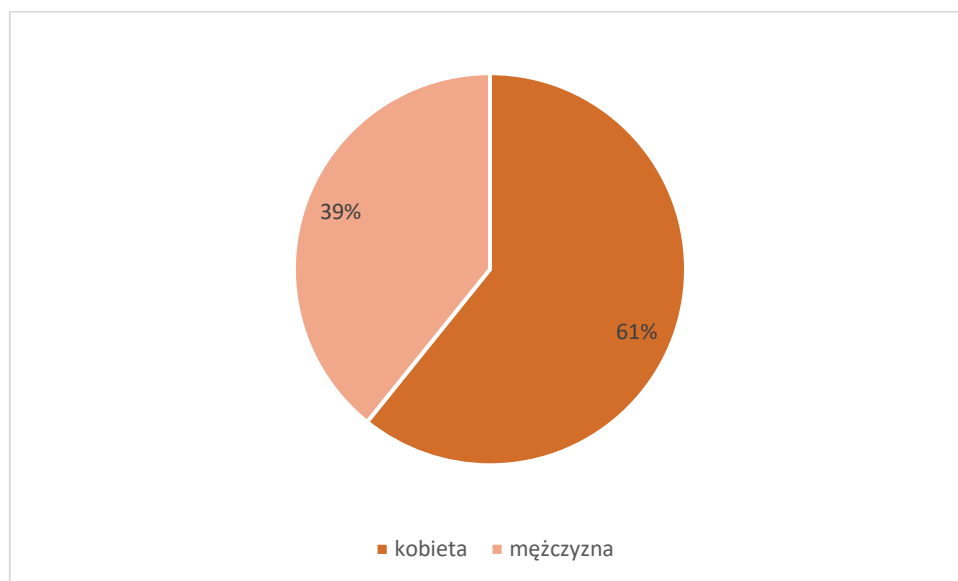
W ramach konsultacji społecznych przygotowano badanie ankietowe, które ma na celu określenie warunków i obszarów rozwoju gminy Trzcianne, jakie będą stawiać przed sobą władze lokalne na najbliższe lata. Do badania przygotowano dwa formularze ankietowe. Jeden z nich skierowano do mieszkańców gminy Trzcianne, a drugi do przedsiębiorców oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie gminy. Pierwsza wersja

składała się z 6 pytań zamkniętych i 2 otwartych, a druga z 5 pytań zamkniętych i 2 otwartych. Oba formularze zawierały także metryczkę.

W badaniu udział wzięło 51 ankietowanych. 61% respondentów to kobiety. Ponad połowa osób, które wypełniły formularz ankietowy, to osoby w przedziale wiekowym 41-65 lat. Druga w kolejności grupa wiekowa, w której znalazło się 39% ankietowanych to 26-40 lat. Osoby w wieku do 25 lat, które wzięły udział w badaniu, stanowiły 4% respondentów. Pozostałe 6% to osoby powyżej 65 roku życia.

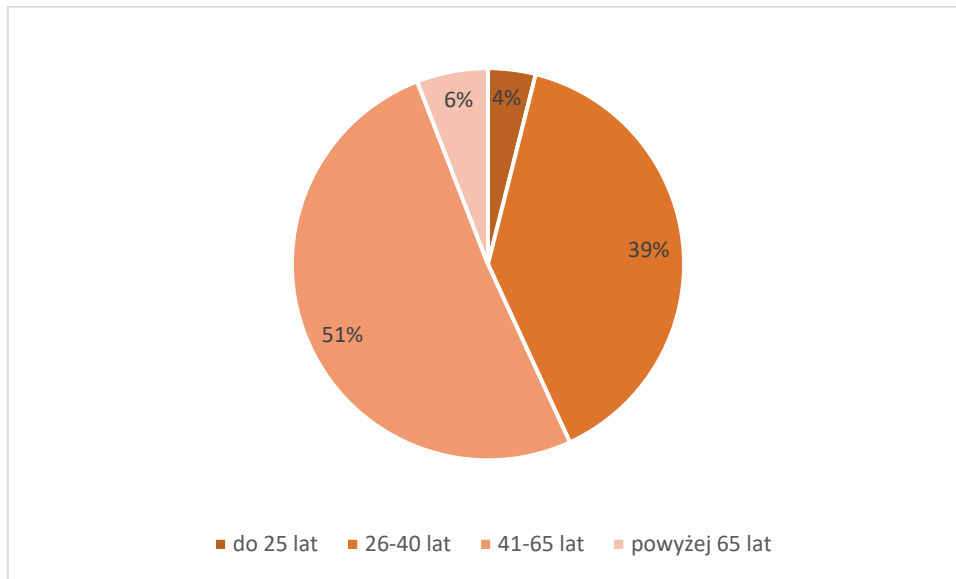
Wśród ankietowanych 39% osób posiadało wykształcenie wyższe. 29% zadeklarowało średni poziom wykształcenia, 28% - wykształcenie zawodowe, a 4% posiadało wykształcenie podstawowe.

Wykres 11. Płeć respondentów

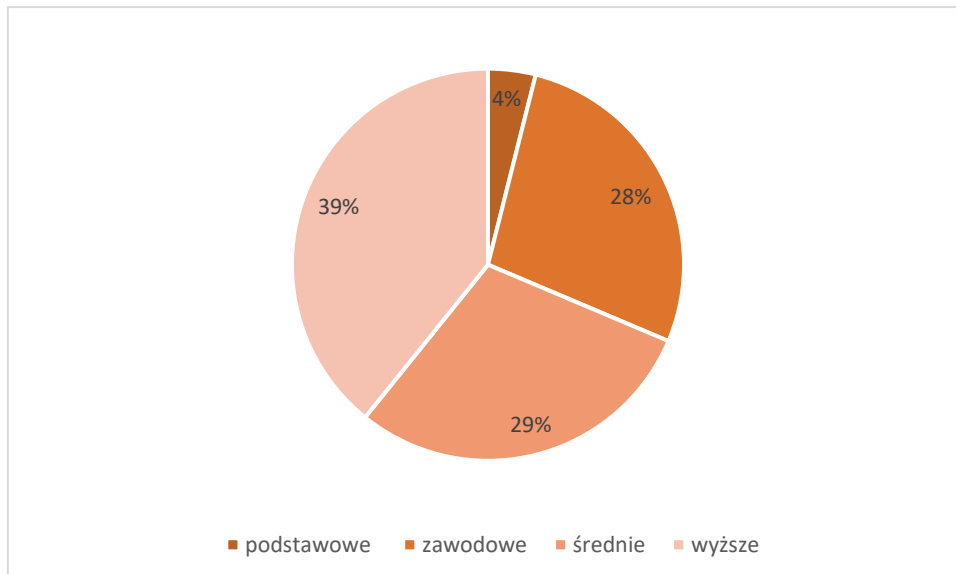
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wykres 12. Wiek respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

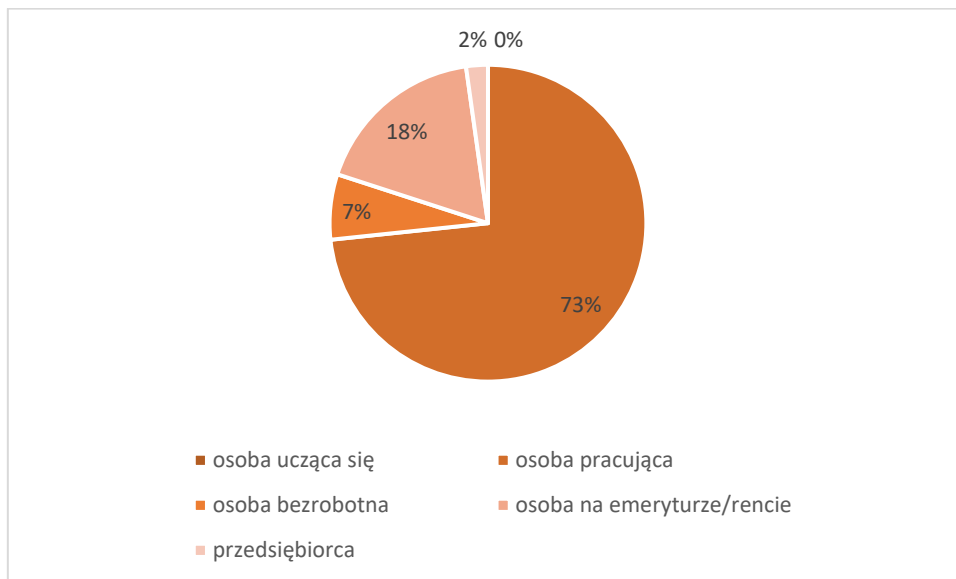
Wykres 13. Wykształcenie respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

88% respondentów wypełniło formularz ankietowy skierowany do mieszkańców gminy. Nie reprezentowali oni ani przedsiębiorstw, ani organizacji pozarządowych. Wśród nich 95% osób zamieszkiwało gminę Trzciannę przez ponad 10 lat, 5% zamieszkiwało gminę krócej – od 2 do 5 lat, 73% respondentów to osoby zatrudnione, 18% to emeryci lub renciści, 7% to bezrobotni, a 2% to przedsiębiorcy.

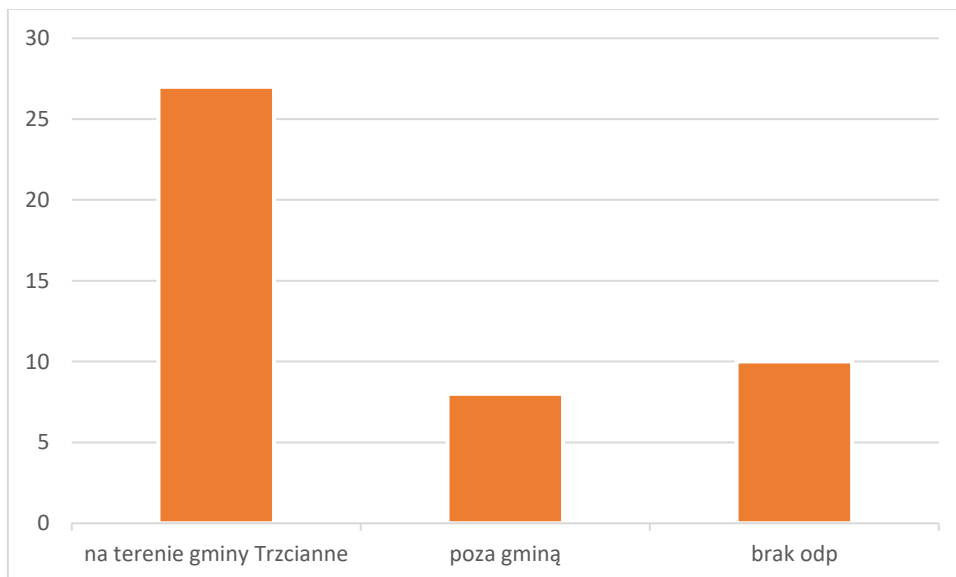
Wykres 14. Stan zatrudnienia respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

27 respondentów pracowało na terenie gminy Trzciannie, 8 – poza gminą. 10 respondentów nie udzieliło odpowiedzi. Dwie osoby wskazały miejsce pracy zarówno w gminie, jak i poza nią.

Wykres 15. Miejsce zatrudnienia (Odpowiedź na pytanie: Jeśli wybrał/a Pani/Pan "osoba pracująca" lub "przedsiębiorca" prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź)

* Część respondentów wybrało więcej niż jedną odpowiedź.

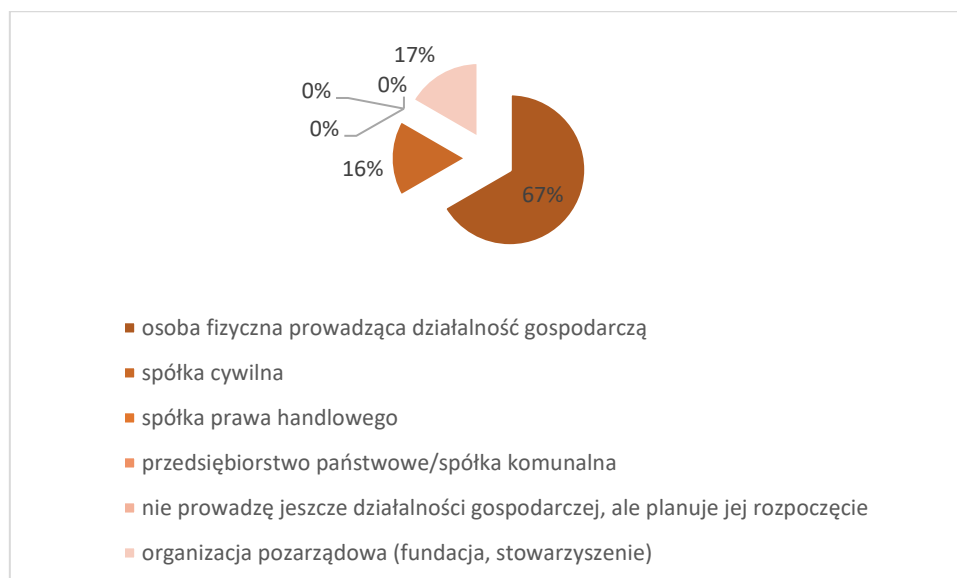
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

12% respondentów badania to przedsiębiorcy. Wśród respondentów nie było reprezentantów organizacji pozarządowych. Do przedsiębiorców skierowano inny formularz ankietowy, który zawierał dodatkowe pytania dotyczące rodzaju organizacji, jaką prowadzą.

Połowa przedsiębiorstw, reprezentowanych przez ankietowanych, to mikroprzedsiębiorstwa, zatrudniające mniej niż 10 pracowników, a druga połowa to przedsiębiorstwa małe, zatrudniające do 50 osób. Najczęściej występująca forma prowadzenia działalności gospodarczej to osoba fizyczna. Taki status prawny organizacji wskazało 67% respondentów. 16% prowadzi działalność w formie spółki cywilnej, a 17% w formie fundacji lub stowarzyszenia.

83% respondentów to właściciele przedsiębiorstw lub władze organizacji. 17% to kadra kierownicza.

Wykres 16. Status prawny organizacji, które reprezentują respondenci

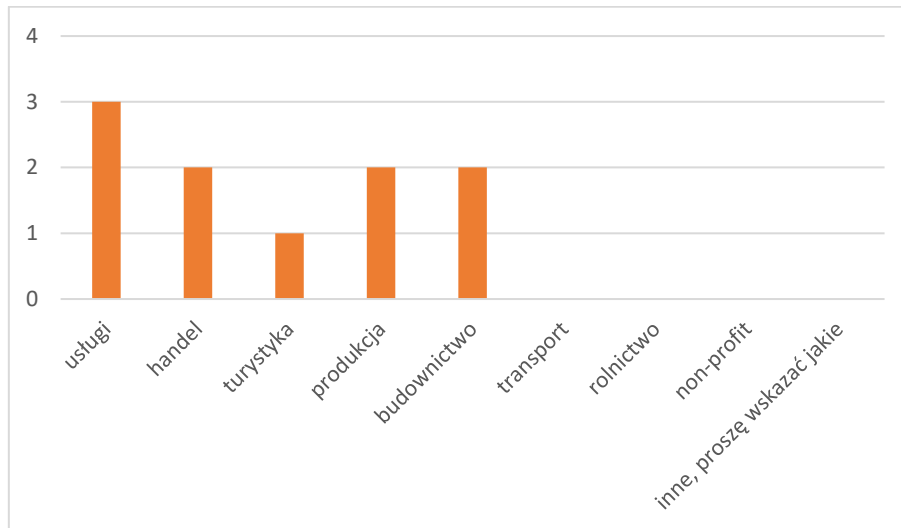

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Większość ankietowanych przedsiębiorców reprezentuje sektor usług (3 przedsiębiorstwa). Kolejnymi najczęściej wskazywanymi sektorami były handel, produkcja i budownictwo. Jedna firma wskazała działalność w sektorze turystyki.

40% przedsiębiorstw działa na obszarze całego kraju, kolejno po 20% przedsiębiorstw działa na obszarze gminy Trzcianne, województwa podlaskiego lub prowadzi działalność międzynarodową. Żaden z respondentów nie wskazał powiatu monieckiego jako obszaru działalności.

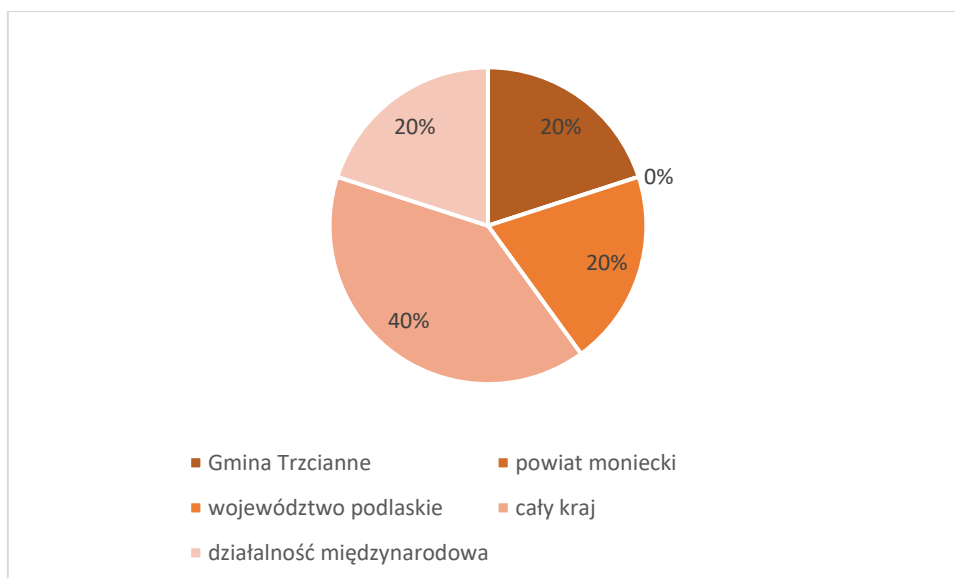
Wykres 17. Sektor działalności respondentów

* Respondenci mogli wskazać więcej niż jeden sektor.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wykres 18. Obszar działania przedsiębiorstwa/organizacji

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Żaden respondent nie wypełnił części ankiety skierowanej jedynie do przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Formularz ankietowy, zarówno ten skierowany do mieszkańców gminy Trzcianne, jak i do przedsiębiorców, składał się z kilku pytań otwartych i zamkniętych. Dwa pierwsze pytania zostały zadane wszystkim respondentom. Zostaną zatem rozpatrzone łącznie.

Pytanie 1. Co jest największym atutem Gminy Trzcianne, który może przyczynić się do jej rozwoju. Proszę o podanie oraz opisanie tego atutu.

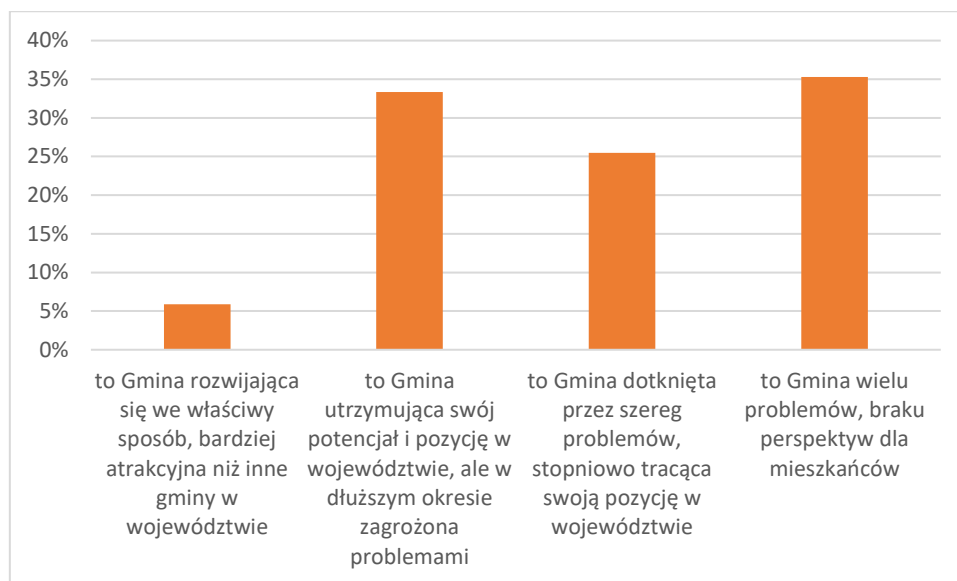
Na to otwarte pytanie odpowiedzi udzieliło aż 73% ankietowanych. Najczęściej wskazywanym atutem gminy Trzcianne było położenie na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego. 29% ankietowanych odniosło się w swojej odpowiedzi do Parku. Dodatkowo 14% respondentów wskazało ogólnie na walory przyrodnicze, które posiada gmina. Walory te, według ankietowanych, przyciągają do gminy turystów z Polski i zagranicy oraz badaczy.

Pozostałe odpowiedzi dotyczyły występujących w gminie, często uczęszczanych dróg, jak np. droga Laskowiec-Słomianka (12% respondentów), które jednak wymagają remontu. 6% respondentów wymieniło miejscowość Zajki jako atut gminy. Miejscowość przyciąga mieszkańców oraz turystów w związku z położeniem przy rzece Narew. Według respondentów miejsce to także wymaga lepszego zagospodarowania terenu, co umożliwiłoby lepsze wykorzystanie rzeki jako miejsca uprawiania sportów wodnych oraz spędzania wolnego czasu.

Pytanie 2. Które z poniższych stwierdzeń najlepiej opisuje Gminę Trzcianne? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź

35% respondentów wskazało, iż gmina ma wiele problemów oraz brak jest perspektyw dla mieszkańców. Z kolei, 33% ankietowanych uznało, iż gmina utrzymuje swój potencjał w województwie, ale problemy pojawią się w dłuższym okresie. Jedynie 6% respondentów uznało, że gmina rozwija się we właściwy sposób oraz charakteryzuje się większym poziomem atrakcyjności niż inne gminy w województwie podlaskim. Żaden z przedsiębiorców nie wybrał odpowiedzi ostatniej, w której uznałby, że gmina nie ma perspektyw dla mieszkańców. 67% z nich wskazało odpowiedź drugą, świadczącą o tym, że gmina utrzymuje swój potencjał.

Wykres 19. Odpowiedzi na pytanie: Które z poniższych stwierdzeń najlepiej opisuje Gminę Trzcianne? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

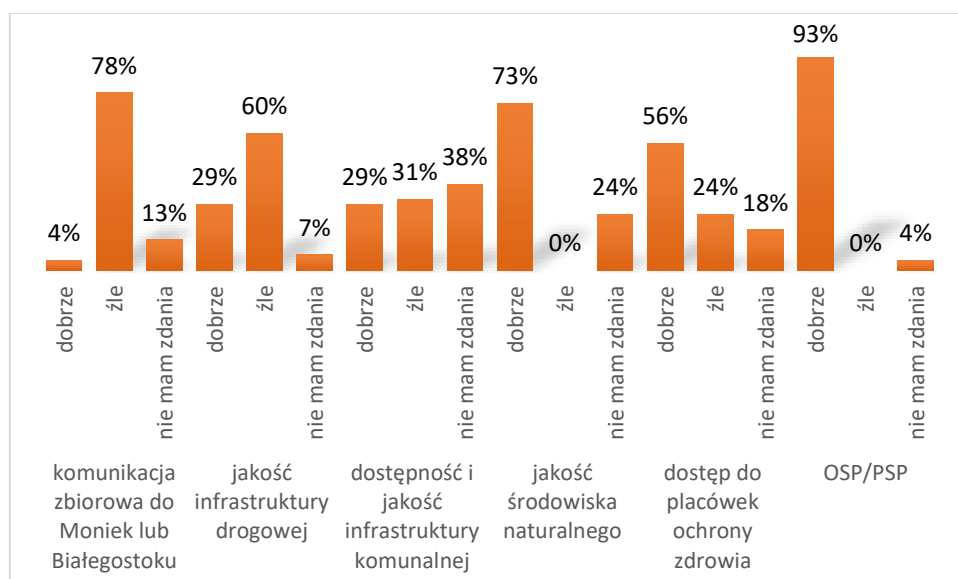
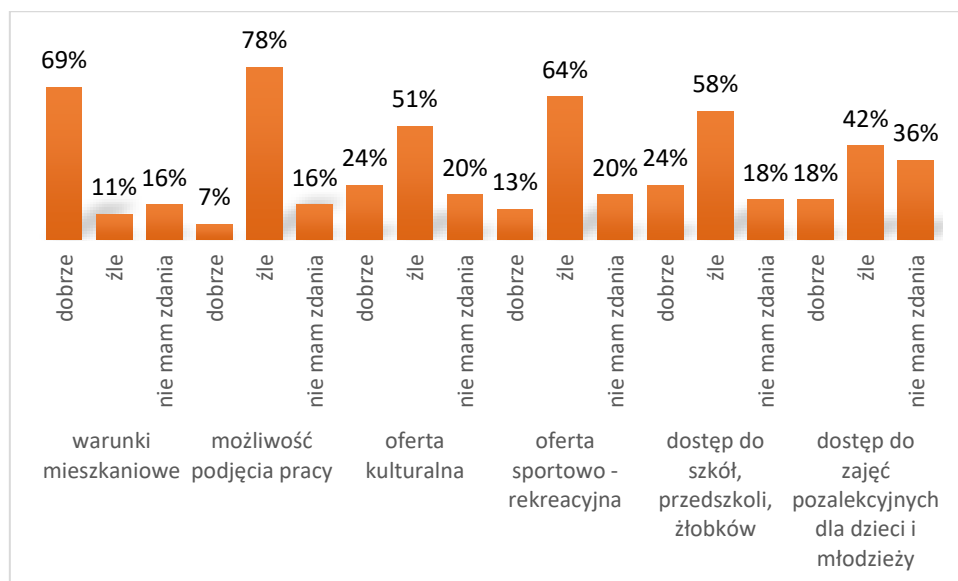
Kolejne pytania skierowane zostały do mieszkańców gminy, którzy nie reprezentują przedsiębiorców, ani przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Pytanie 3. Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w Gminie Trzcianne? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Respondenci ocenili pozytywnie m.in. Ochotniczą Straż Pożarną / Państwową Straż Pożarną (93% respondentów uznało ten element funkcjonowania gminy za dobry), jakość środowiska naturalnego, które wskazywane jest w badaniu jako atut gminy (73%), a także warunki mieszkaniowe (69%). Negatywnie oceniona została możliwość podjęcia pracy (78% respondentów oceniło ten element jako zły) oraz możliwość skorzystania z komunikacji zbiorowej w celu skorzystania z usług w mieście powiatowym (Mońki) lub wojewódzkim (Białystok) (78%), oferta sportowo-rekreacyjna (64%), jakość infrastruktury drogowej (60%), czy dostęp do szkół, przedszkoli oraz żłobków (58%).

Wykresy 20-21. Odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w Gminie Trzcianne?

Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź. Część 1.

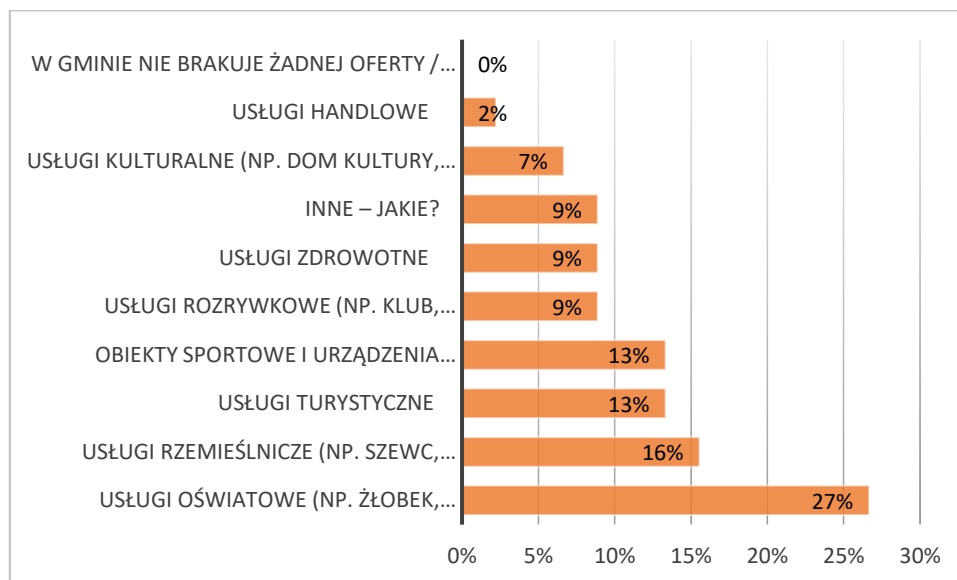
Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Pytanie 4. Jakiej oferty usług w Gminie Trzcianne najbardziej brakuje? Prosimy o wybranie jednej odpowiedzi zaznaczając ją X.

Kolejne pytanie dotyczyło brakujących w gminie usług. Najwięcej respondentów, 27%, wskazało na brak usług oświatowych, takich jak żłobek, przedszkole czy szkoła. 16% ankietowanych wybrało usługi rzemieślnicze, np. szewc czy krawiec. 13% osób wskazało na brak obiektów sportowych i urządzeń rekreacyjnych oraz usług turystycznych. 9%

ankietowanych wskazało na inne brakujące usługi, wśród których wymieniono: usługi fryzjerskie, gastronomiczne oraz miejsce spotkań z przyjaciółmi.

Wykres 22. Odpowiedzi na pytanie: Jakiej oferty usług w Gminie Trzcienne najbardziej brakuje. Prosimy o wybranie jednej odpowiedzi zaznaczając ją X.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Pytanie 5. Jakie problemy infrastrukturalne Pani/Pana zdaniem występują w Gminie Trzcienne w sferze infrastrukturalnej i bezpieczeństwa? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Pierwsza część pytania dotyczyła braków w infrastrukturze komunalnej. W przypadku każdej z proponowanych w formularzu ankietowym kategorii, większość respondentów nie wskazała na występowanie bardzo dużego problemu. 38% respondentów wskazało, iż problem występuje w przypadku wodociągów, kanalizacji i oczyszczalni ścieków. Po 24% respondentów zauważa problem infrastrukturalny w przypadku oświetlenia ulic i przejść dla pieszych oraz gospodarki odpadami.

Kolejna część pytania dotyczy braków w pozostałych rodzajach infrastruktury. 49% respondentów uważa, iż w gminie Trzcienne występuje problem w przypadku stanu dróg, a 33% z nich uznało, że problem ten jest bardzo duży. Zły stan dróg to również często podająca odpowiedź w pytaniach otwartych.

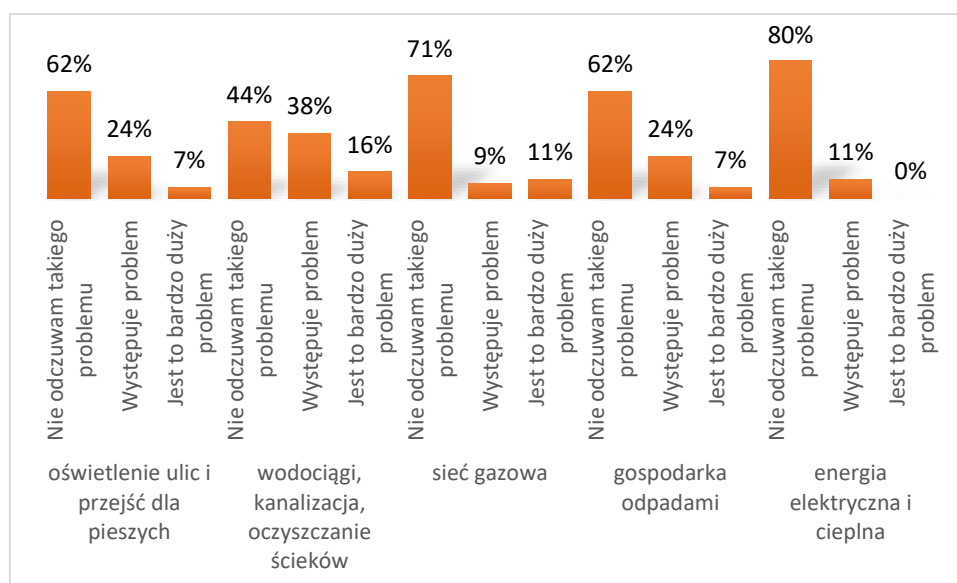
38% respondentów zauważa występowanie problemu w przypadku zdewastowanych i opuszczonych budynków. Respondenci wskazali także na brak: ścieżek rowerowych – 42%

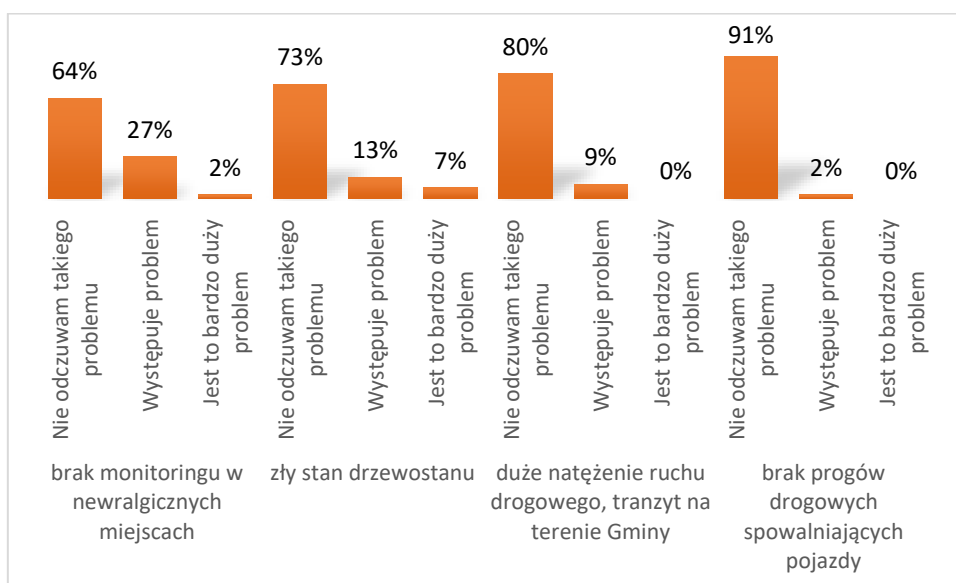
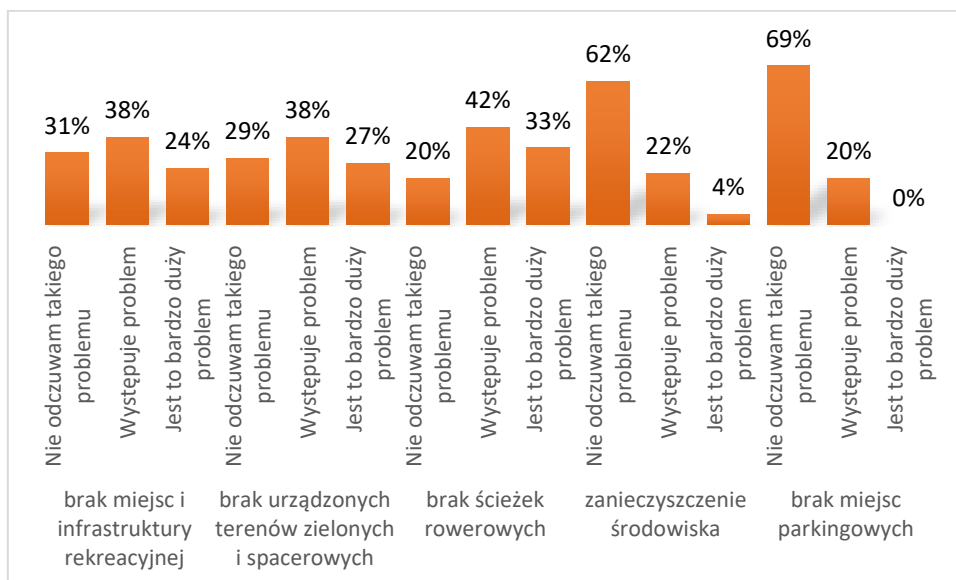
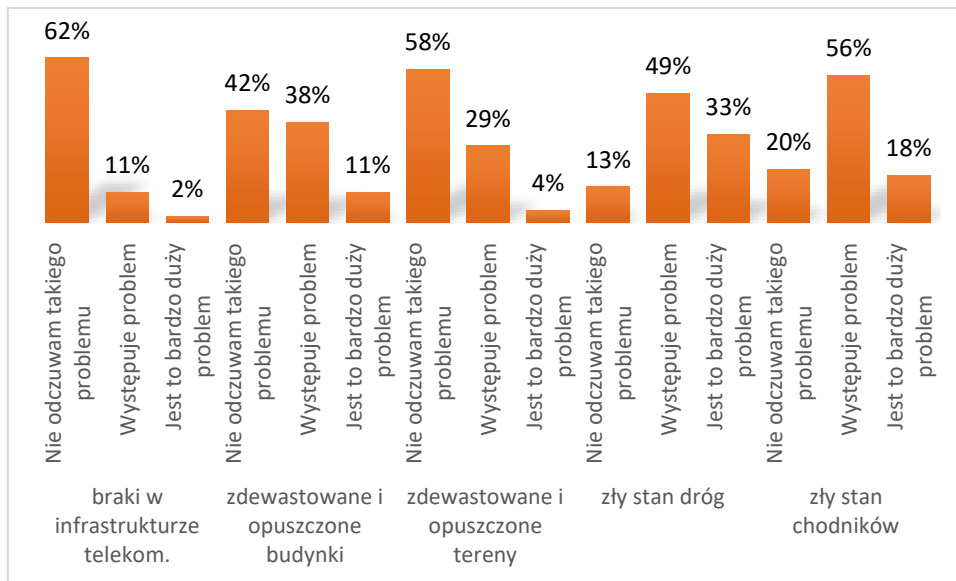
uważa, że problem występuje, a 33% - że problem jest duży; brak urządzonych terenów zielonych i spacerowych – odpowiednio 38% i 27% respondentów; brak miejsc infrastruktury rekreacyjnej – 38% wybrało odpowiedź „występuje problem”, a 24% - „jest to bardzo duży problem”. Podobne odpowiedzi respondenci wskazywali także w pytaniach otwartych.

Ankietowani uznali, że w gminie Trzciannie nie odczuwają problemów związanych z brakiem progów drogowych spowalniających pojazdy, dużym natężeniem ruchu drogowego, tranzytem na terenie gminy, a także energią elektryczną i ciepłą.

Mieszkańcy gminy Trzciannie w ramach odpowiedzi na analizowane pytanie mieli możliwość sformułowania innych problemów infrastrukturalnych, które pojawiły się w gminie. Wśród propozycji pojawiły się: „brak miejsca, gdzie można wywieźć gruz lub odpady z remontów i rzeczy wielkogabarytowe, w tym opony, itp.”, „część dróg wymaga remontu lub przebudowy, brakuje parku, do którego można byłoby wyjść na spacer”, „brak sztucznego zalewu”.

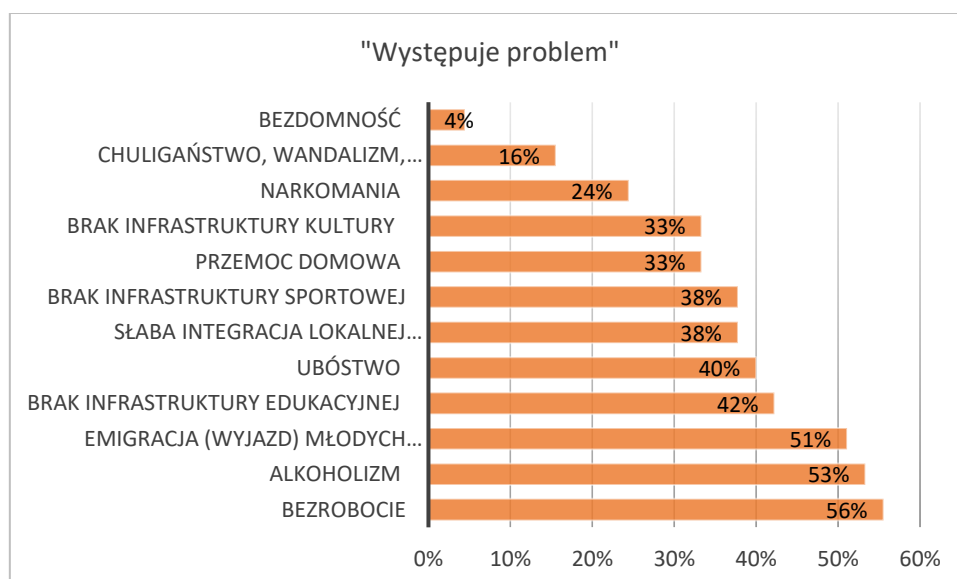
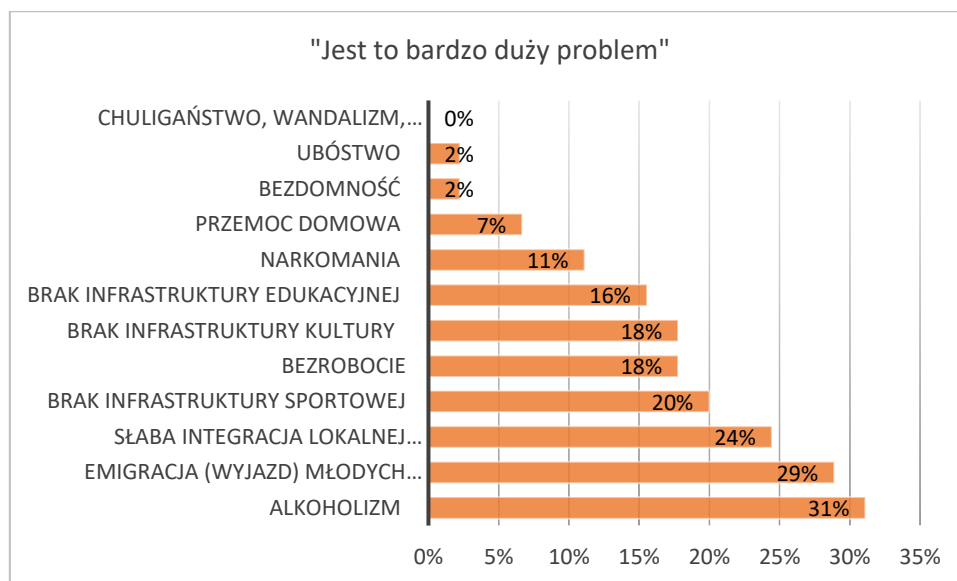
Wykresy 23-26. Odpowiedzi na pytanie: Jakie problemy infrastrukturalne Pani/Pana zdaniem występują w Gminie Trzciannie w sferze infrastrukturalnej i bezpieczeństwa? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wykresy 27-28. Odpowiedzi na pytanie. Jakie problemy społeczne Pani/Pana zdaniem występują w Gminie Trzcianne? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

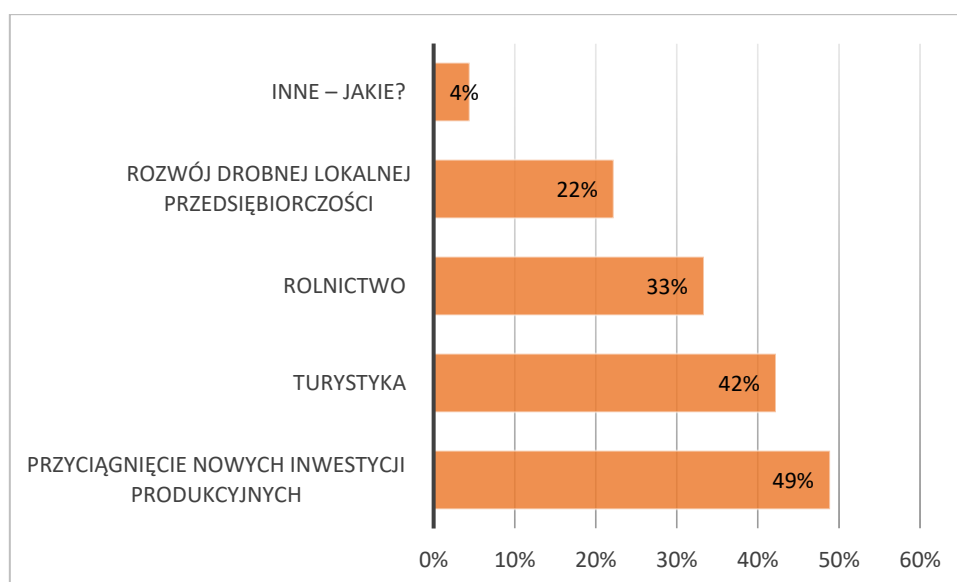
Pytanie 6. Jakie problemy społeczne Pani/Pana zdaniem występują w Gminie Trzcianne? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Mieszkańcy gminy zostali poproszeni o wskazanie problemów społecznych występujących w Gminie. Problemy określone jako „bardzo duże” to alkoholizm (31% respondentów), emigracja młodych mieszkańców (29%) oraz słaba integracja lokalnej społeczności (24%). Z kolei odpowiedź „występuje problem” wybrano w przypadku bezrobocia (56% respondentów), alkoholizmu (53%), emigracji młodych mieszkańców (51%). Wśród

problemów społecznych wskazywanych jako występujące najrzadziej znalazły się: bezdomność, chuligaństwo, wandalizm, przestępstwo, ubóstwo.

W ramach odpowiedzi na pytanie respondenci zgłosili kilka innych problemów społecznych, które według nich występują na terenie gminy. Były to: „starzenie się społeczeństwa, brak oferty kulturalnej dla młodych ludzi”, „jest to mała gmina, ludzie w większości znają się, rodzi to też często konflikty międzyludzkie”.

Wykres 29. Jaki kierunek rozwoju gospodarczego Gminy Trzcienne Pani/Pan uznaje za najbardziej wskazany ze względu na potrzeby mieszkańców? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Pytanie 7. Jaki kierunek rozwoju gospodarczego Gminy Trzcienne Pani/Pan uznaje za najbardziej wskazany ze względu na potrzeby mieszkańców? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

W opinii respondentów kierunek rozwoju gminy Trzcienne to przyciąganie nowych inwestycji produkcyjnych. Odpowiedź wybrało 49% ankietowanych, 42% wskazało na turystykę, a 33% - na rolnictwo. W kategorii inne, respondenci sformułowali własne propozycje, czyli: „przyciągnięcie jednego lub dwóch średnich przedsiębiorstw poprawiłoby możliwości zatrudnienia”, „brak gastronomii, lokalu, w którym młodzież mogłaby spędzać czas”.

Pytanie 8. Jakie według Pana/Pani powinny zostać podjęte inwestycje, które są kluczowe z punktu widzenia podniesienia standardu życia mieszkańców oraz środowiska naturalnego na terenie Gminy Trzcianne?

Na ostatnie pytanie otwarte, w formularzu ankietowym skierowanym do mieszkańców gminy niebędących przedsiębiorcami ani przedstawiciele organizacji pozarządowych, odpowiedzi udzieliło 80% respondentów. 46% badanych opowiedziało się za inwestycją w infrastrukturę drogową jako kluczowym przedsięwzięciu z punktu widzenia podniesienia standardu życia mieszkańców oraz jakości środowiska naturalnego na terenie gminy. Najczęściej zgłaszane odcinki dróg wymagające remontu to: droga Trzcianne – Downary, droga łącząca miejscowości Laskowiec – Słomianka, droga łącząca wieś Niewiarowo z drogą powiatową Trzcianne – Mońki, odcinki Wyszowate – Krynica i Zubole – Gugny.

Według 13% ankietowanych budowy lub rozbudowy wymaga oczyszczalnia ścieków. Zgłoszono także potrzebę budowy przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wśród pozostałych odpowiedzi pojawiły się następujące propozycje: remont budynku po komisariacie oraz poczcie w celu dostosowania do potrzeb organizacji pozarządowych; opieka nad osobami starszymi (w tym powstanie domu spokojnej starości), zagospodarowanie terenu przy rzece Narew (plaża), budowa mieszkań komunalnych, organizacja opieki przedszkolnej i żłobków, tworzenie nowych miejsc pracy oraz promocja turystyki.

Wśród odpowiedzi na pytania otwarte pojawiło się także kilka głosów o mocno emocjonalnym tonie wyrażających niezadowolenie z funkcjonowania gminy oraz dynamiki jej rozwoju.

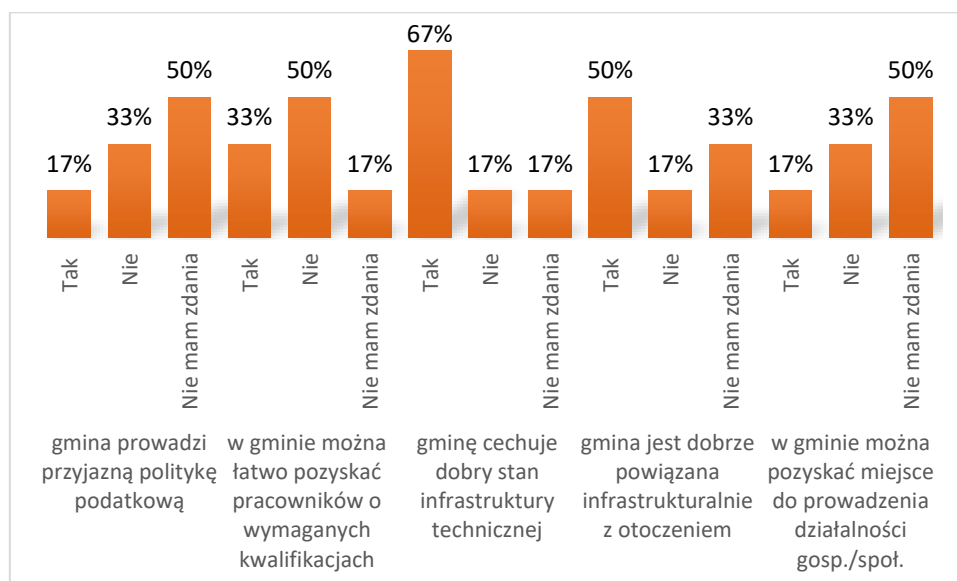
W części ankiety skierowanej do przedsiębiorców i przedstawiciele organizacji pozarządowych pytania dotyczyły m.in. uwarunkowań prowadzenia działalności gospodarczej. Dwa pierwsze pytania zostały omówione łącznie dla mieszkańców i przedsiębiorców, ponieważ ich brzmienie było takie same.

Pytanie 3. Proszę określić w jakim stopniu poniższe cechy opisują Gminę Trzcianne? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

W opinii 67% badanych przedsiębiorców gminę cechują dobry stan infrastruktury technicznej. 50% badanych uznało, że jest ona dobrze powiązana z otoczeniem. Według 50%

respondentów w gminie nie można łatwo pozyskać pracowników o wymaganych kwalifikacjach. Również połowa nie ma zdania, na temat tego, czy prowadzona polityka podatkowa jest przyjazna, czy nie oraz czy w gminie można pozyskać miejsca do prowadzenia działalności społeczno-gospodarczej.

Wykres 30. Odpowiedzi na pytanie: Proszę określić w jakim stopniu poniższe cechy opisują Gminę Trzciannę? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

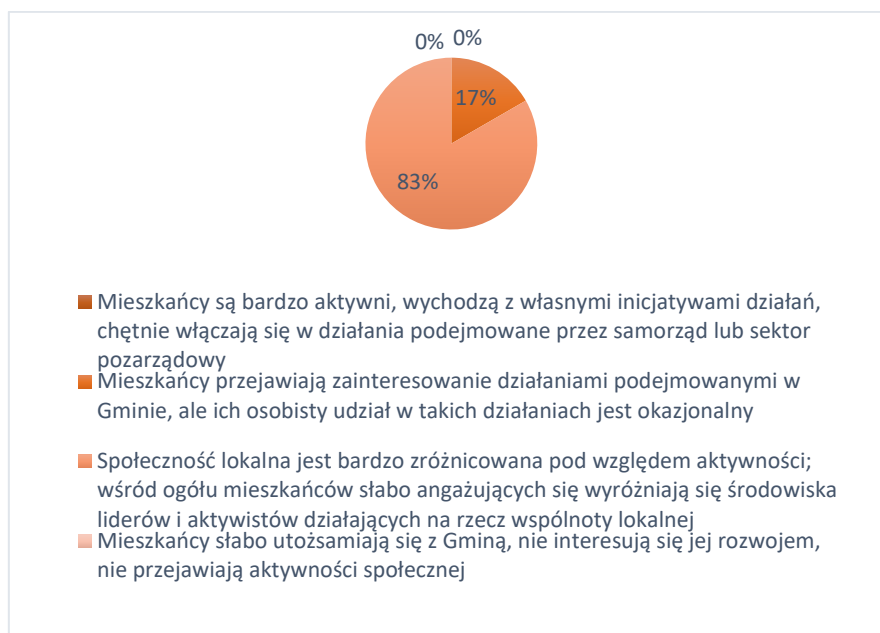

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Pytanie 4. Jak ocenia Pan/Pani poziom aktywności mieszkańców Gminy Trzciannę? (proszę zaznaczyć stwierdzenie, które najlepiej oddaje stan faktyczny, proszę wskazać tylko 1 odpowiedź) Proszę zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

83% ankietowanych opowiedziało się za sformułowaniem: „społeczność lokalna jest bardzo zróżnicowana pod względem aktywności; wśród ogółu mieszkańców słabo angażujących się wyróżniają się środowiska liderów i aktywistów działających na rzecz wspólnoty lokalnej.”

Wykres 31. Odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani poziom aktywności mieszkańców Gminy Trzcianne? (proszę zaznaczyć stwierdzenie, które najlepiej oddaje stan faktyczny, proszę wskazać tylko 1 odpowiedź) Proszę zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

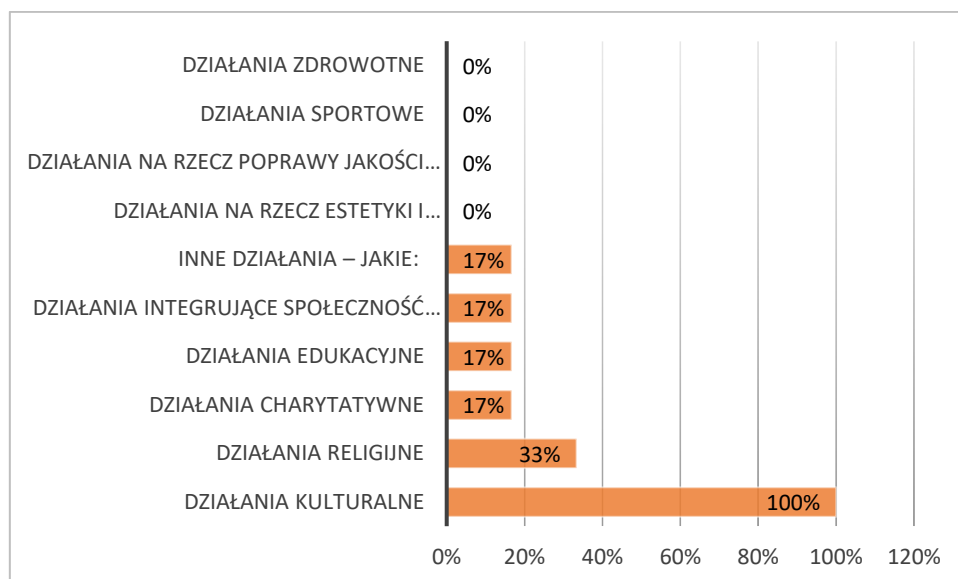

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Pytanie 5. Wokół jakich wartości i celów można najłatwiej skupić mieszkańców Gminy Trzcianne? W jaki rodzaj działań można najłatwiej włączyć mieszkańców? Proszę zaznaczyć X odpowiednie pozycje z poniższej listy, nie więcej niż trzy.

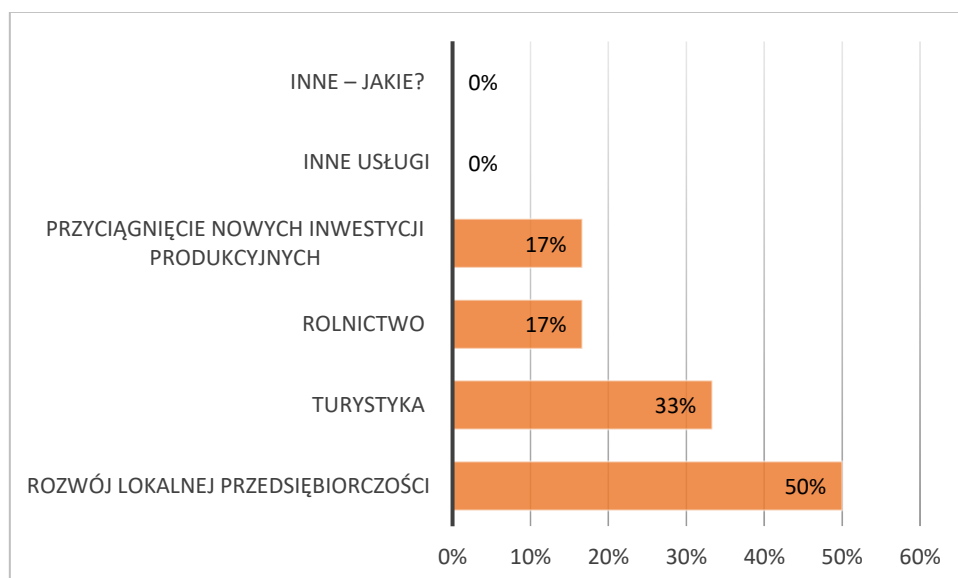
Jednogłośnie ankietowani opowiedzieli się za działaniami kulturowymi jako tymi, w które najłatwiej włączyć mieszkańców gminy Trzcianne. 35% wskazało na działania religijne. Wśród rzadziej wybieranych odpowiedzi pojawiły się: działania charytatywne, edukacyjne i integrujące społeczność lokalną, działania integracji międzypokoleniowej. Pojawiła się jedna propozycja w kategorii inne. Były to działania polityczne.

Wykres 32. Odpowiedzi na pytanie: Wokół jakich wartości i celów można najłatwiej skupić mieszkańców Gminy Trzcianne? W jaki rodzaj działań można najłatwiej włączyć mieszkańców? Proszę zaznaczyć X odpowiednie pozycje z poniższej listy, nie więcej niż trzy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Wykres 33. Odpowiedzi na pytanie: Jaki kierunek rozwoju gospodarczego Gminy Trzcianne uznaje Pani/Pan za najbardziej wskazany ze względu na prowadzenie działalności społecznej / prowadzenia biznesu? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania ankietowego.

Pytanie 6. Jaki kierunek rozwoju gospodarczego Gminy Trzcianne uznaje Pani/Pan za najbardziej wskazany ze względu na prowadzenie działalności społecznej / prowadzenia biznesu? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.

W pytaniu 6 badani byli poproszeni o opowiedzenie się za kierunkiem rozwoju gospodarczego gminy Trzcianne. 50% ankietowanych wskazało, że tym kierunkiem powinien być rozwój przedsiębiorczości lokalnej, 33% wybrało turystykę, a 17% - rolnictwo oraz przyciągnięcie nowych inwestycji.

Pytanie 7. Jakie według Pana/Pani powinny zostać podjęte przez władarzy Gminy Trzcianne inwestycje, które są kluczowe z punktu widzenia prowadzenia działalności społecznej/prowadzenia biznesu na terenie Gminy?

67% badanych do kluczowych inwestycji zaliczyło remonty dróg, zwłaszcza drogi łączącej Trzcianne z gminą Goniądz oraz odcinek Trzcianne – Zajki. Respondenci zaproponowali także: zagospodarowanie plaży we wsi Zajki, wsparcie finansowe dla mieszkańców, przyjazną politykę finansowa, pomoc w opiece nad dziećmi, w postaci np. świetlicy.

Pytanie 8. Jaka konkretna oferta wsparcia/współpracy od Gminy Trzcianne byłaby przez Panią/Pana najbardziej oczekiwana?

Respondenci oczekują wsparcia w postaci „spotkań integracyjnych dla ogółu społeczeństwa przybliżających programy dofinansowań typu: czyste powietrze, mój prąd, etc.” oraz „pomoc w rozwoju działalności poprzez wyszukiwanie i wykorzystanie dotacji”.

Analiza SWOT

Analiza SWOT zawiera następujące cztery grupy czynników

- Silne strony (Strengths) - czynnik wewnętrzny pozytywny, mocne strony gminy, jej atuty, które należycie stanowią przewagę gminy i ją wyróżniają w stosunku do pozostałych gmin, a dobrze wykorzystane będą sprzyjać jej rozwojowi,

- Słabe strony (Weaknesses) - czynnik wewnętrzny negatywny, słabe strony gminy, których niewyeliminowanie bądź niezniwelowanie siły ich oddziaływania spowoduje hamowanie rozwoju
- Szanse (Opportunities) - uwarunkowania zewnętrzne pozytywne, które w przyszłości mogą wpływać pozytywnie na rozwój regionu,
- Zagrożenia (Threats) - czynniki zewnętrzne negatywne, mogące być przyszłym zagrożeniem rozwoju gminy.

Uwarunkowania decydujące o rozwoju gminy Trzcianne zestawiono poniżej, uwzględniają wewnętrzne i zewnętrzne czynniki wspierające, bądź hamujące procesy rozwoju lokalnego oraz szanse i zagrożenia w otoczeniu gminy.

Silne strony

- Położenie w obszarze/otoczeniu o dużym bogactwie przyrodniczym (na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego) jako potencjał dla rozwoju turystyki,
- Potencjał do rozwoju turystyki kwalifikowanej i zdrowotnej,
- Gotowe do zagospodarowania tereny inwestycyjne,
- Bliskie sąsiedztwo ośrodków gminnych - Mońki, Tykocin, Knyszyn, Białystok,
- Korzystne warunki naturalne dające możliwość łączenia produkcji rolnej z agroturystyką,
- Niski stan zanieczyszczenia środowiska,
- Sukcesywna poprawa i rozwój infrastruktury gminnej,
- Odpowiednie warunki do rozwoju produktów regionalnych i lokalnych,
- Działająca i integrująca wokół siebie Ochotnicza Straż Pożarna.

Słabe strony

- Przestrzeń publiczna nie w pełni dostosowana do potrzeb mieszkańców,
- Brak silnych lokalnych instytucji wsparcia biznesu,
- Problemy rynku pracy – bezrobocie i ograniczone dopasowanie kształcenia do potrzeb biznesu,

- Starzenie się społeczności,
- Wyludnianie się gminy,
- Niska aktywność społeczna i słaba integracja lokalnej społeczności,
- Problemy z alkoholizmem na terenie gminy,
- Emigracja młodych mieszkańców,
- Niski udział terenów objętych planami miejscowymi,
- Niski poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE),
- Położenie w znacznym oddaleniu od głównych ośrodków gospodarczych i administracyjnych Polski,
- Konkurencyjne zagrożenie ze strony sąsiednich gmin o większych możliwościach rozwoju,
- Rozproszenie zabudowy,
- Niewystarczające tempo budownictwa mieszkaniowego,
- Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna (zły stan dróg, niedostateczna ilość ścieżek rowerowych),
- Brak inwestorów i kapitału do inwestowania w przedsięwzięcia na terenie gminy,
- Brak nowoczesnych zakładów produkcyjnych i przetwórczych,
- Konieczność dojazdów dzieci i młodzieży do szkół często ze znacznych odległości,
- Braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej,
- Niewystarczająca infrastruktura turystyczna pomimo sprzyjających warunków przyrodniczych.

Szanse

- Dostępność funduszy Unii Europejskiej na wspieranie lokalnego rozwoju gospodarczego, w tym na rozwój infrastruktury, turystyki, przedsiębiorczości, innowacji i kapitału społecznego,
- Przyciąganie nowych inwestycji na teren gminy, w tym produkcyjnych oraz rozwój przedsiębiorczości lokalnej i turystyki,
- Inwestycje w twardą infrastrukturę gminną, w tym: drogową, wodno-kanalizacyjną, oświetlenie,

- Inwestycje w infrastrukturę społeczną, w tym edukacyjną, zdrowotną, opiekuńczą i wychowawczą,
- Modernizacja energetyczna zasobów gminnych i inwestycje w OZE na terenie gminy,
- Poprawa dostępności pracy, w tym elastycznych form zatrudnienia dla mieszkańców,
- Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców gminy,
- Inwestycje w infrastrukturę informatyczną oraz podniesienie efektywności jej wykorzystania (rozwój sieci szerokopasmowej Internet, cyberbezpieczeństwo),
- Ochrona, pielęgnowanie i wykorzystanie zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych,
- Inwestowanie w kapitał ludzki i społeczny oraz wyrównywanie szans edukacyjnych, podnoszenie kwalifikacji oraz lepszy dostęp do wiedzy,
- Pozytywny wizerunek turystyczny oraz duża aktywność instytucji promujących walory turystyczne województwa,
- Moda na zdrowy styl życia, rosnące zainteresowanie ofertą czasu wolnego, w szczególności turystyka aktywna, edukacyjna, weekendowa,
- Wzrost zainteresowania osiedlaniem się na obszarach o niższym poziomie urbanizacji i mniejszych uciążliwościach życia codziennego,
- Wzrost popytu zewnętrznego na produkty gospodarki regionu (w tym produkty ekologiczne), ofertę turystyczno-wypoczynkową, ofertę osiedleńczą,
- Rozwój krajowych instrumentów polityki rozwoju,
- Rozwój gospodarki, przetwórstwa i produkcji rolno-spożywczej,
- Prowadzenie produkcji żywności ekologicznej,
- Realizacja obiektów i urządzeń obsługi ruchu turystycznego na szlakach samochodowych, rowerowych, pieszych, wodnych,
- Rozwój agroturystyki,
- Rozwój turystyki krajoznawczej, dydaktycznej i naukowej,
- Prowadzenie produkcji zdrowej żywności.

Zagrożenia

- Osłabianie więzi w społecznościach lokalnych wynikające z procesów globalizacji i zmian w systemie wartości,
- Niepewne rokowania dotyczące koniunktury gospodarczej,
- Wysoki poziom konkurencyjności sąsiednich gmin,
- Niestabilne przepisy utrudniające rozpoczęcie i prowadzenie biznesu,
- Trudności formalne i wysoka konkurencja w pozyskiwaniu unijnych źródeł wsparcia finansowego,
- Zmiany klimatyczne wpływające na pogorszenie jakości wody powierzchniowej, obniżenie poziomu i jakości wód podziemnych wykorzystywanych na cele zaopatrzenia ludności, wzrost zagrożenia pożarowego w lasach, wzrost zagrożenia powodziowego,
- Kryzysy zewnętrzne, w tym wojna w Ukrainie i presja migracyjna ze strony Białorusi,
- Odkładanie realizacji inwestycji rządowych – odwlekane na poziomie centralnym terminów realizacji koniecznych dla Podlasia inwestycji,
- Niekorzystne procesy demograficzne – starzejące się społeczeństwo oraz ograniczony napływ ludności do regionu,
- Ubożenie mieszkańców,
- Migracja ludności w wieku produkcyjnym,
- Zanieczyszczenie środowiska naturalnego,
- Intensyfikacja gospodarki rolnej,
- Nieuregulowana gospodarka ściekami i odpadami,
- Wzrost zabudowy terenów rolniczych i presja na dalsze ich przeznaczenie na cele poza rolnicze,
- Intensyfikacja produkcji leśnej,
- Wzrastająca bierność i niezaradność ludzi znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej,
- Wysoki udział bezrobotnych o niskich kwalifikacjach lub nieposiadających kwalifikacji zawodowych zmniejsza szansę zatrudnienia.

Strategiczne cele rozwoju społeczno-gospodarczego

Wizja w sposób generalny odpowiada na pytania:

- *Jaka powinna być przyszłość gminy Trzcianne?*
- *W jakiej gminie chcielibyśmy mieszkać?*
- *Co w rozwoju gminy jest dla nas/mieszkańców najważniejsze?*

Celem strategii jest zrównoważony rozwój gminy Trzcianne z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego.

Realizacja strategii przyczyni się do lepszego zaspokojenia zbiorowych potrzeb wspólnoty mieszkańców gminy w obszarze zadań własnych gminy.

W roku 2030 gmina Trzcianne będzie miejscem:

- bezpiecznym i atrakcyjnym dla mieszkańców, oferującym usługi publiczne, w tym edukacyjne, kulturalne, sportowe i inne usługi czasu wolnego, umożliwiające realizację aspiracji życiowych i zawodowych mieszkańców,
- atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego dla odwiedzających, opierającej się na dobrym wyposażeniu infrastrukturalnym gminy oraz usługach oferowanych na jej terenie,
- przyciągającym nowych mieszkańców i inwestorów budujących potencjał gminy,
- z wysokim poziomem aktywności i partycypacji społecznej,
- funkcjonowania silnego sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, którego rozwój przyczyni się do wykorzystywania kwalifikacji mieszkańców, w tym w obszarach inteligentnych specjalizacji istotnych dla rozwoju Podlasia,
- atrakcyjnym inwestycyjnie, oferującym możliwości inwestowania i prowadzenia działalności,
- czystego środowiska naturalnego,
- realizacji współpracy na rzecz rozwoju oraz wdrażania partnerskich przedsięwzięć i projektów,
- dobrze powiązanych infrastrukturalnie i funkcjonalnie z innymi ośrodkami w województwie.

Celem strategii jest zrównoważony rozwój gminy Trzcianne z uwzględnieniem ochrony środowiska naturalnego i rozwoju w oparciu o szanse jakie daje położenie gminy na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego i w sąsiedztwie metropolii regionalnej - Białegostoku.

Realizacja strategii przyczyni się do lepszego zaspokojenia zbiorowych potrzeb wspólnoty mieszkańców gminy w obszarze zadań własnych gminy.

Kluczowe wymiary rozwoju gminy

Cel strategiczny 1: Gmina Trzcianne bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców i odwiedzających

Cel operacyjny 1.1: Wysokiej jakości usługi publiczne

Kierunki działań:

- Poprawa standardu i rozbudowa obiektów infrastruktury społecznej z uwzględnieniem dostępności obiektów dla mieszkańców, w tym osób wykluczonych.
- Rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i czasu wolnego, wspierających aktywność, zachowanie kondycji zdrowotnej i integrację społeczną.
- Rozwój usług adresowanych do mieszkańców o specjalnych potrzebach, w tym w zakresie pomocy społecznej.
- Poprawa dostępności i jakości usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i profilaktyki zdrowotnej adresowanej do mieszkańców.
- Rozwój infrastruktury i oferty sportowej w gminie.
- Rozwój infrastruktury edukacyjnej w gminie.
- Rozwój infrastruktury zapewniającej opiekę nad dziećmi w wieku szkolnym, przedszkolnym i młodszym.
- Rozwój usług publicznych on-line.
- Wsparcie działań na rzecz porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli oraz prowadzenie działań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, przeciwpowodziowej, zwalczania alkoholizmu, narkomanii i innych uzależnień.

Cel operacyjny 1.2: Nowoczesna, atrakcyjna i bezpieczna infrastruktura

Kierunki działań:

- Poprawa jakości i rozwój infrastruktury drogowej oraz bezpieczeństwa ruchu pieszych, rowerowego i samochodowego na terenie gminy.
- Tworzenie w przestrzeni gminy miejsc rodzinnego spędzania czasu, w tym promowanie międzypokoleniowego przekazu tradycji.
- Poszerzanie dostępu do usług opiekuńczo-leczniczych w nawiązaniu do procesów demograficznych zachodzących w gminie.
- Podnoszenie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.
- Rozwój energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie gminy.
- Rozwój infrastruktury ścieżek rowerowych, dróg pieszych oraz szlaków wodnych.
- Renowacja i lepsze udostępnienie turystyczne zabytków oraz promocja miejsc i obiektów cennych przyrodniczo na terenie gminy.
- Realizacja działań w zakresie gospodarki przeciwpowodziowej i przeciwdziałaniu suszy.

Cel operacyjny 1.3: Wysoka jakość zamieszkania i środowiska naturalnego

Kierunki działań:

- Działania informacyjne istotne dla przystosowania się mieszkańców do zmian klimatu.
- Redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza, w szczególności pochodzących z niskich źródeł emisji.
- Podnoszenie efektywności energetycznej obiektów publicznych i mieszkalnych oraz rozwój inwestycji w OZE.
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków i innej w obszarach występowania deficytów.
- Rozwój jednostek OSP działających na terenie gminy.
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych pod rozwój budownictwa mieszkaniowego.
- Podnoszenie efektywności gospodarki odpadami, w tym selektywna zbiórka odpadów, recykling, odzysk.
- Ochrona i racjonalne kształtowanie zasobów wodnych.
- Ochrona obszarów cennych przyrodniczo.

- Odpowiedzialne wykorzystywanie zasobów przyrodniczych gminy.
- Działania na rzecz ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej.

Cel strategiczny 2: Aktywność obywatelska

Cel operacyjny 2.1: Wysoka aktywność społeczna mieszkańców

Kierunki działań:

- Wspieranie organizacji pozarządowych działających na terenie gminy, w tym większe zaangażowanie sektora pozarządowego w realizację usług społecznych.
- Rozwój wolontariatu.
- Wspieranie działań mających na celu wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych.
- Wspieranie współpracy i partnerstw podmiotów sektora NGO.
- Edukacyjne, finansowe, organizacyjne, infrastrukturalne wsparcie dla realizacji projektów przez sektor pozarządowy.
- Upowszechnianie różnych form uczestnictwa w kulturze i aktywności sportowej.

Cel operacyjny 2.2: Rozwój kompetencji mieszkańców

Kierunki działań:

- Wspieranie rozwoju kompetencji i umiejętności cyfrowych mieszkańców, w tym w zakresie korzystania z usług publicznych on-line i cyberbezpieczeństwa.
- Rozwój i poprawa infrastruktury edukacyjnej (ośrodki wychowania przedszkolnego, żłobki, szkoły, świetlice wiejskie, place zabaw, kluby dziecięce, itp.).
- Rozwój systemu wsparcia talentów.
- Kształtowanie wysokiej świadomości ekologicznej mieszkańców.
- Włączenie społeczne grup zagrożonych marginalizacją.
- Wspieranie i rozwijanie postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 3: Gmina Trzcianne nowoczesna i konkurencyjna w zmieniającym się otoczeniu

Cel operacyjny 3.1: Silny sektor MŚP

Kierunki działań:

- Rozwój usług i infrastruktury wspierającej sektor turystyki, w tym bazy pobytowej i gastronomicznej.
- Rozwój w oparciu o zasoby przyrodnicze gminy.
- Rozwój instytucjonalnego otoczenia świadczącego wsparcie dla sektora MŚP.
- Wspieranie przedsiębiorczości w branżach czasu wolnego, usługach, rzemiośle, przetwórstwie rolno-spożywczym.
- Promocja wewnętrzna i zewnętrzna produktów lokalnych.
- Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości.
- Przyciąganie nowych inwestorów na teren gminy.
- Rozwój sektora rolniczego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Dostępność do infrastruktury technicznej stymulującej rozwój gospodarczy.

Cel operacyjny 3.2: Gmina atrakcyjna inwestycyjnie

Kierunki działań:

- Wyposażenie terenów inwestycyjnych oraz promocja i wykorzystanie już istniejących ofert inwestycyjnych.
- Zwiększenie udziału OZE.
- Polepszenie infrastruktury drogowej i transportu publicznego, w tym transportu zeroemisyjnego i stacji ładowania pojazdów elektrycznych.
- Uzupełnianie infrastruktury technicznej umożliwiającej rozwój biznesu w zgodzie z zasadami rozwoju zrównoważonego.
- Partnerstwo samorządu i biznesu w kreowaniu biznesowego wizerunku gminy oraz promowaniu produktów lokalnych.
- Integracja przedsiębiorców lokalnych.

- Wspieranie i kreowanie inicjatyw rozwoju powiązań sieciowych i kooperacyjnych przedsiębiorców lokalnych.
- Rozwój współpracy międzygminnej.
- Współpraca i udział w działaniach samorządu województwa w promocji potencjału inwestycyjnego Podlasia.

Uwarunkowania zewnętrzne i obszary strategicznej interwencji określone w dokumentach strategicznych szczebla krajowego, regionalnego, powiatowego wraz z zakresem działań

Uwarunkowania zewnętrzne realizacji strategii

W gminie Trzcianne można zauważyć zmiany będące pochodną sytuacji występującej w całej Europie, w tym zmiany będące konsekwencją procesów globalizacyjnych.

Jedną z najbardziej zauważalnych tendencji jest starzejące się społeczeństwo. Wpływa ono na wiele aspektów funkcjonowania gminy. Potrzeby społeczeństwa zmieniają się, co powoduje konieczność przygotowania innych usług oferowanych mieszkańcom. Jedną z nich jest polityka senioralna, czyli angażowanie w życie społeczne i zawodowe ludzi, którzy osiągnęli wiek emerytalny. Ta grupa wiekowa potrzebuje usług związanych ze służbą zdrowia oraz rehabilitacją, przeciętnie w większym stopniu. Pociąga to za sobą zwiększenie wydatków na opiekę nad osobami starszymi. Infrastruktura gminy, w tym usługowa, mieszkalna, rekreacyjna, powinna być także dostosowana do potrzeb osób starszych. Kolejnym aspektem jest transformacja cyfrowa. Ma ona zapewniać mieszkańcom gminy lepsze usługi publiczne, wspierać ich w wykorzystywaniu możliwości, jakie niesie ze sobą cyfryzacja oraz pomagać przedsiębiorstwom w opracowywaniu innowacji i tworzeniu nowych możliwości biznesowych na rynkach światowych. W konsekwencji wiąże się to ze zwiększonymi wydatkami na infrastrukturę oraz osvajanie mieszkańców z nowym modelem funkcjonowania administracji publicznej, a także życia codziennego.

Innym elementem obecnie wdrażanym w sferze infrastruktury publicznej jest walka z wykluczeniem osób z niepełnosprawnościami. W województwie podlaskim w trakcie realizacji (Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027) jest projekt pt. „Program teleopieki domowej – program wsparcia polityki senioralnej oraz osób z niepełnosprawnościami”. Dzięki przedsięwzięciu osoby starsze i niesamodzielne osoby z regionu objęte mają być teleopieką, usługami opiekuńczymi, sąsiedzкими i asystenckimi.

Liderem projektu jest Województwo Podlaskie, a partnerami 35 lokalnych ośrodków pomocy społecznej. Podobne rozwiązania są i będą wdrażane także w innych sferach życia publicznego oraz na rynku pracy. Dla gmin jest to spore wyzwanie, które niesie za sobą przygotowanie merytoryczne oraz konieczność zaangażowania środków finansowych.

Sytuacja polityczna oraz społeczno-gospodarcza na świecie w ostatnich latach, stawia wiele wyzwań także przed jednostkami samorządu terytorialnego. Pandemia COVID-19, kryzys energetyczny, wojna na Ukrainie, kryzys uchodźczy, inflacja, wymaga od gmin sprawnego, szybkiego działania oraz dużej elastyczności.

Sytuacja pandemiczna wymusiła przyspieszenie procesów cyfryzacji w wielu sektorach. Stale wdraża się nowe rozwiązania, których celem jest usprawnienie funkcjonowania urzędów i gmin. W dynamicznym i zmiennym środowisku zagrożeń cyfrowych istnieje pilna potrzeba wzmocnienia ochrony danych oraz zabezpieczeń w JST. Załatwienie sprawy urzędowej często wymaga udostępnienia najbardziej wrażliwych danych osobowych, takich jak imię i nazwisko, data urodzenia, PESEL czy miejsce zamieszkania. W związku z tym konieczne jest wdrożenie odpowiednio zabezpieczonych systemów informatycznych, które zagwarantują obywatelom cyberbezpieczeństwo.

Kolejnym zewnętrznym uwarunkowaniem globalnym mającym ogromny wpływ na gminę są zmiany klimatyczne. Stanowią one wyzwanie w związku z występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz koniecznością ochrony terenów przyrodniczo cennych. Głównym wyzwaniem jest konieczność zapobiegania lub spowolnienia tych zmian.

Na poziomie oddziaływania Unii Europejskiej również powstaje wiele uwarunkowań funkcjonowania gminy. Jedną z kluczowych wytycznych są inteligentne specjalizacje regionalne. W województwie podlaskim specjalizacje sformułowano w sposób następujący:

- sektor rolno-spożywczy i sektory powiązane,
- przemysł metalowo-maszynowy, szkodniczy i sektory powiązane z nimi łańcuchem wartości,
- sektor medyczny oraz nauki o życiu i sektory powiązane z nimi łańcuchem wartości,

— ekoinnowacje, nauki o środowisku i sektory powiązane z nimi łańcuchem wartości (w tym OZE, budownictwo zasobooszczędne, efektywne przetwarzanie drewna).

Kluczową specjalizacją w regionie jest sektor rolno-spożywczy. Wynika ona z konieczności zapewnienia bezpiecznego łańcucha dostaw żywności. Przewaga obszarów rolniczych w gminie Trzciannie sprawia, iż gmina dokładnie wpisuje się w pierwszą i jedną z najważniejszych inteligentnych specjalizacji w regionach Unii Europejskiej współcześnie.

Na poziomie Unii Europejskiej działanie gminy warunkuje wiele polityk sektorowych, w tym przede wszystkim Wspólna Polityka Rolna, a także szeroko rozumiane kwestie środowiskowe, które zostały ujęte w dokumentach strategicznych obowiązujących w województwie podlaskim. Strategicznym długoterminowym celem ustalonym dla Unii Europejskiej jest osiągnięcie neutralności klimatycznej do 2050 r. Inną przykładową inicjatywą jest wprowadzanie gospodarki obiegu zamkniętego, która minimalizuje zużycie surowców oraz powstawanie odpadów. Może ona pomóc społeczeństwu podnieść poziom zrównoważonego rozwoju i poprawić jakość życia przy niewielkich nakładach, a nawet zerowych kosztach dodatkowych zużycia surowców i energii oraz mniejszym zagrożeniu dla środowiska.

Funkcjonowanie gminy na poziomie krajowym warunkuje kilka inicjatyw społeczno-gospodarczych. Jedną z nich są drogi ekspresowe. Jedną z kluczowych dróg tego typu w regionie - droga ekspresowa S8 - przebiega w pobliżu gminy Trzciannie (około 30 km od miejscowości Trzciannie). Tworzy ona spory potencjał rozwoju dla gminy, w tym szansę przyciągnięcia do niej kapitału, nowe rynki zbytu, większą mobilność ludzi, w tym dostęp do rynku pracy poza gminą, a także zwiększa potencjał turystyczny gminy. Gmina Trzciannie posiada bogatą ofertę turystyczną, zwłaszcza w kategorii obszarów przyrodniczo cennych (park narodowy). Trasa szybkiego ruchu może przyczynić się do zwiększenia ruchu turystycznego na obszarze gminy.

Wśród kolejnych uwarunkowań funkcjonowania gminy można wymienić planowaną inicjatywę Doliny Rolniczej 4.0, czyli projekt wszechstronnego rozwoju województwa podlaskiego oparty na zaawansowanych technologiach. Jego podstawą ma być silne i stale rozwijające się rolnictwo oraz przetwórstwo żywności. Ma on polegać na integracji badań,

biznesu i nauki przy wykorzystaniu potencjału producentów rolnych, naukowców, przedsiębiorców oraz uczelni. Projekt zakłada intensyfikację rolnictwa, przy wykorzystaniu innowacyjnych technologii do produkcji i przetwórstwa żywności na najwyższym poziomie. Kolejny projekt nosi nazwę Rolniczej Doliny Wodorowej. Wodór może odegrać istotną rolę w transformacji energetycznej Polski. Projekt opiera się na bezemisyjnym wytwarzaniu energii z użyciem OZE, w tym biogazowni rolniczych. Inicjatywa wpisuje się we wskaźniki osiągnięcia celów Polskiej Strategii Wodorowej do 2030 r.

Obszary Strategicznej Interwencji

Strategia rozwoju gminy Trzcianne jest spójna z zapisami:

- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 roku,
- Strategii rozwoju województwa podlaskiego 2030,
- Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego z 2017 r.,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Trzcianne.

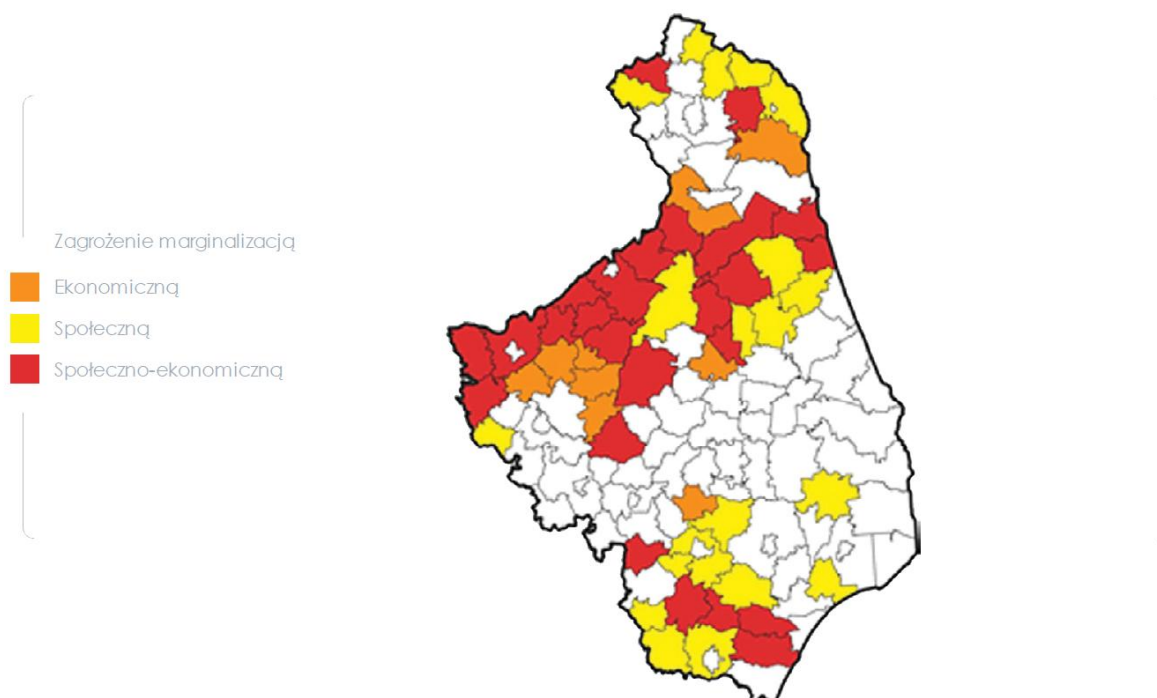
Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030 wyznacza następujące obszary strategicznej interwencji w województwie:

- miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, czyli Hajnówka, Zambrów, Augustów, Łomża, Grajewo, Sokółka i Bielsk Podlaski,
- obszary zagrożone trwałą marginalizacją z kumulacją problemów społeczno-ekonomicznych, ekonomicznych i społecznych,
- subregionalne ośrodki wzrostu, czyli miasta Łomża i Suwałki,
- Białystok i jego obszar funkcjonalny obejmujący gminy: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Łapy, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków, Zabłudów,
- miasta powiatowe, czyli: Suwałki, Sejny, Augustów, Grajewo, Kolno, Łomża, Mońki, Sokółka, Białystok, Zambrów, Wysokie Mazowieckie, Bielsk Podlaski, Hajnówka, Siemiatycze,

— obszary wiejskie, w tym przyrodniczo cenne.

Zgodnie z powyższymi wytycznymi gmina Trzcianne wyznaczona została jako obszar strategicznej interwencji – **obszar zagrożony trwałą marginalizacją z kumulacją problemów społeczno-ekonomicznych** (Rysunek 21).

Rysunek 21. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją według gmin

Źródło: *Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030*, Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r., s. 75.

Dodatkowo na terenie gminy Trzcianne znajdują się obszary przyrodniczo-cenne. Są to m.in.: specjalny obszar ochrony (SOO)

- Dolina Biebrzy: 25 387,0 ha
- Ostoja Narwiańska: 0,16 ha

park narodowy

- Biebrzański Park Narodowy: 16 673,0 ha
- Biebrzański Park Narodowy - otulina: 10 126,0 ha

obszar specjalnej ochrony (OSO)

- Ostoja Biebrzańska: 25 386,0 ha
- Bagno Wizna: 0,11 ha

W związku z tak licznym występowaniem obszarów chronionych istnieje potrzeba zastosowania instrumentów rozwoju, które z jednej strony wspierają ochronę środowiska naturalnego, a z drugiej przyczyniają się do rozwoju przedsiębiorczości, która umożliwi zachowanie walorów przyrodniczych, np. ekoturystyki.

Działania interwencyjne w obszarach zagrożonych trwałą marginalizacją powinny prowadzić m.in. do powstania i rozwoju lokalnych firm, zmniejszenia bezrobocia, wzrostu dochodów mieszkańców oraz zwiększenia dochodów samorządów terytorialnych. W gminie Trzciannie powinny być przede wszystkim realizowane cele operacyjne wskazane w *Strategii rozwoju województwa podlaskiego 2030* jako kluczowe w walce z marginalizacją. Cel 1.3 dotyczy lokalnej przedsiębiorczości. Podkreśla kluczową rolę rozwoju przedsiębiorczości w regionie, w tym przedsiębiorczości związanej z ekologicznymi formami produkcji rolnej, przetwórstwa żywności wysokiej jakości oraz turystyki, w tym tworzenia bazy noclegowej oraz oferty usług turystycznych. Rolą gminy jest rozwijanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców gminy oraz walka z bezrobociem strukturalnym poprzez wsparcie w tworzeniu miejsc pracy. W województwie podlaskim planowane jest utworzenie Doliny Rolniczej 4.0, która ma na celu wspierać silne i stale rozwijające się rolnictwo oraz przetwórstwo żywności opierając się na współpracy producentów rolnych, przedsiębiorców, naukowców i uczelni. Gmina Trzciannie dysponuje potencjałem (użytki rolne to ponad 43% powierzchni gminy), który mógłby czerpać korzyść z planowanego przedsięwzięcia.

Kolejny cel 1.4 o brzmieniu „Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego” wskazuje konieczność rozwoju odnawialnych źródeł energii i energetyki rozproszonej. Aby zrealizować wskazany cel, w gminie powinny pojawić się nowe inwestycje w OZE, w szczególności w obszarze energetyki rozproszonej. Działania powinny zmierzać w stronę rozwoju lokalnych społeczności energetycznych opartych na instalacjach OZE (tzw. spółdzielnie energetyczne poruszone w pakiecie legislacyjnym UE „Czysta energia dla wszystkich Europejczyków”, 2019) oraz w stronę zwiększenia liczby indywidualnych wytwórców energii z OZE produkujących energię na własny użytek. Kluczowym aspektem jest także podejmowanie inicjatyw informacyjnych wśród mieszkańców gminy mających na celu

budowanie świadomości oraz szerzenie wiedzy o OZE w kontekście bezpieczeństwa i niezależności energetycznej, a także ochrony środowiska. Ponadto, w województwie podlaskim planowane jest także stworzenie Doliny Wodorowej, która będzie wprowadzała nowy system energetyczny oparty o bezemisyjne wytwarzanie energii z OZE. Energia z wodoru będzie mogła być wykorzystywana także do napędzania maszyn rolniczych.

Cel 2.3 dotyczy inwestycji w niezbędną infrastrukturę. Kluczowe dla gminy jest wzmocnienie powiązań funkcjonalnych z miastami oraz poprawa dostępności usług publicznych, poprawa funkcjonowania instytucji publicznych w zakresie zarządzania rozwojem i zdolności do nawiązywania współpracy. Zmiany cywilizacyjne związane z postępującą cyfryzacją stawiają przed gminą wyzwania w postaci przygotowania usług oferowanych przez gminę do dostępności cyfrowej, a także przygotowanie mieszkańców gminy do wymogów stawianych przez erę cyfryzacji. Coraz mniejsza ilość dzieci powoduje zmiany w rozmieszczeniu jednostek szkolnych oraz zmniejszenie ilości tych jednostek. W konsekwencji zmniejsza się dostępność edukacji dla najmłodszych oraz powstaje konieczność pokonania długich dystansów, by dotrzeć do szkoły. Przed gminą pojawia się zadanie organizowania transportu szkolnego. W gminie odnotowuje się niski przyrost naturalny od dłuższego czasu. Dodatkowo dotyka ją odpływ ludności do pobliskich miast lub bardziej odległych jednostek. Zwiększający się odsetek osób starszych wiąże się ze zwiększeniem wydatków na opiekę, rehabilitację, zmienia w znaczący sposób potrzeby mieszkańców gminy oraz wymusza inwestycje dostosowania infrastruktury gminy Trzcianne do osób w podeszłym wieku. Kolejnym ważnym aspektem jest koncepcja projektowania uniwersalnego usług publicznych, która ma na celu zwiększenie ich dostępności osobom ze specjalnymi potrzebami. Ponadto, jak wskazano w ankietach realizowanych na potrzeby stworzenia strategii rozwoju, w gminie brakuje miejsc rekreacji, uprawiania sportu oraz spędzania wolnego czasu. Ostatnim istotnym elementem są inwestycje w rozwój błękitno-zielonej infrastruktury, zarówno na potrzeby komunalne, jak i rolnictwa.

Realizacja celu 3.1 o brzemieniu „Dobre zarządzanie” polega na tworzeniu partnerstw ponadlokalnych. Współpraca pomiędzy gminami jest kluczowa dla ich rozwoju. Prowadzi do wzmocnienia regionu o brakujące zasoby, pozwala na utworzenie przewag konkurencyjnych. Umożliwia wymianę doświadczeń, poszerzanie rynków zbytu, zwiększanie możliwości rozwoju

dla mieszkańców. Zapisy *Strategii na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 roku*, wprowadzają modyfikacje dotyczące możliwości rozwoju ponadlokalnego gmin. Gminy sąsiadujące, powiązane ze sobą funkcjonalnie, mogą opracowywać strategię rozwoju ponadlokalnego będącą wspólną strategią rozwoju tych jednostek w zakresie ich terytorium. Inwestycje z nich wynikające mają być preferowane podczas naborów o środki Unii Europejskiej w ramach perspektywy na lata 2021-2027. Do wdrożenia takich procesów istotne jest podniesienie zdolności zarządczych administracji w obszarze współpracy z biznesem oraz sprawne zarządzanie w procesach rozwojowych.

Ostatni cel operacyjny 3.4 dotyczy zmniejszenia peryferyjności poprzez poprawę dostępności do lokalnych i regionalnych ośrodków rozwoju. Istotnym zadaniem gminy jest zapewnienie sieci transportu publicznego, który zapobiega wykluczeniu transportowemu jej mieszkańców. Transport publiczny zapewnia dostępność do usług publicznych, a także umożliwia spełnienie podstawowych potrzeb związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego oraz wykonywaniem pracy zarobkowej. Kolejnym ważnym zadaniem jest zapewnienie dróg dobrej jakości. Niski poziom rozwoju gospodarczego wynika z oddalenia od głównych ośrodków gospodarczych i administracyjnych kraju. Ze strony gminy istotne będzie zapewnienie integracji gminnych systemów komunikacyjnych z trasami wojewódzkimi i krajowymi przebiegającymi w pobliżu gminy.

Jako obszar wiejski z elementami przyrodniczo cennymi gmina Trzcianne powinna zaangażować się w realizację czterech celów przyporządkowanych gminom zakwalifikowanym do tej kategorii w *Strategii rozwoju województwa podlaskiego do 2030 roku*. Trzy cele realizowane na obszarach wiejskich, zostały już wcześniej omówione. Są to cele 1.3, 1.4 i 2.3. W przypadku celu 1.3 w tym miejscu można położyć nacisk na rozwój ekologicznych i zrównoważonych form produkcji rolniczej oraz na rozwój przetwórstwa wysokiej jakości przy zachowaniu walorów środowiska naturalnego. Często ochrona prawna terenów przyrodniczo cennych wpływa negatywnie na aspekt organizacyjny produkcji rolnej i innych rodzajów użytkowania terenu. W *Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego* wyróżniono gminę Trzcianne w kategorii ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i przeznaczeniem na cele nierolnicze w planowaniu miejscowym. Przeznaczanie gruntów o wysokiej waloryzacji przestrzeni produkcyjnej, strategicznych dla

produkcji żywności, na cele nierolnicze powinno zostać ograniczone do minimum. Ponadto niezwykle istotne dla rozwoju gminy wydają się: ochrona ziemi, ochrona powietrza atmosferycznego, ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu oraz właściwa gospodarka odpadami.

Kolejny wymieniony cel operacyjny 2.2 dotyczy aktywizacji mieszkańców terenów wiejskich. Powinni otrzymywać gminne wsparcie w zdobywaniu i rozwijaniu kompetencji na wszystkich etapach życia. Zwłaszcza w kierunku kreowania postaw przedsiębiorczych oraz umiejętności konkurowania na rynku pracy. Istotne jest także wzięcie pod uwagę polityki senioralnej skierowanej do mieszkańców oraz umożliwiania oraz propagowania ciągłego kształcenia, zmiany kwalifikacji oraz przygotowania do innych wyzwań rynku pracy przyszłości. Uwarunkowania przestrzenne gminy Trzcienne stwarzają także możliwości rozwoju produktów turystycznych, w tym bazy i usług turystycznych. Z kolei zwiększające się baza turystyczna i popyt na usługi będą wymagały pracowników wykwalifikowanych w tym kierunku.

Powyższa analiza obszarów strategicznej interwencji w gminie Trzcienne ma za zadanie wskazanie zakresu planowanych działań oraz umiejscowienie i wykazanie zgodności strategii rozwoju gminy z wytycznymi *Strategii rozwoju województwa podlaskiego 2030* (tabela 16.).

Tabela 17. Zestawienie celów ujętych w Strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 3030 i Strategii rozwoju gminy Trzcianne

Cele	
Strategia rozwoju województwa podlaskiego 2030	Strategia rozwoju gminy Trzcianne do roku 2030
<p>1. Dynamiczna gospodarka</p> <p>1.1 Przemysł przyszłości 1.2 Podlaski system otwartych innowacji 1.3 Lokalna przedsiębiorczość 1.4 Rewolucja energetyczna i gospodarka obiegu zamkniętego 1.5 E-podlaskie</p>	<p>Cel strategiczny 1: Gmina Trzcianne bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców i odwiedzających</p> <p>Cel strategiczny 3: Gmina Trzcianne nowoczesna i konkurencyjna w zmieniającym się otoczeniu</p>
<p>2. Zasobni mieszkańcy</p> <p>2.1 Kompetentni mieszkańcy 2.2 Aktywni mieszkańcy 2.3 Przestrzeń wysokiej jakości</p>	<p>Cel strategiczny 1: Gmina Trzcianne bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców i odwiedzających</p> <p>Cel strategiczny 2: Aktywność obywatelska</p>
<p>3. Partnerski region</p> <p>3.1 Dobre zarządzanie 3.2 Kapitał społeczny 3.3 Partnerstwa międzynarodowe i ponadregionalne 3.4 Gościnny region</p>	<p>Cel strategiczny 2: Aktywność obywatelska</p> <p>Cel strategiczny 3: Gmina Trzcianne nowoczesna i konkurencyjna w zmieniającym się otoczeniu</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie *Strategii rozwoju województwa podlaskiego 2030*, Załącznik do Uchwały Nr XVIII/213/2020 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 kwietnia 2020 r.

System realizacji strategii

Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację strategii będą wójt gminy, rada gminy oraz partnerzy realizacji strategii. Do ich zadań należeć będzie wdrażanie poszczególnych projektów, opiniowanie przedkładanych wniosków dotyczących zadań realizowanych w ramach strategii, przyjmowanie i opiniowanie propozycji nowych projektów, pomysłów i rozwiązań oraz monitoring, ewaluacja, a także aktualizacja dokumentu.

Proces realizacji strategii rozwoju powinien opierać się na kilku czynnikach, przy czym jednym z najbardziej kluczowych jest współpraca pomiędzy władzami lokalnymi a innymi podmiotami i osobami, w tym mieszkańcami gminy.

W celu realizacji zapisów strategii należy powołać zespół ds. Strategii rozwoju gminy Trzcienne. Wójt gminy (lub osoba przez niego wskazana) będzie koordynatorem zespołu. Pozostali członkowie zespołu to trzy osoby. Koordynator i trzyosobowy zespół, będzie funkcjonował na podstawie zarządzenia wójta gminy. Odpowiedzialny będzie za realizację procesu wdrażania strategii.

Wyznaczone w strategii cele strategiczne realizowane będą oddzielnymi procesami, które zostaną stworzone oraz wypełniane zgodnie z zapisami dokumentu. Zespół ds. strategii może powoływać grupy zadaniowe, które będą realizowały poszczególne cele strategiczne współpracując z kierownikami urzędu gminy i jej jednostek organizacyjnych, a także z właściwymi jednostkami zewnętrznymi. W skład takich grup będą mogli wchodzić także eksperci zewnętrzni. Prace grup zadaniowych koordynowane będą przez wybranego członka zespołu ds. strategii (opiekuna procesu). Zespół oraz grupy zadaniowe pracują w trybie ciągłym, spotykając się regularnie w celu podsumowania wykonanych prac, rozwiązania bieżących problemów oraz określenia dalszych kierunków działań, a także przygotowania raportu z wdrażania strategii.

W trakcie realizacji strategii rozwoju może pojawić się konieczność aktualizacji jej zapisów lub też opracowania nowego dokumentu. Za to zadanie odpowiedzialny jest zespół ds. strategii oraz grupy zadaniowe. W takiej sytuacji proponowana ścieżka postępowania jest następująca:

- przygotowanie diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz przestrzennej w gminie Trzcianne,
- przygotowanie projektu strategii rozwoju gminy,
- konsultacje społeczne przygotowanego projektu,
- korekta projektu strategii o wnioski sformułowane w związku z konsultacją społeczną,
- opracowanie ostatecznej wersji dokumentu,
- przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko (jeśli zachodzi konieczność),
- uchwalenie strategii,
- wdrażanie strategii.

Efektywna realizacja strategii będzie wymagała zobowiązania wszystkich pracowników urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem strategii. Kluczowym jest też prowadzenie dialogu z mieszkańcami gminy, współpraca z partnerami oraz korzystanie z dobrych praktyk sformułowanych przez inne jednostki samorządu terytorialnego. Wdrażając strategię gmina powinna dbać o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, a także z administracją rządową. Rekomenduje się także uczestnictwo przedstawicieli gminy w konsultacjach strategii innych jednostek samorządu terytorialnego oraz podmiotów z otoczenia gminy.

Monitorowanie i ewaluacja strategii

Monitoring i ewaluacja są bardzo ważnymi elementami realizacji strategii rozwoju gminy. Poprzez gromadzenie i analizę danych wprowadzony zostanie system oceny oraz stałej kontroli realizacji założeń strategii. Takie postępowanie pozwoli na identyfikację zaistniałych problemów, ich rozwiązanie oraz zapobieganie ich występowaniu w przyszłości. Ocena realizacji strategii pozwoli także na wprowadzenie kluczowych zmian w systemie realizacji strategii, co będzie miało wpływ na aktualizację jej celów. System monitoringu w sposób bieżący będzie dostarczał informacji o problemach, wyzwaniach i efektach wdrażania strategii. Podstawą procesu monitorowania będą gromadzone dane, wskaźniki ilościowe i jakościowe oraz szeroko rozumiane informacje dotyczące rezultatów oddziaływania strategii.

Monitorowanie strategii będzie polegało na okresowej analizie stopnia realizacji założonych w strategii celów, programów i projektów w wyznaczonych obszarach strategicznych oraz bieżącym monitorowaniu wdrażania celów i w razie potrzeby, ich bieżącej modyfikacji. Sprawozdawczość na potrzeby monitorowania strategii rozwoju gminy powinna być przygotowywana raz w roku w oparciu o analizę wskaźnikową. Taka sprawozdawczość powinna także zawierać rekomendacje dotyczące poprawy funkcjonowania systemu realizacji strategii. Efekty strategii będą także monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem na podstawie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym.

Ewaluacja wdrażania strategii rozwoju gminy powinna być przygotowywana w połowie oraz na koniec okresu realizacji. W procesie ewaluacji udział powinny wziąć wszystkie osoby, jednostki zaangażowane w proces monitoringu oraz pozostali interesariusze. Proces ewaluacji powinien polegać na pogłębionej analizie efektów działań przeprowadzonych w ramach realizacji strategii, określeniu obecnej sytuacji oraz dalszych kierunków działań na rzecz rozwoju gminy. Elementem ewaluacji może być też przeprowadzenie spotkania ewaluacyjnego z udziałem zainteresowanych stron, w tym mieszkańców gminy. Na spotkaniu przedstawiony zostanie stopień realizacji strategii oraz omówione zostaną problemy powstałe w trakcie realizacji strategii, możliwe rozwiązania oraz pomysły. Efektem końcowym ewaluacji będzie sprawozdanie.

Zarówno zespół ds. strategii, jak i grupy zadaniowe zobowiązane są do bieżącego monitorowania wskaźników ilościowych i jakościowych oraz gromadzenia wszelkich informacji dotyczących realizacji powierzonych im zadań w związku z wdrażaniem strategii rozwoju gminy. Na ich podstawie tworzą raporty roczne oraz dokumenty związane z ewaluacją strategii.

Wskaźniki oceniające realizację strategii

Istotnym zagadnieniem, z perspektywy poprawności systemu monitoringu i ewaluacji strategii, jest logika powiązań pomiędzy celami, kierunkami działań i wskaźnikami.

Na potrzeby Strategii wyróżniono trzy podstawowe poziomy wskaźników:

1. Wskaźniki oddziaływania (mierzy oddziaływanie przewidzianej interwencji i odzwierciedla jej efekty w możliwie najlepszy sposób. Wpływ na zmianę wskaźnika mogą mieć też inne czynniki, poza interwencją) – przyporządkowane do Celów strategicznych.

2. Wskaźniki rezultatu (ukazuje natychmiastowe efekty, jakie wystąpiły w bezpośrednim następstwie wsparcia odbiorców, mierzą stan lub zmianę wyrażoną w celu szczegółowym) – dotyczące Celów operacyjnych.

3. Wskaźniki produktu (ukazują wytwory materialne czy usługi, które otrzymuje lub wytwarza odbiorca wsparcia w ramach przewidzianego przedsięwzięcia, odzwierciedlają zakres i charakter przedsięwzięć) – odnoszące się do Kierunków działań.

Biorąc pod uwagę kluczowe wymiary rozwoju gminy przedstawione na stronach 89-93 niniejszej strategii proponuje się.

Cel strategiczny 1: *Gmina Trzcianne bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem dla mieszkańców i odwiedzających*

Wskaźnik oddziaływania: - Wskaźnik satysfakcji mieszkańców z miejsca zamieszkania (mierzony na podstawie badań własnych)

Cel operacyjny 1.1: *Wysokiej jakości usługi publiczne*

Wskaźnik rezultatu: - Wzrost liczby osób korzystających z oferty publicznej gminy

Kierunki działań 1.1.1

Wskaźniki produktu:

- Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej,
- Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców gminy,
- Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej.

Cel operacyjny 1.2: *Nowoczesna, atrakcyjna i bezpieczna infrastruktura*

Wskaźnik rezultatu: - Liczba osób korzystających z nowej lub zmodernizowanej infrastruktury drogowej, rowerowej i pieszej.

Kierunki działań 1.2.1

Wskaźniki produktu:

- Długość utworzonych ścieżek rowerowych,
- Długość poprawionej infrastruktury pieszej,
- Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg gminnych.

Cel operacyjny 1.3: *Wysoka jakość zamieszkania i środowiska naturalnego*

Wskaźnik rezultatu: - Liczba projektów (współpracy) wykorzystujących lokalne zasoby.

Kierunki działań 1.3.1

Wskaźniki produktu:

- Liczba wspartych podmiotów działających w sferze ochrony środowiska
- Liczba budynków poddanych termomodernizacji
- Wzrost selektywnej zbiórki odpadów

Cel strategiczny 2: *Aktywność obywatelska*

Wskaźnik oddziaływania: - Saldo migracji na 1000 osób

Cel operacyjny 2.1: *Wysoka aktywność społeczna mieszkańców*

Wskaźnik rezultatu: - Liczba projektów (współpracy) wykorzystujących lokalne zasoby.

Kierunki działań 2.1.1

Wskaźniki produktu:

- Liczba zrealizowanych projektów współpracy z sektorem pozarządowym,
- Liczba zrealizowanych wydarzeń związanych z ochroną środowiska lub klimatu,
- Liczba wydarzeń/imprez kulturalnych i sportowych zorganizowanych na terenie gminy.

Cel operacyjny 2.2: *Rozwój kompetencji mieszkańców*

Wskaźnik rezultatu: - Udział osób, które w wyniku działań szkoleniowych zwiększyły swoją aktywność zawodową lub społeczną.

Kierunki działań 2.2.1

Wskaźniki produktu:

- Liczba uczestników działań w zakresie kształtowania postaw proekologicznych,
- Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców przedstawiających możliwości rozwoju osobistego i kształtowania talentów,
- Liczba inicjatyw kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię.

Cel strategiczny 3: *Gmina Trzcianne nowoczesna i konkurencyjna w zmieniającym się otoczeniu*

Wskaźnik oddziaływania: - Liczba nowych podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON.

Cel operacyjny 3.1: *Silny sektor MŚP*

Wskaźnik rezultatu: - Liczba utrzymanych miejsc pracy w sektorze MŚP

Kierunki działań 3.1.1

Wskaźniki produktu:

- Liczba odwiedzin strony internetowej gminy,
- Liczba nowych miejsc noclegowych,
- Liczba wspartych podmiotów działających w sferze turystyki i kultury.

Cel operacyjny 3.2: *Gmina atrakcyjna inwestycyjnie*

Wskaźnik rezultatu: - Liczba utworzonych nowych miejsc pracy na terenie gminy.

Kierunki działań 3.2.1

Wskaźniki produktu:

- Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa,
- Liczba projektów współpracy między przedsiębiorstwami z terenu gminy,
- Liczba podmiotów gospodarczych, którym gmina udzieliła wsparcia.

Indykatywna lista zadań inwestycyjnych gminy Trzcianne

Lista powstała w oparciu o cele określone w przedmiotowej Strategii oraz informacje uzyskane od mieszkańców i przedsiębiorców na etapie opracowywania dokumentu. Stanowi materiał o charakterze orientacyjnym. Jest odzwierciedleniem najlepszej wiedzy w momencie tworzenia przedmiotowej listy. Wskazane zamierzenia inwestycyjne są potwierdzeniem strategicznego myślenia o rozwoju gminy Trzcianne, obrazują kluczowe inwestycje przeważnie infrastrukturalne, a ich realizacja może wychodzić poza ramy czasowe niniejszej Strategii oraz dotyczyć przedmiotu wychodzącego poza kompetencje ustawowe gminy.

Lista może być aktualizowana i uszczegóławiana poza procedurą przyjmowania zmian w „Strategii rozwoju gminy Trzcianne do roku 2030”.

Lista zadań inwestycyjnych:

1. Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy.
2. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.
3. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Trzciannem.
4. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Laskowcu.
5. Rozbudowa z modernizacją i zakup wyposażenia gminnej oczyszczalni ścieków w Trzciannem.
6. Termomodernizacja z rozbudową budynków gminnych zlokalizowanych w Trzciannem przy ulicy Wojska Polskiego 10 i 11 z likwidacją barier architektonicznych.
7. Przebudowa z rozbudową budynku gminnego położonego przy ulicy 3 Maja 48 w Trzciannem wraz z adaptacją pomieszczeń na potrzeby Ochotniczej Straży Pożarnej w Trzciannem.
8. Utworzenie Domu Pomocy Społecznej na terenie gminy Trzcianne.
9. Zakup samochodu osobowo-terenowego na potrzeby gminy Trzcianne i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzciannem.
10. Zakup zeroemisyjnego autobusu oraz budowa stacji ładowania.
11. Budowa infrastruktury odnawialnych źródeł energii na terenie gminy.
12. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Trzciannem.
13. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Laskowcu.
14. Termomodernizacja świetlicy w Szorcach.
15. Termomodernizacja świetlicy w Niewiarowie.
16. Utworzenie placów zabaw i otwartych stref aktywności przy istniejących świetlicach wiejskich.
17. Utworzenie klubu dziecięcego w Trzciannem.

18. Budowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w ramach projektu „Pisa-Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej”.
19. Utworzenie Poradni Rehabilitacyjnej w Centrum Usług Medycznych w Trzciannem.
20. Inwestycje w cyberbezpieczeństwo.
21. Renowacja zabytków na terenie gminy.
22. Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy.
23. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Chojnowo – Pisanki – Boguszki i Trzciannie – Pisanki – Milewo od drogi powiatowej Trzciannie – Downary do drogi gminnej Mrocзки – Boguszki – Milewo – Gacisko na odcinku Chojnowo – Milewo.
24. Przebudowa drogi gminnej od drogi pow. Krypno Wielkie – Downary do m. Stare Bajki.
25. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Mrocзки – Wilamówka.
26. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Niewiarowo – Pisanki.
27. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Nowa Wieś – Stójka.
28. Przebudowa drogi gminnej Trzciannie – Boguszewo Kolonia.
29. Przebudowa drogi gminnej Stare Bajki – Boguszewo Kolonia.
30. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Niewiarowo – Zalesie.
31. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Niewiarowo – Kołodziej.
32. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Wyszowate – Szorce.
33. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Krynica – Szafranki – Zajki na odcinku od drogi powiatowej Krypno Wielkie - Downary.
34. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Kołodzieje – do drogi Brzeziny – Giełczyn.
35. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Pólko Gać – Giełczyn.
36. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Zubole – Chojnowo.
37. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Mrocзки – Wilamówka od drogi powiatowej Krypno Wielkie – Downary do drogi gminnej Mrocзки – Wilamówka.

Ponadto niezwykle istotne dla rozwoju gminy są inwestycje w drogi powiatowe:

38. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1841B Krypno Wielkie – Downary na odcinku Nowa Wieś – Trzciannie – Mrocзки – granica gmin.
39. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1842B Trzciannie – Gugny.
40. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1844B Okrągłe – Niewiarowo – Czekoły na odcinku Okrągłe – Niewiarowo.
41. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1846 Trzciannie – Boguszewo na odcinku Trzciannie – granica gmin.
42. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1843B droga powiatowa Nr 1841B – Chojnowo.
43. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1374B granica powiatów – Zajki – droga powiatowa Nr 1838B.
44. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej 1840B droga powiatowa 1838B – Wilamówka na odcinku Wilamówka – granica gmin.

Ramy finansowe i źródła finansowania strategii

Budżet gminy Trzciannie jest realizowany w oparciu o różne źródła jego finansowania. Dochody gminy są to zarówno dochody własne, subwencja ogólna, jak i dotacje celowe z budżetu państwa.

W 2022 roku budżet gminy Trzciannie zamknął się w sumie dochodów wynoszącej 28 870 719,89 zł i sumie wydatków wynoszącej 29 740 583,24 zł. Oznaczało to deficyt na poziomie -869 863,35 zł. Gmina posiadała nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych, która pozwoliła na pokrycie deficytu. Dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosiły 5 726,05 zł, a wydatki – 5 898,57 zł. Wydatki majątkowe ogółem stanowiły 20,2% wszystkich wydatków.

W celu prowadzenia skutecznej polityki rozwoju lokalnego gmina Trzciannie powinna korzystać ze środków wewnętrznych gminy i województwa. Do środków wewnętrznych można zaliczyć:

- budżet jednostki samorządu terytorialnego (środki własne gminy);
- środki innych jednostek publicznych zlokalizowanych na terenie gminy;
- oraz środki prywatne (przedsiębiorstwa, rolnicy).

Oprócz powyższych, w finansowaniu realizacji Strategii powinny być wykorzystywane środki zewnętrzne, takie jak, m.in:

- środki budżetu państwa (w ramach polityki regionalnej państwa, budżet wojewody, środki ministrów, itp.);
- budżety jednostek samorządu terytorialnego (powiatu, województwa w przypadku realizowania wspólnych inicjatyw);
- budżety funduszy celowych (np. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej);
- środki UE w ramach prowadzonych przez nią polityk (szczególnie polityki spójności, Wspólnej Polityki Rolnej, itp.);
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Ramy finansowe niniejszej strategii zawierają potencjalne źródła finansowania planowanych przez gminę inwestycji.

Tabela 18. Potencjalne źródła finansowania kierunków działań Strategii Rozwoju Gminy Trzcianne na lata 2025 – 2030

Zadania inwestycyjne/Potencjalne źródła inwestowania	środki własne gminy Trzcianne	budżet państwa	budżet starostwa powiatowego w Mońkach	budżet samorządu województwa podlaskiego	kapitał prywatny	partnerstwo publiczno-prywatne	WFOŚiGW w Białymstoku	program Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021-2027	Krajowy plan odbudowy	FENIKS, FENG, FERS, FERC, PROW	NFOŚiGW	Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg	Narodowy Instytut Kultury i Dziedzictwa Wsi, Narodowy Instytut Wolności (PROO)	Fundusze Norweskie i EOG	Rządowy program odbudowy zabytków
1. Rozbudowa sieci wodociągowej na terenie gminy.	X	X		X			X	X	X		X				
2. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenie gminy.	X	X		X			X	X	X		X				
3. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Trzciannem.	X	X		X			X	X	X		X				
4. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Laskowcu.	X	X		X			X	X	X		X				
5. Rozbudowa z modernizacją i zakup wyposażenia gminnej oczyszczalni ścieków w Trzciannem.	X	X		X			X	X	X		X				
6. Termomodernizacja z rozbudową budynków gminnych zlokalizowanych w Trzciannem przy ulicy Wojska Polskiego 10 i 11 z likwidacją barier architektonicznych.	X	X		X			X	X	X		X				
7. Przebudowa z rozbudową budynku gminnego położonego przy ulicy 3 Maja 48 w Trzciannem wraz z adaptacją pomieszczeń na potrzeby Ochotniczej Straży Pożarnej w Trzciannem.	X	X		X			X	X	X		X				

8. Utworzenie Domu Pomocy Społecznej na terenie gminy Trzciannie.	X	X		X			X	X	X		X				
9. Zakup samochodu osobowo-terenowego na potrzeby gminy Trzciannie i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Trzciannie.	X	X		X			X	X	X		X				
10. Zakup zeroemisyjnego autobusu oraz budowa stacji ładowania.	X	X		X			X	X	X		X				
11. Budowa infrastruktury odnawialnych źródeł energii na terenie gminy.	X	X		X			X	X	X		X			X	
12. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Trzciannie.	X	X		X				X	X	X	X				
13. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Laskowcu.	X	X		X				X	X	X	X				
14. Termomodernizacja świetlicy w Szorcach.	X	X		X				X	X	X	X				
15. Termomodernizacja świetlicy w Niewiarowie.	X	X		X				X	X	X	X				
16. Utworzenie placów zabaw i otwartych stref aktywności przy istniejących świetlicach wiejskich.	X	X		X				X							
17. Utworzenie klubu dziecięcego w Trzciannie.	X							X	X						
18. Budowa infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w ramach projektu „Pisa-Narew – szlak aktywnej turystyki wodnej”.	X	X		X				X							
19. Utworzenie Poradni Rehabilitacyjnej w Centrum Usług Medycznych w Trzciannie.	X			X											
20. Inwestycje w cyberbezpieczeństwo.	X	X						X							
21. Renowacja zabytków na terenie gminy.	X	X		X				X					X		X
22. Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy.	X	X		X			X				X				

23. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Chojnowo – Pisanki – Boguszki i Trzcianne – Pisanki – Milewo od drogi powiatowej Trzcianne – Downary do drogi gminnej Mroczki – Boguszki – Milewo – Gacisko na odcinku Chojnowo – Milewo.	X	X		X				X		X		X			
24. Przebudowa drogi gminnej od drogi pow. Krypno Wielkie – Downary do m. Stare Bajki.	X	X		X				X		X		X			
25. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Mroczki – Wilamówka.	X	X		X				X		X		X			
26. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Niewiarowo – Pisanki.	X	X		X				X		X		X			
27. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Nowa Wieś – Stójka.	X	X		X				X		X		X			
28. Przebudowa drogi gminnej Trzcianne – Boguszewo Kolonia.	X	X		X				X		X		X			
29. Przebudowa drogi gminnej Stare Bajki – Boguszewo Kolonia.	X	X		X				X		X		X			
30. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Niewiarowo – Zalesie.	X	X		X				X		X		X			
31. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Niewiarowo – Kołodziej.	X	X		X				X		X		X			
32. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Wyszowate – Szorce.	X	X		X				X		X		X			
33. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Krynica – Szafranki – Zajki na odcinku od drogi powiatowej Krypno Wielkie - Downary.	X	X		X				X		X		X			
34. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Kołodzieje – do drogi Brzeziny – Giełczyn.	X	X		X				X		X		X			
35. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Pólko Gać – Giełczyn.	X	X		X				X		X		X			
36. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Zubole – Chojnowo.	X	X		X				X		X		X			

37. Przebudowa z rozbudową drogi gminnej Mroccki – Wilamówka od drogi powiatowej Krypno Wielkie – Downary do drogi gminnej Mroccki – Wilamówka.	X	X		X					X		X		X				
38. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1841B Krypno Wielkie – Downary na odcinku Nowa Wieś – Trzcianne – Mroccki – granica gmin.	X	X	X	X					X		X		X				
39. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1842B Trzcianne – Gugny.	X	X	X	X					X		X		X				
40. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1844B Okrągłe – Niewiarowo – Czekoły na odcinku Okrągłe – Niewiarowo.	X	X	X	X					X		X		X				
41. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1846 Trzcianne – Boguszewo na odcinku Trzcianne – granica gmin.	X	X	X	X					X		X		X				
42. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1843B droga powiatowa Nr 1841B – Chojnowo.	X	X	X	X					X		X		X				
43. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej Nr 1374B granica powiatów – Zajki – droga powiatowa Nr 1838B.	X	X	X	X					X		X		X				
44. Przebudowa z rozbudową drogi powiatowej 1840B droga powiatowa 1838B – Wilamówka na odcinku Wilamówka – granica gmin.	X	X	X	X					X		X		X				

Źródło: opracowanie własne.

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy na schemacie konturowym Polski	6
Rysunek 2. Położenie gminy Trzcianne w województwie podlaskim.....	7
Rysunek 3. Położenie gminy Trzcianne w powiecie monieckim.....	8
Rysunek 4. Mapy poglądowe gminy Trzcianne	12
Rysunek 5. Środowisko przyrodnicze. Obszary ochrony przyrody - położenie gminy Trzcianne - schemat	24
Rysunek 6. Środowisko przyrodnicze. Elementy krajowego systemu obszarów chronionych - położenie gminy Trzcianne - schemat	24
Rysunek 7. Środowisko przyrodnicze. Natura 2000. Dyrektywa ptasia - położenie gminy Trzcianne - schemat	25
Rysunek 8. Środowisko przyrodnicze. Natura 2000. Dyrektywa siedliskowa - położenie gminy Trzcianne - schemat.....	26
Rysunek 9. Środowisko przyrodnicze. Regionalna sieć ekologiczna - położenie gminy Trzcianne - schemat	27
Rysunek 10. Ochrona sieci ekologicznej, w tym obszar GKPn-1 na terenie gminy Trzcianne.....	28
Rysunek 11. Gmina Trzcianne na mapie lokalizacji obszarów NATURA 2000: SOO Dolina Biebrzy i OSO Ostoja Biebrzańska	28
Rysunek 12. Biebrzański Park Narodowy na terenie gminy Trzcianne.....	29
Rysunek 13. Natura 2000 - Specjalne Obszary Ochrony - na terenie gminy Trzcianne	30
Rysunek 14. Natura 2000 Obszar Specjalnej Ochrony na terenie gminy	31
Rysunek 15. Obszar szczególnego zagrożenia powodziowego	33
Rysunek 16. Zagrożenie powodziowe	34
Rysunek 17. Województwo podlaskie w inwestycjach sieciowych PSE - plan sieci przesyłowej na rok 2036.....	36
Rysunek 18. Przebieg systemu przesyłowego Polska-Litwa w sąsiedztwie powiatu monieckiego.....	38
Rysunek 19. Sieć szerokopasmowa Internetu w sąsiedztwie gminy Trzcianne.	41
Rysunek 20. Przebieg tras rowerowych na obszarze gminy Trzcianne.	49
Rysunek 21. Obszary zagrożone trwałą marginalizacją według gmin	96

Spis tabel

Tabela 1. Gmina Trzcianne - wybrane dane statystyczne - demografia.....	14
Tabela 2. Struktura demograficzna gminy Trzcianne wraz z prognozą.....	16
Tabela 3. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy Trzcianne	17
Tabela 4. Charakterystyka rynku pracy na terenie gminy Trzcianne	20
Tabela 5. Drogi publiczne gminne wg typu nawierzchni (stan na 2022 rok).....	35
Tabela 6. Gospodarka ściekowa i odpadowa gminy Trzcianne	40
Tabela 7. Zasoby mieszkaniowe gminy Trzcianne	44
Tabela 8. Mieszkania wyposażone w instalacje - % ogółu mieszkań	44
Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe - wskaźniki.....	45
Tabela 10. Kultura w gminie	46
Tabela 11. Wskaźniki dotyczące edukacji i wychowania w gminie Trzcianne.....	51
Tabela 12. Powody udzielenia pomocy społecznej oraz liczba osób, które skorzystały z pomocy	54
Tabela 13. Wskaźniki dotyczące ochrony zdrowia i polityki społecznej w gminie Trzcianne.....	54
Tabela 14. Dochody gminy Trzcianne według klasyfikacji budżetowej w latach 2020-2022 (w zł)	56
Tabela 15. Dotacje gminy Trzcianne (stan na 2022 r., w zł)	57
Tabela 16. Dochody podatkowe gminy Trzcianne w 2022 r.	59
Tabela 17. Zestawienie celów ujętych w Strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 3030 i Strategii rozwoju gminy Trzcianne	101
Tabela 18. Potencjalne źródła finansowania kierunków działań Strategii Rozwoju Gminy Trzcianne na lata 2025 – 2030	111

Spis wykresów

Wykres 1. Ludność gminy Trzciannie w 2022 r. według płci i wieku.....	13
Wykres 2. Przyrost naturalny w gminie Trzciannie w latach 2011-2020	15
Wykres 3. Saldo migracji w gminie Trzciannie w latach 2011-2022.	15
Wykres 4. Podmioty gospodarki narodowej w gminie Trzciannie w rejestrze REGON (szt.) w latach 2011-2022	18
Wykres 5. Pracujący ogółem w gospodarce narodowej (stan na grudzień 2022) - gminy powiatu monieckiego (osoba)	19
Wykres 6. Dochody ogółem gminy Trzciannie w latach 2012-2022 (w zł).....	55
Wykres 7. Dochody własne gminy Trzciannie w latach 2012-2022.	59
Wykres 8. Dochody ogółem gmin w powiecie monieckim w 2022 r.....	60
Wykres 9. Wydatki ogółem gminy Trzciannie w latach 2012-2022	60
Wykres 10. Wydatki gmin powiatu monieckiego w 2022 r.....	61
Wykres 11. Płeć respondentów.....	64
Wykres 12. Wiek respondentów	65
Wykres 13. Wykształcenie respondentów	65
Wykres 14. Stan zatrudnienia respondentów	66
Wykres 15. Miejsce zatrudnienia (Odpowiedź na pytanie: Jeśli wybrał/a Pani/Pan "osoba pracująca" lub "przedsiębiorca" prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź)	66
Wykres 16. Status prawny organizacji, które reprezentują respondenci.....	67
Wykres 17. Sektor działalności respondentów	68
Wykres 18. Obszar działania przedsiębiorstwa/organizacji	68
Wykres 19. Odpowiedzi na pytanie: Które z poniższych stwierdzeń najlepiej opisuje Gminę Trzciannie? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.	69
Wykresy 20-21. Odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pani/Pan jakość życia w Gminie Trzciannie? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź. Część 1.	71
Wykres 22. Odpowiedzi na pytanie: Jakiej oferty usług w Gminie Trzciannie najbardziej brakuje. Prosimy o wybranie jednej odpowiedzi zaznaczając ją X.	72
Wykresy 23-26. Odpowiedzi na pytanie: Jakie problemy infrastrukturalne Pani/Pana zdaniem występują w Gminie Trzciannie w sferze infrastrukturalnej i bezpieczeństwa? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.	73
Wykresy 27-28. Odpowiedzi na pytanie. Jakie problemy społeczne Pani/Pana zdaniem występują w Gminie Trzciannie? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.	75
Wykres 29. Jaki kierunek rozwoju gospodarczego Gminy Trzciannie Pani/Pan uznaje za najbardziej wskazany ze względu na potrzeby mieszkańców? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź	76
Wykres 30. Odpowiedzi na pytanie: Proszę określić w jakim stopniu poniższe cechy opisują Gminę Trzciannie? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź.....	78

Wykres 31. Odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pan/Pani poziom aktywności mieszkańców Gminy Trzcianne? (proszę zaznaczyć stwierdzenie, które najlepiej oddaje stan faktyczny, proszę wskazać tylko 1 odpowiedź) Proszę zaznaczyć X właściwą odpowiedź..... 79

Wykres 32. Odpowiedzi na pytanie: Wokół jakich wartości i celów można najłatwiej skupić mieszkańców Gminy Trzcianne? W jaki rodzaj działań można najłatwiej włączyć mieszkańców? Proszę zaznaczyć X odpowiednie pozycje z poniższej listy, nie więcej niż trzy..... 79

Wykres 33. Odpowiedzi na pytanie: Jaki kierunek rozwoju gospodarczego Gminy Trzcianne uznaje Pani/Pan za najbardziej wskazany ze względu na prowadzenie działalności społecznej / prowadzenia biznesu? Prosimy zaznaczyć X właściwą odpowiedź..... 80